

Nr 55.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1918 kl. 3 e. m.

Utlåtande, angående vissa framställningar rörande pensioner och understöd m. m. å allmänna indragningsstaten.

Sedan bankoutskottet den 26 sistlidna februari avgivit utlåtande nr 17 A angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, får utskottet nu avgiva utlåtande angående vissa till utskottet remitterade propositioner och motioner i hithörande ämnen.

Rörande dessa motioner har utskottet funnit sig böra införskaffa särskild utredning. Utskottet har nämligen ansett det vara av vikt att erhålla upplysningar dels om de faktiska förhållanden, vilka i varje särskilt fall kunde inverka på den föreliggande frågans bedömande, dels ock huruvida beviljandet av pensionen eller understödet skulle stå i överensstämmelse med eller innebära ett frångående av de principer, som hittills legat till grund för pensioners och understöds beviljande. Utskottet har därför anhållit om utverkande av Kungl. Maj:ts befallning till statskontoret att efter inhämtande, där så erfordrades, av uppgifter från andra ämbetsverk och inrättningar till utskottet inkomma med upplysningar i oförmälda avseenden.

I anledning härav har utskottet emottagit ett av statskontoret den 10 nästlidna april avgivet, av åtskilliga bilagor åtföljt utlåtande.

Beträffande de grunder, som följts vid beviljande av pensioner och understöd, anför statskontoret till en början, att vissa mera allmängiltiga upplysningar lämnats i statskontorets utlåtande den 5 april 1913, vilket finnes tryckt såsom bilaga till bankoutskottets utlåtande nr 35 för samma år, och då statskontoret icke funnit anledning att göra ändring i eller

tillägg till vad statskontoret då i berörda hänseende anført, har statskontoret i omförmälda avseende hänvisat till innehållet i nämnda utlåtande.

För innehållet i övrigt av statskontorets yttrande kommer att vid de särskilda motionerna lämnas redogörelse.

I. Ang. justitiedepartementet.

Angående
årligt under-
stöd åt f. vakt-
kons apeln
G. Kling.

1:o) I en inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Skövde väckt motion, nr 1, har hemställts, att riksdagen måtte besluta, »att åt förre vaktkonstapeln vid straffängelset i Mariestad *Gustaf Kling* beviljas ett understöd, utöver den honom bilagda pensionen av 660 kronor, om 340 kronor årligen att utgå från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten ägt rum och under Klings återstående livstid.»

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Enligt bifogade avskrift av Kungl. Maj:ts brev har förre vaktkonstapeln vid Mariestads straffängelset *Gustaf Kling* tillerkänts pension till ett belopp av 660 kronor årligen från och med månaden näst efter avgång från tjänsten ägt rum. Att denna pension bestämts till så lågt belopp beror uteslutande därpå, att *Kling* före sin utnämning till vaktkonstapel tillhört fänggevaldigernas klass, vilka befattningshavare, såsom avsedda att indragas, icke fått sina löner reglerade. De befattningar han innehaft som fänggevaldiger och vaktkonstapel kunna dock betraktas som fullt jämnställda med hänsyn till dem åliggande arbete. Pensionsunderlaget för vaktkonstapel utgör 1,000 kronor, och synes det mig vara billigt och rättvist, att *Kling* kommer i åtnjutande av pension till detta belopp, särskilt som han på grund av hög ålder och sjuklighet är oförmögen att genom annat arbete bidra till sitt och en sjuklig hustrus uppehälle.

Jag tillåter mig även erinra därom, att riksdagen förut i ett alldeles liknande fall beviljat en f. d. fänggevaldiger en tilläggspension av 340 kronor, varom jag tillåter mig hänvisa till bankoutskottets utlåtande nr 17 punkt 23, 1916 och riksdagens skrivelse nr 10 C samma år.»

Beträffande vid motionen fogade bilagor tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Fängvårds-
styrelsens.

På anmodan av statskontoret har fängvårdsstyrelsen i avgivet yttrande angående pension åt ej mindre *Kling* än även de under punkt 2 här nedan omförmälda *P. G. Hofbergs* änka och barn anført följande:

»I anledning härav får styrelsen, med överlämnande av bifogade handlingar samt återställande av remissakten, vitsorda riktigheten av de uppgifter, som meddelats i ovanberörda motioner jämte därvid fogade bilagor.

Riksdagen har tillförne i flera likartade fall beviljat dylika tilläggs pensioner eller understöd — senast enligt nådigt brev den 8 juli 1916 åt *dels* vaktkonstapeln E. Swartz en årlig fyllnadspension å allmänna indragningsstaten till belopp av 340 kronor och *dels* till envar av förre vaktkonstaplarna J. F. R. Rosenqvists och N. J. J. Stenbergs änkor pension å allmänna indragningsstaten i enlighet med grunderna i §§ 7—11 av Kungl. Maj:ts reglemente för civilstatens änke- och pupillkassa den 21 februari 1907 och på där stadgade villkor.

Under återopande härav och de ömmande omständigheter, som i föreliggande fall äro för handen, får styrelsen tillstyrka, att pensionen till i motionerna omnämnda personer måtte beviljas enligt de grunder, som förut i ovan berörda fall tillämpats, eller således åt förre vaktkonstapeln Kling en årlig fyllnadspension till belopp av 340 kronor samt åt änkan Hovberg och hennes barn enligt de grunder och på de villkor, som angivas i ovan omnämnda paragrafer av reglementet för civilstatens änke- och pupillkassa.»

Statskontoret har för egen del i sitt förenämnda yttrande återopat *Statskontoret.* vad fångvårdsstyrelsen anfört.

Av utredningen i ärendet framgår, att riksdagen vid ett föregående tillfälle förklarar sig icke hava något att erinra mot att befattningsarna såsom fånggevaldiger och vaktkonstapel med avseende å dem åliggande uppgifter vore att betrakta såsom fullt jämnställda. Med hänsyn härtill och till de i motionen anförda ömmande omständigheter, anser utskottet, i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna, att Kling bör komma i åtnjutande av den föreslagna tilläggs pensionen å 340 kronor. *Utskottet.*

Då, enligt vad utskottet inhämtat, Kling avgått från sin tjänst den 22 december 1915, torde fyllnadspensionen böra beräknas från och med den 1 januari 1916, vid vilken tidpunkt han tillträdde sin nu innehavda pension. Beloppet synes böra anvisas att utgå från anslaget till allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 1, må medgiva, att förre vaktkonstapeln Gustaf Kling må från och med den 1 januari 1916 under sin återstående livstid, utöver honom från förslagsanslaget till pensionering av civila tjänst innehavare tillkommande pension av 660 kronor, tillika å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig fyllnadspension till belopp av trehundrafyrtio kronor.

Angående
 Årligt understöd
 åt vaktkonstapeln
 P. G. Hofbergs
 änka och barn.

2:o) I en inom andra kammaren av herrar *R. Eronn* och *A. Werner* väckt motion, nr 66, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta tilldela vaktkonstapeln *P. G. Hofbergs* änka *Wilhelmina Hofberg*, född *Johansson*, en årlig pension, att utgå så länge hon lever ogift, årligen av fyrahundra (400) kronor, samt ett uppfostringsbidrag till vardera av makarnes 2 barn å etthundra (100) kronor, tills de fyllt 18 år eller kunna sig själva försörja.»

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Vaktkonstapeln *P. G. Hofberg* erhöll den 1 oktober 1878 anställning vid centralfängelset å Långholmen och hade således, då han den 12 april 1915 avled, en tjänstetid av i det närmaste 37 år. Hans tjänstgöring har varit oförvitlig.

Hofberg var ej med i civilstatens änke- och pupillkassa, helt säkert av ekonomiska skäl. Tillträdet till kassan var till en början frivilligt och då lönen var liten ansåg han sig ej kunna bära utgiften till kassan. Änkan och två minderåriga barn stå därför nu efter *Hofbergs* frånfälle i mycket svåra ekonomiska förhållanden. Förgäves hava de väntat på statens ingripande för att förebygga nöden.

Då vi anse det vara statsmakternas skyldighet att här hjälpa, hava vi velat bringa saken till riksdagens kännedom. Riksdagen har också förut i en mängd liknande fall visat sig behjärta änkors och föräldralösas ställning.

För övrigt hänvisa vi till medföljande bilagor. Såsom skäligt pensionsbelopp föreslå vi 400 kronor per år åt änkan och 100 kronor per år åt hennes minderåriga barn.»

Beträffande de vid motionen fogade bilagorna tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

På anmodan av statskontoret har fängvårdsstyrelsen avgivit yttrande i ärendet och tillåter sig utskottet att härvid hänvisa till nästföregående punkt.

Statskontoret.

För egen del har statskontoret ansett det icke böra ifrågakomma att bereda högre pensionsförmån än den, som skulle hava tillkommit vederbörande, om vaktkonstapeln *Hofberg* varit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa.

Utskottet.

Med hänsyn till de ömmande omständigheter, som i detta fall föreligga, anser sig utskottet böra tillstyrka, att en årlig pension beredes änkan *Hofberg*. Såsom statskontoret framhållit, torde hon dock icke böra erhålla högre belopp än om mannen varit delägare i civilstatens änke- och pupillkassa. Pensionen skulle i sådant fall, enligt grunderna i reglementet för nämnda kassa, utgå med en femtedel av mannens avlöning 1,000 kronor eller alltså 200 kronor, vilket belopp, då jämväl

barn finnas, bör ökas med 50 procent eller alltså till 300 kronor. Pensionen torde böra anvisas å anslaget till allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 66, må medgiva, att vaktkonstapeln P. G. Hofbergs änka Wilhelmina Hofberg, född Johansson, må, i enlighet med grunderna i §§ 7—11 av Kungl. Maj:ts reglemente för civilstatens änke- och pupillkassa, så länge hon i sitt nuvarande änkestånd förbliver, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av trehundra kronor.

II. Ang. lantförsvarsdepartementet.

3:o) I en till riksdagen den 22 mars 1918 avlåten proposition, nr 207, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att löjtnanten vid Västgöta regemente friherre *H. G. Pfeiff's* änka friherrinnan *Emmy Pfeiff*, född Nymansson, och makarnas två minderåriga barn *Per Georg* och *Arvid Georg* må, utöver dem författningsenligt tillkommande pension och pupilltillägg från arméns nya änke- och pupillkassa, från och med den 1 oktober 1917 komma i åtnjutande av pensioner å allmänna indragningsstaten, änkan så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd med 1,100 kronor årligen samt vartdera av barnen intill uppnådd ålder av 21 år med 225 kronor årligen.

Angående
fullnad-pen-
sion åt löj-
tnanten fri-
herre *H. G.*
Pfeiff's änka
och minder-
åriga barn.

Åberopade statsrådsprotokollet är av följande lydelse:

»Hos Kungl. Maj:t har den vid flygolycka den 26 september 1917 omkomne löjtnanten vid Västgöta regemente friherre *H. G. Pfeiff's* änka friherrinnan *Emmy Pfeiff*, född Nymansson, anhållit, att hon måtte under sin återstående livstid komma i åtnjutande av en årlig tilläggspension av 2,500 kronor samt att envar av hennes bägge söner *Per Georg*, född den 25 februari 1914, och *Arvid Georg*, född den 28 juni 1916, måtte, så länge de vore omyndiga, tillerkännas ett årligt understöd av 300 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att den efter friherre *Pfeiff* upprättade bouppteckning utvisar en brist i boet av sammanlagt 6,133 kronor 88 öre.

Direktionen över arméns pensionskassa har meddelat, att sökanden från och med den 1 oktober 1917, så länge hon levde ogift, efter sin

Direktionen
över arméns
pensions-
kassa.

make åtnjöte 400 kronor årlig pension från arméns nya änke- och pupillkassa; att sökanden, så länge hon levde ogift, såsom pupilltillägg för var och en av omyndiga sönerna Per Georg och Arvid Georg åtnjöte 75 kronor för år från och med år 1917 till och med slutet av det kalenderår, under vilket de avlede eller fyllde 21 år; samt att i dessa pensionsförmåner någon förhöjning icke kunde reglementsenligt beredas sökanden från nämnda kassa.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement.

Uti häröver den 9 februari 1918 avgivet utlåtande har *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* anfört följande:

Löjtnanten friherre Pfeiff hade jämte löjtnanten friherre H. G. von Blixen-Finecke omkommit till följd av olycksfall den 26 september 1917 vid provflygning med ett för arméns räkning hos aktiebolaget Södertälje verkstäder beställt flygplan. Därvid hade friherre Pfeiff utfört uppdrag såsom statens kontrollant, under det att friherre von Blixen-Finecke tjänstgjort såsom förare. Angående olyckshändelsen hade ingående förhör hållits den 27 och 29 september 1917, varjämte konsulterande maskiningenjören, t. f. professorn vid tekniska högskolan A. Rosborg på anmodan av chefen för Fälttelegrafkåren verkställt besiktning å det för olyckade flygplanet samt avgivit yttrande om den sannolika anledningen till olycksfallet. I förhørsprotokollen och berörda yttrande förekomme ej något, som kunde giva anledning till antagandet, att friherre Pfeiff eller friherre von Blixen-Finecke genom oskicklighet, ovarsamhet eller annorledes varit vållande till olyckshändelsen, utan syntes denna varit föranledd av någon felaktighet å flygplanet.

I fråga om ersättning vid olycksfall för flygpersonal hade arméförvaltningen i underdånigt utlåtande över ett av särskilt tillkallade sakkunniga för verkställande av förnyade tekniska utredningar rörande vissa lantförsvarsbehov den 21 september 1916 avgivet betänkande anfört, att om olycksfall medfört döden, livränta borde från dödsfallet tillkomma den avlidnes änka till belopp av 1,500 kronor, så länge hon levde ogift, samt varje den avlidnes minderåriga barn med 300 kronor, till dess barnet fyllt 21 år, men att vid utbetalning av nämnda livräntor avdrag i varje fall borde göras för pension eller pupilltillägg, som enligt gällande pensionsbestämmelser vore tillerkända änka eller barn efter delägare i arméns änke- och pupillkassa. Enligt anförda grunder hade även 1917 års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag, beviljat löjtnanten B. K. A. Mannströms änka, som från arméns nya änke- och pupillkassa hade änkepension å 400 kronor, en tilläggs-pension av 1,100 kronor från allmänna indragningsstaten.

På grund härav och då lön för friherre Pfeiff utbetalts till och med september månad 1917 samt friherrinnan Pfeiff från och med den 1 oktober samma år från nämnda änke- och pupillkassa åtnjöte årligen pension å 400 kronor samt såsom pupilltillägg för vardera av sina söner 75 kronor, hemställde fortifikationsdepartementet, efter samråd med civila departementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja friherrinnan Pfeiff från och med den 1 oktober 1917, så länge hon levde ogift, dels en årlig tilläggspension å 1,100 kronor, dels ock 225 kronor årligen för vardera av makarnas båda söner Per Georg och Arvid Georg till uppnådd 21 års ålder.

På grund av vad arméförvaltningens fortifikationsdepartement till stöd för sitt förslag meddelat och anfört, har *statskontoret* funnit sig böra tillstyrka bifall till departementets hemställan.

Under återopande av vad i ärendet sålunda förekommit och då även jag anser billigheten kräva, att, på sätt myndigheterna föreslagit, sökanden och hennes barn komma i åtnjutande av större pensionsförmåner än dem, vartill de äro författningsenligt berättigade, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t framlägga ovanberörda förslag för riksdagen.» *Departementschefen.*

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två lika lydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 158 av herr *Jöns Pålsson* och den andra inom andra kammaren under nr 383 av herr *Lübeck* jämte ytterligare tre av kammarens ledamöter, avseende ej allenast nu förevarande proposition utan även Kungl. Maj:ts propositioner nr 208 och 209, vilka omförmälas här nedan under punkterna. I berörda motioner anföres följande:

Motionerna
I: 158 och
II: 383.

»I Kungl. Maj:ts nådiga proposition, nr 207, föreslås beviljande av vissa tilläggspensioner till änka och barn efter den vid Malmslätt den 26 september 1917 omkomne flygaren, löjtnanten friherre H. G. Pfeiff. Tilläggen beräknas till 1,100 kronor årligen för änkan så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd och 225 kronor årligen till vardera av två söner intill uppnådd ålder av 21 år.

I kungl. proposition, nr 208, föreslås enahanda tilläggspensioner för änkan och en son efter den vid samma tillfälle omkomne flygaren löjtnanten friherre H. G. von Blixen-Finecke.

Utöver sålunda föreslagna belopp uppbära de efterlevande från arméns nya änke- och pupillkassa årlig pension med 400 kronor för

änka och 75 kronor för varje barn, eller sammanlagt 1,500 respektive 300 kronor.

Slutligen föreslås i kungl. proposition, nr 209, en årlig pension av 400 kronor till vardera av föräldrarna till den å Skillingaryd den 15 juni 1917 omkomne flygaren, löjtnanten J. G. Torslow.

Med hänsyn till det banbrytande arbete i det allmännas tjänst — ej blott för krigiska utan även för fredliga uppgifter — som våra flygare hava att uträtta samt de betydande risker, som de därmed påtaga sig, synes det vara både klokt och skäligt, att staten vid olycksfall med dödlig utgång på ett fullt tillfredsställande sätt tryggar de efterlevandes existens.

Efter det att förenämnda kungl. propositioner avlätos, har den nu arbetande kungl. flygkommissionen tagit ställning till denna fråga och föreslår i sitt betänkande Kap. VII om flygpersonalens särskilda förmåner följande bestämmelser om livräntor till efterlevande:

»Skulle olycksfall, varom här är fråga, hava medfört döden, utgår, om den avlidne hade officers tjänsteställning, en årlig livränta av 2,000 kronor, eljest 1,000 kronor, till hans änka, så länge hon lever ogift, samt 300 kronor till varje den avlidnes minderåriga barn, intill dess barnet fyllt 18 år.

Om den avlidne var änkeman eller ogift, utgår nyssnämnda belopp, 2,000 respektive 1,000 kronor om året, till hans efterlevande föräldrar eller, därest endera av dem avlidit, till den efterlevande.»

Av den närmare motiveringen till sålunda föreslagna bestämmelser hava vi icke varit i tillfälle taga del, men torde vederbörande utskott icke underlåta att infordra flygkommissionens yttrande i ämnet.

På grund av vad sålunda anförts hemställa vi vördsamt, att riksdagen ville på sådant sätt bifalla Kungl. Maj:ts nådiga propositioner nr 207, 208 och 209, att livräntor eller pensioner till löjtnanterna Pfeiffs, von Blixen-Fineckes och Torslows efterlevande må utgå enligt de av flygkommissionen föreslagna, här ovan återgivna grunder.»

Utskottet.

I likhet med departementschefen anser utskottet det vara billigt, att ifrågavarande efterlevande, på sätt vederbörande myndigheter föreslagit, komma i åtnjutande av större pensionsförmåner än dem, vartill de enligt gällande bestämmelser äro berättigade. I avseende å beloppen av dessa högre pensionsförmåner har Kungl. Maj:t, under åberopande av 1917 års riksdags beslut angående pension åt löjtnanten B. K. A. Mannströms änka, föreslagit en tilläggs pension av 1,100 kronor åt fri-

herre Pfeiffs änka samt 225 kronor åt vartdera av makarnas barn intill uppnådd ålder av 21 år.

I ovanberörda motion har erinrats, att efter det Kungl. Maj:ts framställning i ämnet till riksdagen avlåtits den s. k. flygkommissionen i avgivet betänkande framlagt förslag om livräntor till efterlevande efter personer, tillhörande flygpersonalen, ej obetydligt överstigande vad Kungl. Maj:t nu föreslagit. Då emellertid kommissionens ifrågasvarande förslag angående särskilda förmåner för flygpersonalen icke i något avseende blivit av riksdagen prövat, har utskottet icke ansett sig böra tillstyrka något belopp utöver vad Kungl. Maj:t ifrågasatt; och har utskottet alltså ansett sig böra biträda den kungl. propositionen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med avslag å de i ämnet väckta motionerna I: 158 och II: 383, i vad de skilja sig ifrån Kungl. Maj:ts förslag, må medgiva, att löjtnanten vid Västgöta regemente friherre H. G. Pfeiffs änka friherrinnan Emmy Pfeiff, född Nymansson, och makarnas två minderåriga barn Per Georg och Arvid Georg må, utöver dem författningsenligt tillkommande pension och pupilltillägg från arméns nya änke- och pupillkassa, från och med den 1 oktober 1917 komma i åtnjutande av pensioner å allmänna indragningsstaten, änkan så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd med ettusenettundra kronor årligen samt vartdera av barnen intill uppnådd ålder av 21 år med tvåhundrajugufem kronor årligen.

4:o) I en till riksdagen den 22 mars 1918 avlåten proposition, nr 208, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att löjtnanten vid Skånska dragonregementet friherre H. G. von Blixen-Fineckes änka friherrinnan Hilla Brita von Blixen-Finecke, född Trolle, och makarnas minderåriga son Hans Nils Gustaf Fredrik Bror må, utöver dem författningsenligt tillkommande pension och pupilltillägg från arméns nya änke- och pupillkassa, från och med den 1 oktober 1917 komma i åtnjutande av pensioner å allmänna indragningsstaten, änkan så länge hon förbliver i sitt nuvarande

Angående
fyllnadspro-
sion åt löj-
nanten fri-
herre H. G.
von Blixen-
Fineckes änka
och minder-
åriga barn.

änkestånd med 1,100 kronor årligen samt sonen intill uppnådd ålder av 21 år med 225 kronor årligen.

Åberopade statsrådsprotokollet är av följande lydelse:

»Uti en till Kungl. Maj:t ställd skrift har den vid flygolycka den 26 september 1917 omkomne löjtnanten vid Skånska dragonregementet friherre H. G. von Blixen-Fineckes änka, friherrinnan Hilla Brita von Blixen-Finecke, född Trolle, anhållit att från och med den 1 oktober 1917 komma i åtnjutande av en tilläggs pension å 1,500 kronor ävensom av ett årligt belopp av 500 kronor för makarnas omyndige son, Hans Nils Gustaf Fredrik Bror, född den 20 juli 1916, intill dess han uppnått myndig ålder.

Chefen för fortifikationen har tillstyrkt förevarande ansökning.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement.

Uti häröver den 28 februari 1918 avgivet yttrande har *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* anfört följande:

Löjtnanten friherre von Blixen-Finecke hade jämte löjtnanten friherre H. G. Pfeiff den 26 september 1917 omkommit till följd av olycksfall vid provflygning med ett för arméns räkning hos aktiebolaget Södertälje verkstäder beställt flygplan. Därvid hade friherre von Blixen-Finecke tjänstgjort såsom förare, under det att friherre Pfeiff utfört uppdrag såsom statens kontrollant. Vid förutgående provflygningar med ifrågavarande flygplan hade detsamma förts av någon hos leverantören anställd person; men då någon sakkunnig sådan ej vid tillfället varit tillgänglig, hade friherre von Blixen-Finecke erbjudit sig att åtaga sig förarskapet, vilket erbjudande desto hellre av arméns myndigheter antagits, som i sådant fall både förare och kontrollant företrädde beställaren samt friherre von Blixen-Finecke, såsom vid förhör bestyrkts av flera personer, varit känd »såsom en lugn, omdömesfull och duglig flygare».

Angående olyckshändelsen hade ingående förhör hållits den 27 och 29 september 1917, varjämte konsulterande maskiningenjören, t. f. professorn vid tekniska högskolan A. Rosborg på anmodan av chefen för Fälttelegrafskåren verkställt besiktning å det förolyckade flygplanet samt avgivit yttrande om den sannolika anledningen till olycksfallet. I förhørsprotokollen och berörda yttrande förekomme ej något, som kunde giva anledning till antagande, att friherre von Blixen-Finecke eller friherre Pfeiff genom oskicklighet, ovarsamhet eller annorledes varit vållande till olyckshändelsen, utan syntes denna hava varit föranledd av någon felaktighet å flygplanet.

I fråga om ersättning vid olycksfall för flygpersonal hade armé-

förvaltningen i underdånigt utlåtande den 8 december 1916 över ett av särskilt tillkallade sakkunniga för verkställande av förnyade tekniska utredningar rörande vissa lantförsvarsbehov den 21 september 1916 avgivet betänkande anført, att om olycksfall medfört döden, livränta borde från dödsfallet tillkomma den avlidnes änka till belopp av 1,500 kronor, så länge hon levde ogift, samt varje den avlidnes barn med 300 kronor, till dess barnet fyllt 21 år, men att vid utbetalning av nämnda livräntor avdrag i varje fall borde göras för pension eller pupilltillägg, som enligt gällande pensionsbestämmelser vore tillerkända änka eller barn efter delägare i arméns änke- och pupillkassa. Enligt anförda grunder hade även 1917 års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag, beviljat löjtnanten B. K. A. Mannströms änka, som från arméns nya änke- och pupillkassa hade änkepension å 400 kronor, en tilläggs pension å 1,100 kronor från allmänna indragningsstaten.

På grund härav och då friherrinnan von Blixen-Finecke från och med den 1 oktober 1917 från nämnda änke- och pupillkassa, enligt vad fortifikationsdepartementet inhämtat, åtnjöte årligen pension å 400 kronor och såsom pupilltillägg för sonen 75 kronor, hemställde fortifikationsdepartementet efter samråd med civila departementet, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å allmänna indragningsstaten bevilja friherrinnan von Blixen-Finecke från och med den 1 oktober 1917, så länge hon levde ogift, dels en årlig tilläggs pension å 1,100 kronor, dels ock 225 kronor årligen för makarnas son Hans Nils Gustaf Fredrik Bror, till dess han fyllt 21 år.

På grund av vad arméförvaltningens fortifikationsdepartement till stöd för sitt förslag meddelat och anført, har *statskontoret* funnit sig böra tillstyrka bifall till departementets hemställan.

Med hänsyn till i ärendet förekomna omständigheter anser jag det vara med billighet överensstämmande, att sökanden och hennes son komma i åtnjutande av större pensionsförmåner än dem, vartill de äro författningsenligt berättigade. Vid sådant förhållande och då de av fortifikationsdepartementet i sådant hänseende föreslagna beloppen synas mig skäligen, har departementschefen gjort förevarande hemställan.»

Departementschefen.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft de i punkt 3 här ovan omförmälda motionerna nr 158 inom första kammaren och och nr 383 inom andra kammaren.

*Motionerna
I: 158 och
II: 383.*

Utskottet.

Med hänvisning till vad utskottet här ovan under punkt 3 anført i fråga om pension åt friherrinnan Pfeiff och hennes minderåriga barn får utskottet med avstyrkande av bifall till motionerna tillstyrka Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förvarande proposition samt med avslag å de i ämnet väckta motionerna I: 158 och II: 383, i vad de skilja sig ifrån Kungl. Maj:ts förslag, må medgiva, att löjtnanten vid Skånska dragonregementet friherre H. G. von Blixen-Fineckes änka friherrinnan Hilla Brita von Blixen-Finecke, född Trolle, och makarnas minderåriga son Hans Nils Gustaf Fredrik Bror, må, utöver dem författningsenligt tillkommande pension och pupilltillägg från arméns nya äke- och pupillkassa, från och med den 1 oktober 1917 komma i åtnjutande av pensioner å allmänna indragningsstaten, änkan så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd med ettusen etthundra kronor årligen samt sonen intill uppnådd ålder av 21 år med tvåhundraotjugufem kronor årligen.

Ang. pension
åt avlidne
löjtnanten
J. G. Tors-
lows för-
äldrar f. d.
fanjunkaren
C. J. Torslow
och hans
hustru.

5:o) I en till riksdagen den 22 mars 1918 avlåten proposition, ur 209, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att vardera av avlidne löjtnanten vid Vendes artilleriregemente J. G. Torslows föräldrar f. d. fanjunkaren Carl Johan Torslow och hans hustru Hedvig Vilhelmina Torslow, född Sandqvist, må från och med den 1 juli 1917 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 400 kronor.

Återopade statsrådsprotokollet är av följande lydelse:

»Under en flygövning å Skillingaryd den 15 juni 1917 nedstörtade löjtnanten vid Vendes artilleriregemente J. G. Torslow och ådrog sig därvid sådana skador, att han till följd därav avled.

Torslows föräldrar, f. d. fanjunkaren Carl Johan Torslow och hans hustru Hedvig Vilhelmina Torslow, född Sandqvist, hava uti en till Kungl. Maj:t ingiven skrift anhållit om ersättning av statsmedel med det belopp, 7,000 kronor, som de uppgivit sig hava utbetalt för sonens utbildning till militär.

Uti häröver den 9 februari 1918 avgivet underdånigt utlåtande har *arméförvaltningens fortifikationsdepartement* anfört följande:

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement.

Angående förloppet vid omförmälda under flygövning med ett från aktiebolaget Södertälje verkstäder till kronan levererat flygplan timade olycksfall ville departementet åberopa innehållet i en vid utlåtandet fogad sammanfattning av vad som framgått av förbørsprotokollen, med tillägg, att löjtnanten Torslow, enligt departementets åsikt, icke genom oskicklighet, ovarsamhet eller annorledes kunde anses själv varit vållande till det olycksfall, som för honom medfört döden.

Enligt ansökningen bilagt utdrag av den efter löjtnanten Torslow förrättade bouppteckningen överstege skulderna med 1,164 kronor 90 öre boets tillgångar. För nämnda belopp vore sökandena, som icke ansett sig böra göra ansökan om urarvaförmån, betalningsansvariga. Härutöver drabbades sökandena genom sonens bortgång, enligt egen uppgift, av en förlust å 7,000 kronor, som sökandena utbetalt för sonens utbildning till militär. Sedan löjtnanten Torslow erhållit anställning såsom flygare, hade han kommit i tillfälle att betala ränta å denna skuld.

Anförda förhållanden ådagalade, att sökandena genom löjtnanten Torslows olycksöde lidit även ekonomisk skada. Ehuru fortfarande icke någon positiv bestämmelse förefunnes om statens ersättningsskyldighet för sådan skada, som under föreliggande omständigheter uppkommit, kunde det ifrågasättas, huruvida icke det oaktat ersättningsanspråk av sökandena, mot vilka löjtnanten Torslow haft försörjningsplikt, kunde med framgång lagligen göras gällande. I allt fall krävde billigheten, att sökandena, som ej kunnat erhålla de medel, som löjtnanten Torslow genom olycksfallsförsäkringar avsett skola vara vid olycksfall tillgängliga och som ej syntes hava avsevärt andra medel för sitt uppehälle än f. d. fanjunkaren Torslows knappa pension, erhöle någon gottgörelse för den förlust i ekonomiskt avseende, som de genom sonens i följd av olycksfall i statens tjänst timade frånfalle åsamkats. I sådant avseende ansåge fortifikationsdepartementet, efter samråd med arméförvaltningens civila departement, att sökandena i första hand borde tillerkännas gottgörelse för den brist å 1,164 kronor 90 öre, som bouppteckningen efter löjtnanten Torslow utvisade och för vilken sökandena vore betalningsansvariga, samt vidare såsom livränta eller årlig pension vardera under sin livstid ett belopp, förslagsvis 250 kronor, motsvarande ränta och någon amortering å det för sonens utbildning till statstjänsten nedlagda kapital. För dylik gottgörelse avsedda medel funnes emellertid ej anslagna under fjärde huvudtiteln, utan syntes böra av riksdagen åskas.

Med tillkännagivande att lön utbetalats för löjtnanten Torslow för tiden till och med juni månad 1917, hemställde fortifikationsdepartementet alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att till löjtnanten Torslows föräldrar finge från medel under riksstatens tionde huvudtitel såsom gottgörelse för den genom olycksfallet drabbad förlust utbetalas dels på en gång ett belopp av 1,164 kronor 90 öre, dels ock till vardera under livstiden årligen en pension å 250 kronor, att beräknas att utgå från och med den 1 juli 1917.

Statskontoret.

Med erinran att enligt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete ersättning skall utgå till den förolyckades föräldrar, därest de för sitt uppehälle varit av den avlidnes arbete huvudsakligen beroende och annan till livränta berättigad icke finnes, har *statskontoret* uti den 6 mars 1918 avgivet utlåtande framhållit, att rätt till ersättning i sådant fall alltså finge anses vara i princip godkänd. På grund härav och med hänsyn till de särskilda förhållanden, som, enligt vad handlingarna utvisade, i detta fall föreläge, ansåge sig *statskontoret* böra tillstyrka, att årliga understöd bereddes åt under flygning i tjänsten omkomne löjtnanten Torslows föräldrar. Däremot kunde *statskontoret* för sin del icke finna anledning föreligga att i annan form bereda dem ersättning för deras utlägg för sonens utbildning eller för vad de kunde hava efter frivilligt åtagande utgivit till betalande av hans skulder. Då emellertid de medel, som sökandena enligt uppgift utgivit för sonen utan att numera hava utsikt att få dem ersatta eller erhålla därå belöpande avkastning, måste anses vara för deras ekonomi av stor betydelse, ville det synas *statskontoret*, som om de föreslagna understöden vore väl knappt tilltagna; och ansåge sig *statskontoret* böra tillstyrka, att understödsbeloppen bestämdes till 400 kronor för envar av föräldrarna. På grund härav hemställde *statskontoret*, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att vardera av löjtnanten Torslows föräldrar finge från och med den 1 juli 1917 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 400 kronor.

Departementschefen.

Med hänsyn till förekomna omständigheter anser jag mig böra tillstyrka, att löjtnanten Torslows föräldrar komma i åtnjutande av någon gottgörelse av statsmedel för den förlust i ekonomiskt hänseende, som åsamkats dem till följd av sonens genom olycksfall under tjänsteutövning timade frånfälle. Ifrågavarande gottgörelse synes mig lämpligen

böra utgå i form av årliga pensioner med de av statskontoret föreslagna belopp.»

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft de i punkt 3 här ovan omnämnda motionerna nr 158 inom första kammaren och nr 383 inom andra kammaren.

*Motionerna
I: 158 och
II: 383.*

Med åberopande av vad utskottet här ovan under punkt 3 anfört i fråga om pension åt friherrinnan Pfeiff och hennes minderåriga barn får utskottet med avstyrkande av bifall till motionerna tillstyrka Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förvarande proposition samt med avslag å de i ämnet väckta motionerna I: 158 och II: 383, i vad de skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag, må medgiva, att vardera av avlidne löjtnanten vid Vendes artilleriregemente J. G. Torslows föräldrar, f. d. fanjunkaren Carl Johan Torslow och hans hustru Hedvig Vilhelmina Torslow, född Sandqvist, må från och med den 1 juli 1917 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av fyrahundra kronor.

6:o) I en inom andra kammaren av herr *Berg* i Munkfors väckt motion, nr 203, har motionären hemställt, »att riksdagen måtte besluta om en årlig pension å 300 kronor att utgå från allmänna indragningsstaten till *August Mörk* under hans återstående livstid från och med 1918 års början, dock att, om *Mörk* tilläventyrs uppbär någon pension från Vadstena krigsmanshuskassa, denna inräknas i den årliga summan av 300 kronor.

*Angående
pension åt
f. soldaten
A. Mörk.*

Till stöd för berörda hemställan har anförts följande:

»Soldaten vid Alsters kompani av Värmlands regemente *August Mörk* från Lid i Ölme socken ådrog sig vid utryckning till tjänstgöring den 30 december 1909 en skada i högra ljumsken som inom kort utvecklades till ett elakartat bräck. *Mörk* höll dock ut i tjänsten till början av 1915, då han på grund av läkareutlåtande beviljades avsked. Enär *Mörk* befinner sig i små omständigheter ansökte han genom chefen för Värmlands regemente hos riksförsäkringsanstalten om ersättning för den uppkomna skadan, men fick avslag å denna anhållan på den grund att skadan skett före den 1 januari 1910. *Mörk* är född den 21 augusti 1865. Har hustru och 2

minderåriga barn jämte 1 dotterbarn att försörja. Tillfölje bräckskadan är Mörk ej så arbetsför, att han under dessa bistra tider kan förtjäna vad som nödvändigt behövs för en något så när dräglig tillvaro för sig och de sina, trots att han enligt intyg från vederhäftigt håll bjuder till allt vad han förmår. Intyg om Mörks tjänstetid och uppförande i tjänsten skall sedermera tillhandahållas vederbörande utskott.»

Vid motionen finnas fogade följande intyg:

Utdrag

ur regementsorder m. m. rörande soldaten vid Alsters kompani nr 29 August Mörk.

Ur sjukrulla med Kungl. Värmlands regemente.

Anteckning:

Vid uttryckning från kommendering med fast tjänstgöring den 30. 12. 1909 halkade han och fick ont i högra ljumsken. Vid besiktning den 3. 2. visade han sig hava ett högersidigt bräck.

Intyg om skadan lämnat till regementsexpeditionen för förhörs hållande. Bräckband anskaffat.

Betyg till avsked den 11. 5. 1914.

1914 2. 9. ställt på 10 månaders förbättring.

Karlstad den 2. 7. 1915.

Regementsorder nr 70.

Jag har på grund av läkarebetyg beviljat avsked åt nedanstående av det indelta manskapet, vilka varit ställda på vissa månaders förbättring, nämligen:

a) från och med den 9 dennes regementsorder nr 87 (1914) — — — — —

soldaten vid Alsters kompani nr 29 Mörk — — — — —

A. E. Ugglå
Regementschef.

Carl Kajser.

Att en person, som uppgiver sig vara förre soldaten August Mörk från Lid i Ölme församling, vid i dag företagen undersökning visat sig lida av högersidigt, något mer än gåsäggstort ljumskbräck, lätt reponibelt och till hälften nedträngt i pungen, och att Mörk använder sig av ett icke elastiskt bräckband, vars platta sitter ovanför bräcksäcken och således icke kan hålla bräcket inne; intygas härmed på begäran och på heder och samvete.

Kristinehamn den 19. 1. 1918.

Oscar Mattsson
Legit. läkare.

Att förre soldaten August Mörk, lid, Ölme, som har 2 stycken minderåriga barn samt ett dotterbarn, som han till största delen drager försorg om, har svag ekonomi men är arbetsam och skötsam, varför det vore mycket kärt och välkommet för honom och hans familj om han kunde få något högre pension, intygas härmed.

Vall, Ölme den 17 januari 1918.

Lars Larsson

Ordf. i Ölme sockens kommunalnämnd.»

På anmodan av statskontoret har arméförvaltningens civila departement i avgivet yttrande anfört:

Arméförvaltningens civila departement.

»August Mörk är född den 25 mars 1865 och kom, efter att 3 år 9 månader hava tjänat vid f. d. Pontonjärbataljonen, den 7 november 1890 i tjänst vid Kungl. Värmlands regemente, varifrån han på grund av högersidigt tarmbräck, ådraget i tjänsten, och framskriden ålder erhöll avsked den 9 juli 1915. Mörk, som således nu är i det närmaste 53 år gammal och har tjänat i tillhoppa 28 år 5 månader, erhöll från och med den 1 augusti 1915 underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa jämte underhållsförhöjning med tillhoppa 61 kronor, vilket gratial kommer att höjas till 100 kronor från och med månaden efter den, då Mörk uppnått 60 års ålder.

Då Mörk fått sig tillerkänt det underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, vartill han på grund av den i tjänsten ådragna bräckskadan samt tjänstetidens längd varit författningsenligt berättigad, och det synes departementet som om varken hans ålder eller övriga förhållanden borde särskilt för honom påkalla någon förbättring i de förmåner, som enligt gällande föreskrifter tillkomma pensionerade f. d. soldater, vilka befinna sig i liknande förhållanden som han, finner sig departementet icke kunna förorda beviljandet av den föreslagna pensionen.

Då Mörk, såsom ovan blivit nämnt, uppbär underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa med 61 kronor om året, bör, i enlighet med motionärens därom gjorda hemställan, nämnda summa vid bifall till motionen inräknas i det föreslagna pensionsbeloppet, vadan 239 kronor skulle komma att utgå å allmänna indragningsstaten, intill dess Mörk vid uppnådda 60 år erhåller gratial med 100 kronor, då det från indragningsstaten utgående beloppet komme att minskas till 200 kronor.»

Statskontoret har åberopat vad arméförvaltningens civila departement anfört, vartill statskontoret förklarat sig för sin del icke hava något att tillägga.

Statskontoret.

Med hänsyn till de ömmande omständigheter, som i detta fall föreligga, och då Mörk ådragit sig sina skador i tjänsten, anser sig utskottet böra tillstyrka bifall till den i ämnet väckta motionen.

Utskottet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, med bifall till förevarande motion
II: 203, må medgiva, att förre soldaten August Mörk

må, räknat från innevarande års ingång, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära pension till så stort belopp, att densamma jämte Mörk tillkommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa uppgår till trehundra kronor för år.

Angående
pension åt
f. soldaten K.
A. Blomgren.

7:o) I en inom andra kammaren av herr *Welin* väckt motion, nr 201, har hemställts, »att riksdagen ville bevilja f. d. soldaten vid Västgöta-Dals regemente, *Karl August Blomgren*, en årlig pension av 150 kronor».

Till stöd för sin framställning har motionären anfört följande:

»Riksdagen har ofta visat välvilja mot de indelta soldater, som av olika orsaker måst avgå ur tjänsten, innan de kunnat erhålla det föreskrivna ålderdomsunderstödet. Sådan välvilja tillåter jag mig härmed påkalla för f. d. soldaten *Karl August Blomgren* från Östergården av Eggvena församling i Älvsborgs län.

Under åren 1899—1906 tjänade han vid Kullings kompani av dåvarande Västgöta-Dals regemente. Såsom framgår av bilagda läkarebetyg, blev han sannolikt skadad i tjänsten och fick sedan på egen bekostnad under en tid av 11 månader ligga på sjukhus, varefter han på grund av sjuklighet med högsta betyg för tjänstgöring erhöll avskedspass den 7 april 1906. *Blomgren* har sedan försörjt sig med jordbruksarbete, men hans arbetskraft har alltjämt varit nedsatt.

Blomgren, som under sin tjänstgöring hade 220 kronor om året i ett för allt, gjorde genom sitt avskedande en efter hans förhållanden avsevärd årlig förlust, och befinner han sig, såsom framgår av intyg från kommunalstämmans ordförande i Eggvena, i brydsamma ekonomiska omständigheter, varjämte hans hustru är sjuklig.

Visserligen har *Blomgren* icke tjänat mer än knappt 7 år, men det torde ändock, på grund av flera samverkande ömmande omständigheter, vara skäl uti, att någon pension beviljas honom. Jag tillåter mig föreslå 150 kronor.»

Vid motionen äro fogade däri åberopade intyg, så lydande:

»(Avskrift)

Att f. d. soldaten *Karl August Blomgren* (född den 27 september 1881) från Östergården i Eggvena socken av Älvsborgs län under det han ännu tjänstgjorde vid Västgöta-Dals regemente insjuknade i inflammation i vänstra fotleden, vilken inflammation visade sig vara tuberkulös med benröta, varför han dels opererades å lasarettet i Falköping, dels förut behandlats å Borås lasarett åren 1903 och 1904 (tillsammans elva månaders lasarettsvård), och att jag vid den tiden och efteråt såg och behandlade hans sjuka fotled, samt att jag ansåg att sjukdomens utbrott kunnat föräntas av såväl överansträngning och kanske någon vridning av fotleden, vilket han uppgav hade skett i tjänsten, intygas allt härmed på heder och samvete. Herrljunga den 11 december 1917.

Richard Hagelin,
legitimerad läkare.

(*Avskrift.*)

Soldaten vid Kullings kompani av Kungl. Hallands regemente, Karl August Blomgren, före antagandet i krigstjänst benämnd Karl August Larsson, tjänande för roten nr 1074 i Herrljunga socken inom Älvsborgs län, vilken soldat är född den 27 september 1881 i Eggvena socken inom Älvsborgs län och varit i tjänst vid regementet sedan den 6 november 1899, har denna dag på grund av sjuklighet erhållit avsked från regementet med det vitsord, att han under tjänstetiden sig utmärkt väl skickat.

Halmstad den 7 april 1906.

Carl Ankarcrona,
regementschef.

J. Funch.

Avskedspass för soldaten nr 1074 Blomgren vid Kullings kompani av kungl. Hallands regemente.

(*Avskrift.*)

Att f. d. soldaten vid Kullings kompani av kungl. Hallands regemente, Karl August Blomgren från Östergården av denna församling är i ytterst brydsamma ekonomiska omständigheter och i stort behov av pekuniär hjälp om ock än aldrig så liten, intygas härmed på begäran och då Blomgren nu ämnar hos Kungl. Maj:t inlämna underdånig ansökan om pension, vill jag för min del på det varmaste tillstyrka att någon sådan måtte beviljas honom.

Eggvena Skräddaregården den 9 september 1917.

J. A. Andersson,
kommunalstämmans ordförande.»

Arméförvaltningens civila departement har på anmodan av statskontoret med överlämnande av yttrande från chefen för Hallands regemente anfört följande:

»Karl August Blomgren är född den 27 september 1881, antogs i krigstjänst den 6 november 1899 och erhöi, efter att hava varit ställd på sju månaders förbättring, på grund av sjuklighet enligt läkarbetyg (kronisk sjukdom i vänstra fotleden) avsked den 7 april 1906. Blomgren är således nu i det närmaste 36½ år gammal och har tjänat i 6 år, 5 månader.

Utav närslutna från chefen för Kungl. Hallands regemente infortrade utredning i ärendet jämte därvid fogat yttrande av vederbörande regementsläkare framgår,

att Blomgren under de år, han varit inkallad till och fullgjort tjänstgöring vid regementet — eller åren 1900, 1902 och 1905 — icke varit sjukskriven för någon åkomma, som kunde ställas i samband med den sjukdom, för vilken han erhållit avsked;

att ej heller några å vederbörligt kompani befintliga handlingar gäve vid handen, att han skulle i tjänsten hava ådragit sig någon skada, som kunnat förorsaka förenämnda sjukdom;

att regementsläkaren icke hade sig något bekant om tiden och sättet för uppkomsten av den kroniska sjukdom i vänstra fotleden, för vilken Blomgren, enligt

det såsom bilaga till motionen intagna, av legitimerade läkaren R. Hagelin utfärdade intyget, åren 1903 och 1904 behandlats å Borås lasarett, men att han ansåge, att densamma icke kunde hava uppkommit under hans tjänstgöring vid regementet, enär Blomgren efter den 21 juni 1901 icke varit sjukskriven därstädes,

att regementschefen på grund av vad vid utredningen framkommit, i motsats till motionären, icke kunde anse sannolikheten av att Blomgrens berörda sjukdom orsakats av skada, ådragen i tjänsten, ådagalagd;

samt att regementschefen med hänsyn till vad i utredningen framkommit, funne det i viss mån betänkligt, om Blomgren av riksdagen tillerkändes ett årligt understöd, för såvitt detsamma skulle motiveras med sjukdom, orsakad av i tjänsten erhållen skada, då det med all sannolikhet funnes ett stort antal f. d. indelta soldater — lika eller ännu mera nödställda än Blomgren, men med en »mansålders» tjänstetid bakom sig — vilka skulle med kraftigare intyg än dem, som för Blomgren förebragts, kunna styrka sig hava i tjänsten ådragit sig de krämpor eller sjukdomar, av vilka de nu vore lidande.

Då Blomgren varit i tjänst endast 6 år 5 månader och det ej torde kunna anses styrkt, att den sjukdom, på grund varav han erhållit avsked, förorsakats av skada, ådragen i tjänsten, finner sig departementet, som anser de av regementschefen framförda betänkligheterna med hänsyn till konsekvenserna av ett bifall till motionen synnerligen beaktansvärda, ej kunna förorda, att Blomgren tillerkännes den i motionen föreslagna pensionen å 150 kronor. I sammanhang härmed anser sig departementet böra anmäla, att Blomgren, därest det vore styrkt, att ovan omnämnda sjukdom i fotleden förorsakats av skada, ådragen i tjänsten, endast varit berättigad till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa i andra eller möjligen i första klassen med 48 respektive 72 kronor, vilket sistnämnda belopp, i händelse av särdeles bevekande omständigheter, av Kungl. Maj:t kunnat höjas intill 100 kronor årligen.»

För egen del har statskontoret förklarat sig icke hava något att i ärendet tillägga.

Utskottet.

Med hänsyn till Blomgrens korta tjänstetid och då, enligt vad utredningen i ärendet givit vid handen, det icke kan anses vara styrkt, att den sjukdom, på grund varav Blomgren erhållit avsked, förorsakats av skada, ådragen i tjänsten, anser sig utskottet, i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna, icke kunna förorda den föreslagna pensionen.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II: 201 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

8:o) I en inom andra kammaren av herr *Johanson* i Gäre väckt motion, nr 199, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta tilldela

*Angående
pension åt
fästnings-
byggnads-
arbetaren J.
A. Ståhlberg.*

arbetaren *Johan Alfred Ståhlberg* från Sörvik i Mölltorps församling av Skaraborgs län en årlig pension av 400 kronor från och med år 1919».

Till stöd för berörda hemställen har anförts följande:

»Smeden *Johan Alfred Ståhlberg* från Sörvik i Mölltorps församling av Skaraborgs län antogs till arbetare 1877 hos *C. Jehander*, som varit entreprenör vid statens järnvägar på flera ställen inom landet, och har oavbrutet varit i samma arbete till år 1894 (Bil. 1), därefter anställd dels vid fästningsarbetena å Vaberget från den 15 augusti 1894 till och med den 11 september 1911 dels vid dubbelspåret Alingås—Olskroken från den 15 december 1911 till och med den 1 maj 1913 samt från den 5 maj 1913 vid Karlsborgs fästningsbyggnader och har fortfarande därstädes sitt arbete. Omförmälde *Ståhlberg*, som huvudsakligast arbetat vid statens järnvägar och fästningsbyggnader från och med år 1877 till denna dag, alltså en tid av nära 40 år, har under sin anställning som arbetare vid berörda arbeten städse ådagalagt en pålitlig och pliktrogen tjänst samt ett hedrande uppförande. Vid nu snart uppnådda 60 levnadsår och enligt bifogade läkarebetyg, som utvisar, att han nu är mindre arbetsför samt medellös, så synes det hårt, då han under sin krafts dagar nedlagt sina bästa arbetskrafter i statens arbeten, att han till sist skall nödgas anlita fattigvård för en nödorttig bärgning.»

Vid motionen äro fogade följande bilagor:

(Avskrift.)

Bilaga 1.

På begäran får jag härmed meddela, att smeden *J. A. Ståhlberg* har varit anställd vid mina arbeten på olika ställen från år 1877 till 1894, och under denna tid vid följande *statens* arbeten, vid vilka jag varit entreprenör, nämligen *Carlberg*—*Värtanjärnvägen* från 1 maj 1879 till 15 december 1881, samt vid järnvägsbyggnadet från *Karlskrona järnvägsstation* till *Galervervet* därstädes från 18 augusti 1885 till 20 december 1887 samt slutligen vid befästningsarbetet på *Vaberget* vid *Karlsborg* från 1 december 1889 till 14 augusti 1894. — Och har herr *Ståhlberg* under denna långa tid vid mina arbeten visat flit, duglighet och i allo hedrande uppförande, varför jag ock honom till det bästa rekommenderar.

Engelholm den 23 februari 1910.

C. Jehander.

(Avskrift.)

Bilaga 2.

Arbetsbetyg.

Att smeden *J. A. Ståhlberg* från Sörvik i Mölltorps socken av Skaraborgs län, som arbetat vid befästningsarbetena å *Vaberget* från den 15 augusti 1894 till denna dag, då han på grund av minskad arbetstillgång erhållit avsked, äger god skicklighet i sitt yrke, har ådagalagt mycket god flit samt ett nyktert och hedrande uppförande, det varder härmed betygat.

Karlsborg den 11 september 1911.

C. A. Carlqvist.

Fortifikationsbefälhavare.

(Sigill.)

(Avskrift.)

Bilaga 3.

Statens järnvägsbyggnader.

Antagningsbok

för smeden Johan Alfred Ståhlberg.

Antagningsbevis nr $\frac{1320}{211}$. Såsom arbetare vid dubbelpåret Alingsås—Olskroken — — under förestående nummer har tills vidare antagits smeden Johan Alfred Ståhlberg, vilken denna dag avlämnat prästbetyg, och gälla för arbetarens ifrågavarande anställning dels kungl. telegrafstyrelsens, kungl. järnvägsstyrelsens och kungl. vattenfallsstyrelsens den 9 februari 1909 utfärdade allmänna bestämmelser rörande arbetare vid kungl. telegrafverket, statens järnvägar samt under kungl. vattenfallsstyrelsen lydande verk (Bihang till Svensk Författningssamling nr 6) dels de av kungl. järnvägsstyrelsen utfärdade särskilda bestämmelser rörande arbetare vid statens järnvägsbyggnader.

Av detta bevis äro två lika lydande exemplar underskrivna och utväxlade. Göteborg den $\frac{15}{12}$ 1911.

S. Möller.

Arbetsbefäl.

Godkännes

J. A. Ståhlberg.

Arbetare.

A. Pettersson.

Nr $\frac{1220}{211}$. Betyg för Johan Alfred Ståhlberg.

Antogs den 15 december 1911. Avflyttar 1 maj 1913 på egen begäran varvid avlämnande betyg återställts. Vitsord: Uppförande: mycket gott. Arbetskunnighet: mycket god. Förman för smidesarbeten vid förråden i Lerum.

Lerum den $\frac{30}{4}$ 1913.

A. Petterson.

Avd.-ing.

(Avskrift.)

Bilaga 4.

Fortifikationsbefälhavaren å Karlsborgs fästning.

Att J. A. Ståhlberg varit anställd vid Karlsborgs fästningsbyggnader såsom smed och bergsprängare från och med den 5 maj 1913 och där fortfarande innehar anställning samt att han städse iakttagit ett nyktert och pålitligt uppförande och med villighet och punktlighet fullgjort sina åligganden intyggas härmed på begäran.

Karlsborg den 27 december 1917.

C. Wahlgren.

Fanjunkare.

(Avskrift.)

Bilaga 5.

Smeden J. A. Ståhlberg, som i dag undersökts, lider av kronisk reumatism och är på grund av denna sjukdom mindre arbetsför, intygas.
Skövde den 31 december 1917.

A. R. Litzén.

Leg. läkare.

(Avskrift.)

Bilaga 6.

Frejdebetyg.

1. Att arbetaren Johan Alfred Ståhlberg
2. född den 7 juni 1858 (femtioåtta) --
3. åtnjuter -- medborgerligt förtroende
4. är medellös (enda tillgången en halv stuga)
5. betygar Mölltorps församling i Skaraborgs län
6. den 28 december år 1917.

David Ahlner.

v. Pastor. Komminister. »

Statskontoret har i ärendet överlämnat infordrade yttranden från dels arméförvaltningens fortifikationsdepartement och dels järnvägsstyrelsen.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har i sitt yttrande anfört:

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement.

»Under nästlidet är ingav Ståhlberg jämte en del andra arbetare vid Karlsborgs fästningsbyggnader genom fortifikationsbefälhavaren å Karlsborg till fortifikationsdepartementet ansökan om pension.

Fortifikationsdepartementet insände dessa ansökningar till Kungl. Maj:t med underdånig skrivelse den 14 april 1917, därvid departementet beträffande Ståhlberg anförde, att departementet inhämtat, att han, som uppnått en ålder av 58 år, tjänat vid fästningsbyggnaden i 21 år, vid statens järnvägars byggnadsarbeten under ett år 5 månader och hos entreprenörer för statens arbeten närmare 10 år. Då emellertid Ståhlberg varken i avseende å levnads- eller tjänsteålder uppfyllde de villkor (60 levnads- och 30 tjänsteår), fortifikationsdepartementet i vanliga fall fordrade för tillstyrkan av pensionsansökning, hemställde fortifikationsdepartementet, att Ståhlbergs ansökning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Enligt kungl. lantförsvarsdepartementets ämbetsskrivelse den 14 september 1917 fann också Kungl. Maj:t vid föredragning av Ståhlbergs ansökning densamma icke för närvarande föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Angående Ståhlberg har i förevarande motion anförts,

att han, som huvudsakligast arbetat vid staten järnvägar och fästningsbyggnader från och med år 1877, alltså en tid av nära 40, under sin anställning som

arbetare vid berörda arbeten städse ådagalagt en pålitlig och plikttrogen tjänst samt ett hedrande uppförande, samt

att han, som snart uppnådde 60 levnadsår, på grund av sjukdom vore mindre arbetsför samt medellös.

Dessa uppgifter anser fortifikationsdepartementet sig i huvudsak kunna vitsorda.

Fortifikationsdepartementet vill dock beträffande motionärens sätt att beräkna Ståhlbergs tjänsteår framhålla, att Ståhlberg arbetat i statens tjänst allenast omkring 23 $\frac{1}{2}$ år och hos statens entreprenörer omkring 10 år.

Om sistnämnda tjänstetid, såsom vanligen sker, ej medräknas, skulle Ståhlberg följaktligen ej uppfylla de villkor beträffande tjänsteår (30), som fortifikationsdepartementet plägar fordra för tillstyrkan av pensionsansökning.

Emellertid är Ståhlberg, som under instundande sommar uppnår 60 levnadsår, enligt vad i ärendet numera blivit upplyst, på grund av sjukdom, kronisk reumatism, mindre arbetsför samt medellös.

I liknande fall har fortifikationsdepartementet plägat att ej så strängt hålla på sin fordran på tjänste- och levnadsår för tillstyrkan av pension.

Beträffande storleken av pension till förutvarande fästningsbyggnadsarbetare har fortifikationsdepartementet plägat föreslå denna till 300 kronor om året.

Med anledning av vad sålunda anförts, får fortifikationsdepartementet meddela, att ett tilldelande till Ståhlberg av en årlig pension av 300 kronor enligt fortifikationsdepartementets förmenande icke skulle innebära ett frångående av de principer, som hittills legat till grund för pensioners och understöds meddelande.»

Järnvägs-
styrelsen.

Järnvägsstyrelsen har yttrat följande:

»Av de vid motionen om pension åt arbetaren Johan Alfred Ståhlberg fogade handlingar framgår, bland annat, att Ståhlberg arbetat vid statens järnvägsbyggnader eller andra statens byggnadsföretag under följande tider, nämligen vid statens järnvägsbyggnader under åren 1879—1881 och 1911—1913 samt vid fästningsarbeten under åren 1889—1911 och 1913—1917 eller tillsammans omkring 23 år, samt att Ståhlberg under närmare 10 år av denna tid varit anställd hos en av vederbörande myndighet antagen entreprenör och alltså icke innehaft statsanställning. Nämnda 10 år, då Ståhlberg arbetat i enskild entreprenörs tjänst, torde icke böra medräknas, då det gäller att avgöra, huruvida Ståhlberg, som nu är 60 år gammal, i avseende å tjänstetidens längd fyller fordringarna för erhållande av pension enligt de av statsmakterna vid pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader hittills tillämpade grunder.

Då hans tjänstetid, vartill hänsyn här må tagas, alltså icke uppgår till mer än omkring 13 år, synes han icke kunna ifrågakomma till pension enligt berörda grunder.»

Statskontoret.

För egen del har statskontoret i sitt yttrande anført:

»Väl har Ståhlberg under en stor del av den tjänstgöring, som i motionen åberopas till stöd för hans pensionering, icke varit anställd direkt i statens tjänst utan hos enskild entreprenör för utförande av byggnadsarbeten för statens räkning; men med hänsyn till den ganska långa tid Ståhlberg därutöver arbetat i direkt statsanställning med goda vitsord, och då han numera på grund av sjukdom är mindre

arbetsför och därför torde nödgas inom kort lämna sin anställning vid Karlsborgs fästningsbyggnader, vill det synas billigt, att honom beredes någon pension. Beloppet synes dock i detta fall böra begränsas till 300 kronor samt anvisas att utgå från och med månaden näst efter erhållet entledigande, dock tidigast från och med ingången av år 1919.»

På de av statskontoret i dess ovan intagna yttrande anförda skäl har utskottet ansett sig böra tillstyrka ett pensionsbelopp av 300 kronor att utgå i enlighet med statskontorets förslag; och synes beloppet böra anvisas från anslaget till allmänna indragningsstaten.

Ut-kottet

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 199, må medgiva, att fästningsbyggnadsarbetaren Johan Alfred Ståhlberg må från och med månaden näst efter den, vari avgång från tjänsten efter den 1 januari 1919 äger rum, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta pension till belopp av trehundra kronor årligen.

9:o) I en inom andra kammaren av herr *Törnkvist* väckt motion, nr 62, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att förre artilleristen, numera arbetaren vid porterbryggeriaktiebolaget D. Carnegie & C:o i Göteborg, *Frans Albert Hellgren* må från den 1 januari 1918 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 300 kronor.

Angående
pension åt f.
artilleristen F.
A. Hellgren.

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Förre artilleristen, numera arbetaren vid porterbryggeriaktiebolaget D. Carnegie & C:o, Göteborg, *Frans Albert Hellgren*, född den 16 december 1877, anställdes vid förutvarande Andra Göta artilleriregemente den 1 november 1895, från vilken anställning han den 31 oktober 1899 efter uttjänt rekapitulation erhöll avsked. Under sommaren sistnämnda år var *Hellgren* kommenderad till tjänstgöring vid instruktionsbatteriet för fältartilleriets skjutskola å Marma. Under hemresan från skjutskolan blev han vid batteriets urlastning å Värtans järnvägsstation i Stockholm den 18 juli samma år överkörd av det järnvägståg, med vilket batteriet i fråga färdades, och så illa skadad, att hans vänstra ben omedelbart måste amputeras strax nedanför knäet.

Genom detta förhållande blev hans arbetsförmåga för all framtid avsevärt nedsatt. H. var sålunda på grund därav omkring ett års tid oförmögen till *allt* kroppsarbete. Först den 27 augusti 1900, således över ett år efter olyckshändelsen, erhöll han anställning vid porterbryggeriaktiebolaget D. Carnegie & C:o i Göteborg, men då H. på grund av invaliditet icke har förmåga utföra samma arbete som de övriga manliga bryggeriarbetarna, utan sysselsättes med liknande arbete som de

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 8 saml. 45 häft. (Nr 55.)

vid bryggeriet anställda kvinnorna, erhåller han också mindre avlöning än hans manliga kamrater. H. uppbär nämligen samma avlöning som de vid bryggeriet anställda kvinnorna, vilken avlöning med kronor 1:40 per dag eller 420 kronor för helt år understiger de manliga bryggeriarbetarnas avlöning.

Den på grund av olyckshändelsen bortamputerade delen av vänstra benet har ersatts med ett konstgjort ben, vilket i anledning av den ständiga slitning, för vilken det är utsatt, ofta måste repareras, genom vilket förhållande H. icke blott tillskyndas kännbara underhållskostnader utan även ytterligare minskad arbetsförtjänst för den tid som åtgår för reparationerna. Detta enär hans ekonomiska ställning är sådan, att den icke tillåter honom inköpa ytterligare ett konstgjort ben.

Då därtill kommer, att H., som är gift, har hustru och fyra minderåriga barn samt åldrig fader att försörja, torde härav framgå, att hans ekonomiska ställning, särskilt under nu rådande kristid, är synnerligen bekymmersam. På grund av den Hellgren under hans militärtjänst sålunda ådragna skadan har Kungl. arméförvaltningen genom beslut den 30 december 1899 ur Vadstena krigsmanshuskassa tillerkänt honom ett årligt understöd av 72 kronor, vilket understöd Kungl. Maj:t genom beslut den 18 februari 1916 höjt med 25 kronor per år. Genom sin under tjänsteutövning ådragna skada går H. således, utom ytterligare minskad arbetsförtjänst och underhållskostnad av det konstgjorda benet, förlustig 323 kronor årligen, en förlust, som för en inkomstagare i hans ställning är synnerligen kännbar. Det är således en icke ringa förlust Hellgren genom sin icke självförvållade olycka under alla dessa år fått vidkännas.»

Vid motionen är fogad, bland annat, en så lydande handling:

»Gustaf etc. Vår ynnest etc. Uti skrivelse den 19 januari 1916 har Ni, på därom gjord ansökning, hemställt om förhöjt underhåll åt förre artilleristen vid förutvarande Andra Göta artilleriregemente F. A. Hellgren, vilken på grund av i tjänsten ådragen kroppsskada år 1899 tillerkänts underhåll i första klassen av Vadstena krigsmanshuskassa med 72 kronor årligen.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Hellgren, som är född 1877, efter uttjänt kapitulationstid erhållit avsked från krigstjänsten den 31 oktober 1899; att han under sommaren sistnämnda år genom olyckshändelse i tjänsten blivit så svårt skadad i vänstra benet, att detsamma måst amputeras strax nedanför knäet; att hans arbetsförmåga i följd härav är i väsentlig mån nedsatt; samt att Hellgren, som har hustru, tre minderåriga barn och åldrig fader att försörja, befinner sig i fattiga omständigheter.

Vid föredragning av detta ärende hava vi funnit gott medgiva, att Hellgren må från och med den 1 februari 1916 åtnjuta en förhöjning av tjugufem kronor om året i det honom tillerkända underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa. Vilket vederbörande till efterrättelse länder.

Stockholms slott den 16 februari 1916.

GUSTAF.

B. B. E. Mörcke.

Vidimeras ex officio

Ad. Alexandersson.
Registrator.»

På anmodan av statskontoret har arméförvaltningens civila departement i avgivet yttrande anfört följande:

Arméförvaltningens civila departement

»Frans Albert Hellgren är född den 16 december 1877, antogs i krigstjänst den 1 november 1895 samt erhöi, sedan han den 18 juli 1899 genom olyckshändelse i tjänsten blivit så svårt skadad i vänstra benet, att detsamma måst amputeras strax nedanför knäet, avskedad från krigstjänsten den 31 oktober 1899. På grund av nämnda kroppsskada tillerkändes han underhåll från den 1 november 1899 i första klassen av Vadstena krigsmanshuskassa med 72 kronor årligen och åtnjuter jämlikt nådigt brev den 18 februari 1916 från och med den 1 i samma månad en förhöjning av 25 kronor om året i nämnda underhåll. Utöver den genom ovan nämnda nådiga brev den 16 februari 1916 Hellgren beviljade underhållsförhöjningen har Kungl. Maj:t uppå förslag av kungl. arméförvaltningens civila departement och med hänsyn till förekommande särdeles bevakande omständigheter jämlikt nådigt beslut den 8 nästlidna februari tilldelat honom det i första klassen av Vadstena krigsmanshuskassa medgivna högsta underhållsbelopp eller 100 kronor, att beräknas och utgå från och med den 1 januari innevarande år.

Då Hellgren, enligt de vid tiden för olycksfallet gällande bestämmelser, ej varit berättigad till annan ersättning på grund av den honom i tjänsten ådragna skadan än honom författningens enligt tillkommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, och han från och med den 1 januari innevarande år uppbär sådant underhåll med högsta belopp, som kan tillkomma honom, torde därest ytterligare understöd enligt i motionen angiven beräkningsgrund anses böra tillerkännas honom — vilket departementet på grund av skadans omfattning och Hellgrens av intyg styrkta fattigdom finner sig böra förorda — nämnda understöd böra utgå å allmänna indragningsstaten. Som emellertid Hellgren, efter det motionen om understöd åt honom blivit inom riksdagen väckt, erhållit ovan omförmälda ökning av 28 kronor i det till honom förut utgående underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa, torde det kunna ifrågasättas, huruvida icke det i motionen föreslagna understödet med hänsyn härtill borde minskas med motsvarande belopp eller till 272 kronor.»

Statskontoret har förklarat sig icke hava något att tillägga till vad arméförvaltningens civila departement anfört. *Statskontoret.*

Såsom av utredningen i ärendet framgår, åtnjuter Hellgren underhåll från den 1 november 1899 i första klassen av Vadstena krigsmanshuskassa med 72 kronor årligen, vilket underhåll nyligen höjts till det i nämnda klass medgivna högsta underhållsbelopp eller 100 kronor att utgå från den 1 januari 1918. Dessutom har han år 1916 fått sig tillerkänt särskilt medgiven förhöjning i sitt underhåll från kassan med 25 kronor om året.

Utskottet.

Starka billighetsskäl tala emellertid enligt utskottets mening för beredande åt Hellgren av ett ytterligare understöd av statsmedel; och har utskottet för sin del icke funnit något att erinra mot det av motionären i sådant avseende framställda förslaget.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, med bifall till förevarande motion II: 62, må medgiva, att förre artilleristen Frans Albert Hellgren må, utöver honom författningsenligt tillkommande underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, från och med den 1 januari 1918 under sin återstående livstid uppbära årligen ytterligare trehundra kronor å allmänna indragningsstaten.

Angående
årligt under-
stöd åt musik-
furiren J. K.
W. Bergs
änka och
minderåriga
barn.

10:o) I en inom första kammaren av herr *Roos* väckt motion, nr 5, har anförts följande:

»Med bifogande av ett för änkan efter musikfuriren Johannes Karl Wilhelm Berg utfärdat prästbevis, varav framgår, att hon, Augusta Agnes Erika Berg, i äktenskapet äger 4 minderåriga barn, samt intyg därom att mannen avled den 19 februari 1916 på grund av »lunginflammation, som direkt kunnat härledas från en några dagar tidigare under tjänstgöring ådragen förkylning», ävensom av handlingar, utvisande, att hon är i saknad av tillgångar att försörja sig och sina barn, får jag vördsamt föreslå att riksdagen måtte bevilja änkan *Augusta Agnes Erika Berg* ett årligt understöd av 400 kronor att utgå från och med år 1918, så länge hon nu i sitt nuvarande änkestånd förbliver, ävensom 100 kronor årligen till ett var av hennes barn intill fyllda 18 år.»

Vid motionen äro fogade bland annat följande intyg:

»Att Augusta Agnes Erika Berg, f. Sandström, änka 19 februari 1916 efter musikdistkorp. Johannes Karl Wilhelm Berg, född den 13 maj år 1883 (åttiotre) fortfarande lever, är icke gift, åtnjuter medborgerligt förtroende och tillhör nedanskrivna församling och har barnen: Agnes Linnéa, född 3 augusti 1908, Gustaf Adolf, född 22 augusti 1909, Erik Valentin, född 20 juli 1912 och Karl Vilhelm, född 30 augusti 1914, betygar Tidaholms församling i Skaraborgs län den 19 december år 1917.

(Stämpel)

K. A. Hellgren.
Komminister.

Musikfuriren vid Kungl. Kronobergs regemente *Johannes Karl Wilhelm Berg*, som, född den 14 februari 1884, kom i tjänst vid regementet den 1 maj 1907 och befordrades till musikfurir av 2 klassen den 23 mars 1914, avled den 19 februari 1916 på grund av lunginflammation, som direkt kunnat härledas från en några dagar tidigare under tjänstgöring ådragen förkylning.

Berg, som under tjänstetiden sig utmärkt väl skickat, efterlämnade hustru och 4 minderåriga barn i stor fattigdom. Familjen åtnjuter ingen pension eller annat understöd av allmänna medel.

Växjö den 9 januari 1918.

Gösta Hyllén-Cavallius.
Regementschef.

Att Agnes Berg, som har fyra minderåriga barn, är änka efter framlidne musikfuriren K. W. Berg från Skolgatan 7 härstädes samt att nämnda änka är medellös, intygas härmed.

Tidaholm den 7 december 1917.

Aug. Johansson.
Fattigvårdsstyrelsens ordförande.»

Riksförsäkringsanstalten har på anmodan av statskontoret avgivit ett så lydande yttrande:

*Riksförsäkrings-
anstalten.*

»För prövning av frågan, i vad mån änkan Berg och hennes förenämnda minderåriga barn kunde vara berättigade till ersättning jämlikt bestämmelserna i kungl. förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, den 18 juni 1909, har riksförsäkringsanstalten från chefen för nämnda regemente infordrat utredning i ärendet. Av de till riksförsäkringsanstalten inkomna handlingar har riksförsäkringsanstalten inhämtat, bland annat, att musikfuriren Berg, som kom i tjänst vid regementet den 1 maj 1907, den 13 februari 1916 deltagit i en friluftskonsert, som musikkåren vid regementet varit kommenderad att utföra, att Berg härvid ådragit sig en förkylning, som övergick i lunginflammation, att han den 19 februari 1916, avlidit i sistnämnda sjukdom, samt att han till sin död åtnjutit underhåll och vård genom militär myndighets försorg ävensom avlöning av statsmedel.

Jämlikt bestämmelserna i 12 § i nämnda förordning skall framställning om ersättning i anledning av dödsfall göras inom två år från det döden inträdde, vid äventyr att rätten till ersättning eljest är förverkad.

Vid regementschefens förenämnda skrivelse hade fogats bland andra handlingar en av änkan Berg gjord, den 11 februari 1918 dagtecknad framställning av innehåll, att, därest nu ifrågakomna motion icke skulle av riksdagen bifallas, riksförsäkringsanstalten måtte tillerkänna henne och hennes minderåriga barn ersättning jämlikt kungl. förordningen den 18 juni 1909, om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Vidare har riksförsäkringsanstalten inhämtat, att redan kort efter Bergs död frågan om ersättning åt hans änka och barn varit under prövning hos vederbörande militära myndighet, fastän ansökan om ersättning icke ingivits till riksförsäkringsanstalten förrän nu.

Riksförsäkringsanstalten, som vid sådant förhållande ansett sig oförhindrad upptaga ersättningsfrågan till prövning, har med hänsyn till den i ärendet förebragta utredningen genom beslut den 18 mars 1918 funnit ersättning jämlikt förberörda förordning böra utgå i anledning av Bergs död.

Jämlikt bestämmelserna i § 4 mom. 3 nämnda förordning skall, om skadan medfört döden inom två år från olycksfallet eller från det sjukdom blev känd, i ersättning utgivas

dels begravningshjälp med 75 kronor, *dels ock* till änka, när äktenskapet slutits före den tidpunkt, då skadan uppkom, en årlig livränta av 180 kronor från dödsfallet, så länge hon lever ogift, och till minderåriga barn, som fötts före sagda tidpunkt eller födes därefter i ett förut slutet äktenskap, en årlig livränta av 90 kronor från dödsfallet, till dess det uppnått femton års ålder; dock att, där livräntor till efterlevande skulle sammanlagt överstiga 450 kronor, de skola, i förhållande

till vad på en var livräntetagare belöper, till detta belopp nedsättas, så länge anledningen till dylik nedsättning fortfar.

På grund härav har riksförsäkringsanstalten genom beslut nyssnämnda dag dels utanordnat begravningshjälp med 75 kronor att lyftas av änkan Berg, dels tillerkänt henne och hennes minderåriga barn årliga livräntor att utgå från och med den 20 februari 1916, till änkan Berg med 150 kronor och till vart och ett av de minderåriga barnen med 75 kronor. Sedan livräntan för någon av nu omförmälda livräntetagare upphört, och förty anledning till nedsättning i livräntebeloppen ej längre förefinnes, komma livräntorna till övriga livräntetagarna att utgå med högsta i förordningen angivna belopp.

I anledning av vad sålunda anförts, får riksförsäkringsanstalten såsom sin mening uttala, att, enär änkan Berg och hennes barn sålunda tillerkänts dem jämlikt ovannämnda kungl. förordningen tillkommande ersättning, ytterligare ersättning till dem icke synes böra ifrågakomma.»

Statskontoret.

För egen del har statskontoret anført:

»Beträffande det i motionen nr I:5 väckta förslaget angående årligt understöd åt musikfuriren J. K. W. Bergs änka och minderåriga barn framgår av riksförsäkringsanstaltens yttrande, att anstalten tillerkänt Bergs änka och barn, förutom begravningshjälp, jämväl ersättning i form av livräntor i enlighet med bestämmelserna i kungl. förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Vid sådant förhållande synes, såsom riksförsäkringsanstalten framhållit, någon ytterligare ersättning icke böra ifrågakomma.»

Statskontoret.

Enligt vad av utredningen i ärendet framgår, har riksförsäkringsanstalten den 18 sistlidna mars och således efter det förevarande motion blivit väckt tillerkänt änkan Berg och hennes minderåriga barn dels begravningshjälp dels ock ersättning i form av livräntor, allt i överensstämmelse med föreskrifterna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Vid sådant förhållande anser utskottet i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna någon ytterligare ersättning här icke böra ifrågakomma.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion I:5 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Angående pension åt f. soldaten J. Stål.

11:o) I en inom andra kammaren av herr *Svedberg* väckt motion, nr 68, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta om en årlig pension av 300 kronor åt förre soldaten *Johan Stål* från Mo socken i Gävleborgs län att utgå från allmänna indragningsstaten från och med 1918 års början».

Till stöd för berörda hemställan har motionären anfört följande:

»Förre soldaten Johan Stål, som varit anställd vid kungl. Helsinges regemente i 22 år, måste på grund av sjuklighet taga avsked. Stål har sedan dess uppehållit sig och sin familj genom lättare arbeten, som han kunnat uträtta. Nu har emellertid sjukligheten tilltagit, och på grund av åldern blir det omöjligt för honom att få till det nödvändigaste, och något understöd med undantag av cirka 80 kronor från pensionsstyrelsen har han icke, och detta är otillräckligt för hans och hustruns underhåll.

Riksdagen har tillförene vid många tillfällen hjälpt gamla soldater till en försvarlig bärning genom tilldelad och utökad pension, och jag vågar hoppas, att även detta fall skall beaktas.»

Vid motionen finnes fogade, bland annat, följande intyg:

»Soldaten av kungl. Helsinges regemente och Arbrå kompani nr 138 Stål, 50 år gammal, befinnes vara besvärad av kronisk reumatism och är till följe av denna, vid honom åliggande tjänstgöring, hinderliga åkomma till krigstjänst oduglig; varande hans arbetsförmåga genom omförmälte förhållande inskränkt, och han således mindre förmögen att med arbete bidraga till sitt uppehälle och sig behörigen försörja, vilket härmed å heder och samvete intygas.

Mohed den 23 augusti 1898.

C. R. Sandberg.
Regementsläkare.

På anmodan av statskoutoret har arméförvaltningens civila departement i avgivet yttrande angående pension åt ej mindre Stål än även under punkt 12 här nedan omförmälde Anders Floren anfört följande:

Arméförvaltningens civila departement.

a) Johan Stål är född den 5 september 1848, antogs i krigstjänst den 10 april 1876 och erhöll på grund av oduglighet till krigstjänst till följd av kronisk reumatism avsked den 29 augusti 1898. Stål är således nu 69 $\frac{1}{2}$ år gammal och har tjänat 22 år 4 månader.

b) Anders Floren är född den 20 juni 1845, antogs i krigstjänst den 10 mars 1865 och avgick med anledning av sjuklighet från krigstjänsten den 25 juni 1884. Floren är således nu omkring 72 år 9 månader gammal och har tjänat 19 år 3 månader.

Stål och Floren hade således ej varit i tjänst så lång tid, att de, enligt grunderna i det vid tiden för avskedet utan modifikation gällande nådiga brevet den 6 maj 1881, angående ändringarna i bestämmelserna om underhåll från Västena krigsmanshuskassa, på grund av tjänstetidens längd varit berättigade till sådant underhåll. Då det vidare, enligt vad uti infortrat yttrande från kungl. Helsinges regemente blivit upplyst, vid nämnda regemente ej finnas några anteckningar, som kunna bestyrka, att Stål och Floren i tjänsten ådragit sig de i bilagorna till motionerna omförmälde sjukdomarna, och sålunda skäl ej torde hava förefunnits att på grund av nämnda sjukdomar vid avskedet anmäla dem till underhåll från Västena krigsmanshuskassa, hava de ej heller kunnat erhålla sådant underhåll på grund av sjuklighet, ådragen i tjänsten.

Senare årens riksdagar hava visserligen på grund av ömmande omständigheter tilldelat åtskilliga f. d. krigsmän, som före den tid de varit pensionsberättigade på grund av sjukdom måst avgå ur krigstjänsten, pension antingen å allmänna indragningsstaten eller från Vadstena krigsmanshuskassa, men det synes departementet, som om i förevarande fall näppeligen så ömmande omständigheter kunna anses föreligga, att desamma böra föranleda ett förordande av bifall till motionerna.

I sammanhang härmed anser sig departementet böra erinra, hurusom nästlidet års riksdag enligt dess skrivelse nr 10 punkt 17 förehaft fråga om utsträckning i viss omfattning av rätten till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa.

Skulle den utredning av frågan, Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 13 augusti 1917 anbefallt, komma att föranleda beslut om ändrade grunder för underhålls utdelande, torde Stål komma att erhålla sådant underhåll.

Slutligen anser departementet, att de ifrågasatta pensionsbeloppen ej böra överskrida de underhållsbelopp, vartill Stål och Floren skulle varit berättigade, därest de uppfyllt stadgade villkor för erhållande av årligt underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa eller för Stål 110 kronor och för Floren 200 kronor.»

Statskontoret.

För egen del har statskontoret åberopat vad armförvaltningens civila departement anført, med erinran tillika att, även om pensionerna begränsades till de av departementet angivna beloppen, Stål och Floren likväl skulle genom krigstidstillägg komma i vida gynnsammare ställning än deras kamrater, som undfått underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa.

Utskottet.

I likhet med armförvaltningens civila departement har utskottet i förevarande fall icke funnit sådana ömmande omständigheter vara för handen, att pension bör tilldelas vare sig Stål eller den under nästföljande punkt omförmälde Floren. Även utskottet anser sig böra erinra, att, därest den av förlidets års riksdag begärda och nu pågående utredningen angående utsträckning av rätten till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa skulle föranleda beslut om ändrade grunder för utdelning av sådana underhåll, ifrågavarande för detta soldater skulle komma i åtnjutande av underhåll från nämnda kassa. Vid sådant förhållande har utskottet ansett sig böra avstyrka bifall till motionen.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II:68 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

*Angående
pension åt f.
soldaten
A. Floren.*

12:o) I en inom andra kammanen av herr *Svedberg* väckt motion, nr 69, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta om en årlig pension av 300 kronor åt förre soldaten *Anders Floren* från Mo socken i Gävle-

borgs län, att utgå från allmänna indragningsstaten från och med 1918 års början».

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Förre soldaten Anders Floren, som varit anställd vid Hälsinge regemente i nära tjugu år, varjämte han har genomgått en 8 månaders kurs i gevärshantverk, allt med goda betyg; han har vidare 1867 varit utkommenderad på stormöte i Stockholm och på befälsmöte i Sänga Mo 1870, varvid han omedelbart efter avslutningen där, utan någon vila, sändes till Långholmen på bevakningstjänst — en lång vandring till fots, för en redan vid avtåget uttröttad soldat. Efter fullbordad tjänstgöring å Långholmen, måste han ånyo till fots från Uppsala gå hem och ådrog sig då till följd av överansträngning en obotlig sjukdom, varigenom han 1884 som oduglig till krigstjänst blev påtvingad avskedspass.

Under dylika förhållanden synes det med rättvisa och billighet förenligt, att Floren, vilken i rikets tjänst ådragit sig en obotlig sjukdom och härigenom fått sin arbetskraft betydligt nedsatt samt nu ingått i sitt 73:dje levnadsår med ytterligare försvagad hälsa, som sätter honom ur stånd att försörja sig och sin hustru, måtte beviljas pension. Riksdagen har tillförene vid många tillfällen hjälpt gamla soldater, som på grund av sjukdom före pensionsåldern avskedats, med en nödortfittig bärgning.»

Vid motionen finnas fogade följande intyg:

Avskrift.

Alldenstund vid nu förrättad generalmönstring med Arbrå Kompani av Kungl. Hälsinge Regemente, soldaten för Rötten nummer 141 i Mo socken av Gävleborgs län Floren, före antagandet i krigstjänst benämnd Anders Jonsson, vilken är född den 20 juni 1845 i Mo socken av Gävleborgs län och tjänt vid regementet sedan den 10 mars 1865 i anseende till sjuklighet nu kommer att från krigstjänst avgå, fördenskull avskedast han härigenom från regementet och krigstjänsten med det vitsord, att han under tjänstetiden sig väl förhållit.

Vilket vederbörande till efter rättelse länder. Generalmönstringsplatsen Mohed den 25 juni 1884.

Ernst von Vegesack.
Generalmönsterherre.

Sigill.

C. Heijkenskjöld.
Generalmönstringskommissarie.

Avskedspass för soldaten num. 141 Floren.»

På anmodan av statskontoret har arméförvaltningens civila departement avgivit yttrande i ärendet, och tillåter sig utskottet att beträffande såväl detta som statskontorets utlåtande hänvisa till punkt 11 lär ovan.

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 8 saml. 45 häft. (Nr 55.)

Utskottet.

Med åberopande av vad utskottet här ovan under nyssnämnda punkt anfört i fråga om föreslagen pension åt förre soldaten J. Stål anser sig utskottet böra avstyrka bifall även till nu förevarande motion.

Utskottet hemställer alltså,

att ifrågavarande motion II: 69 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

III. Angående sjöförsvarsdepartementet.

Angående
årligt under-
stöd åt
änkan Karo-
lina Karlsson,
född Magnus-
son.

13:o) I en inom andra kammaren av herr *Leander* väckt motion, nr 27, har hemställts, »att riksdagen ville tilldela änkan *Karolina Karlsson*, född *Magnusson*, i Karlskrona, ett årligt understöd å 300 kronor att utgå från och med månaden näst efter den, varunder hon slutar sin anställning såsom tvätterska vid Karlskrona kronovarv».

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Änkan *Karolina Karlsson*, född *Magnusson*, i Karlskrona, har alltsedan år 1883 eller över 34 års tid varit sysselsatt vid kronovarvet i nämnda stad med skurning av flottans fartyg och andra rengöringsarbeten, först såsom biträde och därpå under flera år såsom förestånderska för dessa arbeten. Enligt införskaffade intyg har hon därunder på ett plikttroget sätt skött sina åligganden. Emellertid har hennes anställning icke ansetts berättiga henne till laglig pension, då hon inom kort nödgas lämna anställningen dels på grund av ålder och dels på grund av sjuklighet. Hon är nämligen född den 1 november 1851 och lider, enligt vad legitimerad läkare intygat, av hjärtsjukdom, som i hög grad nedsätter hennes arbetsförmåga. Därför är hon medellös, varom pastorsämbetet i Karlskrona stadsförsamling lämnat intyg.

Chefen för ingenjördepartementet i Karlskrona, som upprättat skriftligt avtal med *Karlsson* rörande ifrågavarande arbetens utförande, har i ett den 8 dennes avgivet intyg yttrat, att om än änkan *Karlsson* icke hade laglig rätt till pension, det dock med hänsyn till den långa tid, hon utfört arbete å kronovarvet, och på grund av de ömmande omständigheter, som föreläge, vore önskvärt, att något understöd i en eller annan form kunde beredas henne.

Motion om understöd eller pension för änkan *Karlsson* har förut varit väckt i riksdagen, som då avtog densamma huvudsakligen av principiella skäl. Sådana synas mig likväl icke behöva föreligga, då *Karlsson* kan likställas med daglönarna å kronovarvet, vilka, som bekant, åtnjuta pension. Hon har haft sin inkomst och sitt levebröd av arbetet å varvet samt ägnat så gott som hela sin tid åt detta arbete. Det skulle vara ganska hårt för henne att, sedan hennes krafter äro uttömda, blott av formella skäl lämnas i sticket av staten, för vars räkning hon pliktroget arbetat under så många år.»

På anmodan av statskontoret har marinförvaltningen med överlämnande av ett från varvschefen vid flottans station i Karlskrona i

ärendet inkommet yttrande meddelat, att jämlikt Kungl. brevet den 18 april 1914 en från tvätterskan Karolina Karlsson ingiven underdånig anhållan att komma i åtnjutande av understöd eller peusion ej föranlett till någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Varvschefen har lämnat följande meddelanden:

Varvschefen.

»Änkan Karolina Karlsson har alltsedan år 1883 deltagit i tvättnings- och rengörningsarbeten å flottans till härvarande varv förlagda, avmönstrade fartyg och har från år 1906 förestått dessa arbeten på så sätt att avtal träffats med henne att med de biträden, som hon själv anskaffat och avlönat, utföra de ifrågavarande rengöringsarbetena. För varje dagsverke har utgått i betalning åren 1906—1908 kronor 1: 30, 1909—1912 kronor 1: 50, 1913—1916 kronor 1: 80, 1917 kronor 2: 50 och 1918 kronor 3: —.

Sedan år 1906 har Karolina Karlsson fullgjort i medeltal 271 dagsverken per år. För tidigare år saknas tillförlitliga anteckningar.

Enär änkan Karlsson icke är eller varit vid flottan anställd och det av henne a varvet utförda arbetet är ett enligt avtal fullgjort entreprenadarbete, synes ett beviljande åt henne av pension eller understöd innebära ett frångående av de principer, som hittills legat till grund för pensioners och understöds meddelande.

Med hänsyn till att hon under många år fullgjort arbete i samma utsträckning som daglönare, utan att dock vara anställd såsom sådan, har jag intet att erinra mot att hon tillerkännes det i motionen föreslagna understödet. Dock anser jag mig böra framhålla, att ett bifall till motionen sannolikt torde medföra anspråk på liknande understöd från andra personer, som enligt avtal fullgöra och under en följd av år fullgjort entreprenadarbete åt varvet.»

Marinförvaltningen har vidare anfört:

*Marinför-
valtningen.*

»Beviljande av pension eller årligt understöd skulle i nu föreliggande fall otvivelaktigt få anses innebära ett frångående av de principer, som hittills legat till grund för pensioners och understöds meddelande.

Änkan Karlsson har, såsom varvschefen vid flottans station i Karlskrona upplyser, icke handhaft någon anställning i statens tjänst. Hon har visserligen under en följd av år på entreprenad utfört visst arbete för varvets i Karlskrona räkning, men denna omständighet läser icke kunna innebära något berättigat anspråk från hennes sida att bli en statens pensions- eller understödstagare.

Vid sådant förhållande finner kungl. marinförvaltningen, att ett bifall till motionen skulle principiellt medföra sådana konsekvenser, att det icke kan tillrädas.»

För egen del har statskontoret funnit sig böra instämma i marin- *Statskontoret.*
förvaltningens uttalade betänkligheter mot beredande av pension för uteslutande på entreprenad utfört arbete för statens räkning, även då detsamma såsom i förevarande fall under en lång följd av år verkställes av samma person.

Utskottet.

Såsom i motionen omförmäles, har frågan om pension åt änkan Karlsson förut varit föremål för riksdagens prövning. Vid 1912 års riksdag väcktes nämligen inom andra kammaren förslag om årlig pension åt änkan Karlsson å 300 kronor att utgå från allmänna indragningsstaten. Bankoutskottet anförde i avgivet utlåtande, att då frågan om pension åt änkan Karlsson syntes utskottet böra göras till föremål för utredning av vederbörande myndigheter, utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till det framställda förslaget; och hemställde utskottet, att den i ämnet väckta motionen icke måtte vinna riksdagens bifall. Riksdagen fattade ock sitt beslut i överensstämmelse härmed.

Av den i ärendet numera verkställda utredningen framgår, att änkan Karlsson allt sedan år 1883 utfört tvättnings- och rengöringsarbeten å fartyg vid flottans station i Karlskrona, därvid hon först tjänstgjort som biträde och sedan år 1906 förestått nämnda arbeten. Under sådana förhållanden och med hänvisning till ett likartat fall vid årets riksdag (bankoutskottets utlåtande nr 19:3 angående pension åt en f. d. städerska vid Stockholms norra station) har utskottet funnit sig böra tillstyrka bifall till det i motionen föreslagna understödsbeloppet 300 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, varunder hon lämnar sin ifrågavarande anställning vid flottans station i Karlskrona. Understödet torde böra anvisas att utgå från anslaget till allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II:27, må medgiva, att änkan Karolina Karlsson, född Magnusson, må från och med månaden näst efter den, varunder hon lämnar sin anställning vid flottans station i Karlskrona, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta ett årligt understöd av trehundra kronor.

Angående
pension åt
snickaren N.
J. Qvarn-
ström.

14:o) I en inom andra kammaren av herr *Pettersson* i Södertälje väckt motion, nr 192, har motionären hemställt, »att riksdagen måtte tilldela snickarmästaren *N. J. Qvarnström* en årlig pension å allmänna pensions- och indragningsstaten av 600 kronor, att utgå under hans återstående livstid».

Till stöd för framställningen har anförts följande:

»Snickarmästaren *Nils Jansson Qvarnström* i Vaxholm, född den 25 september 1857, har alltsedan år 1887, eller således över 30 år

varit anställd såsom snickare å Vaxholms fästnings snickareverkstäder. På grund av nedsatta kroppskrafter anses han nu ej längre kunna bibehållas vid ifrågavarande anställning, utan torde komma att under den närmaste framtiden avskedas. Då detta sker, står Qvarnström alldeles utan medel till sitt uppehälle. Hans arbetsförtjänst har nämligen uppgått till endast 4.50 à 5.— kronor per dag och således ej kunnat lämna något överskott över vad som åtgått till nödortvigt uppehälle för Qvarnström samt hans hustru och 12 barn, av vilka senare 6 ännu äro i livet samt det yngsta ännu ej fyllt 9 år.

Då Qvarnström städse på ett hedrande sätt fullgjort sitt arbete i det allmännas tjänst, synes det hårt att nu lämna honom på bar backe.»

Vid motionen äro fogade, bland annat, följande intyg:

»(Avskrift.)

Att snickaremästaren Nils Qvarnström, 61 år gammal, från Vaxholm, på grund av sin ålder med ty åtföljande försvagade kroppskrafter ej längre torde kunna bibehålla sin snickaresyssla inom fästningen, utan pensioneras, intygas härmed.

Vaxholm den 21 januari 1918.

E. Zetterbom.
Fästningsläkare.

(Avskrift.)

Snickaremästaren Nils Qvarnström, som under de 9 år jag varit såsom dels regementsintendent dels fästningsintendent tjänstgörande i Vaxholms fästning, varit anställd såsom föreståndare för en av fästningens snickareverkstäder samt dessförinnan under många år innehaft samma befattning, lämnas på begäran det vitsord, att han under hela sin tjänstetid med skicklighet, omtanke, drift och ordning utfört sina åligganden samt städse ådagalagt ett hedrande uppförande.

Vaxholm den 18 september 1917.

Knut Trysén.
Fästningsintendent.

(Avskrift.)

Härmed intygas att snickaren Nils Qvarnström boende i Vaxholms stad har alltsedan år 1887 varit anställd vid Kungl. Vaxholmens snickareverkstäder.

Vaxholm den 22 jan. 1918.

A. G. Sjökvist.
Föreståndare för reg. snickareverkstad.»

Statskontoret har i ärendet överlämnat yttrande från dels direktionen för flottans pensionskassa och dels chefen för Vaxholms kustartilleriregemente.

*Direktionen
för flottans
pensionskassa.*

Direktionen för flottans pensionskassa har i sitt yttrande anfört:

»Vidkommande föreliggande motion om pension till snickaren Nils Jansson Qvarnström framhålles, att Qvarnström är född den 25 september 1857 och har en sammanlagd tjänstetid av $30\frac{3}{12}$ år från tjugu års ålder. Enär Qvarnström sålunda tjänat staten i mera än 25 år och uppnått en levnadsålder av 60 år samt enligt ett motionen bifogat intyg den 21 januari 1918 av fästningsläkaren Zetterbom på grund av sin ålder med ty åtföljande försvagade kroppskrafter ej längre kan bibehålla sin snickaresyssla inom fästningen utan bör pensioneras, är Qvarnström för närvarande i händelse av avsked, jämlikt nådiga kungörelsen 25 november 1910 angående pensionering av de vid marinen anställda daglönare med flera berättigad till en årlig pension av statsverket genom flottans pensionskassa av 350 kronor.»

*Chefen för
Vaxholms
kus'artilleri-
regemente.*

Vidare har chefen för Vaxholms kustartilleriregemente yttrat:

»Qvarnström har sedan oktober månad 1887 varit anställd vid fästningen dels vid tygstaten såsom kruthusvaktare, dels vid Vaxholms kustartilleriregemente såsom snickare, i vilken befattning han fortfarande är anställd. Han har städe ådagalagt god yrkesskicklighet och ett hedrande uppförande. Qvarnström har i olikhet med vad som sägs i herr Petterssons i Södertälje motion sedan den 25 mars 1907 åtnjutit i avlöning 4.35 kronor per arbetsdag, sedan den 1 oktober 1915 5.04 kronor, sedan den 1 december 1915 5.50 kronor, sedan den 1 november 1917 6.30 kronor, varav 0.80 kronor utgjort krigstidstillägg, och sedan den 1 innevarande mars 7 kronor per arbetsdag, och anser jag, att Qvarnström, vilken fortfarande tjänstgör vid regementet i sin snickarebefattning, är fullt arbetsför och att således frågan om pension åt honom är för tidigt framkommen.

Huruvida Qvarnström av sin avlöning har kunnat avsätta något belopp för att efter avskedstagandet kunna uppehålla sig och sin familj är mig icke bekant.»

Statskontoret.

För egen del har statskontoret anfört:

»Vad beträffar det i motionen nr 192:II framlagda förslaget om pension åt snickaren N. Jansson Qvarnström har direktionen över flottans pensionskassa i förenämnda skrivelse av den 13 mars 1918 meddelat, att Qvarnström vid avgången från sin befattning såsom snickare å Vaxholms fästnings verkstäder blir berättigad att genom nämnda kassa komma i åtnjutande av en pension av statsmedel till belopp av 350 kronor. Vid sådant förhållande vill det synas, som om det skulle utan särskild åtgärd bliva nödtorftligen sörjt för Qvarnströms uppehälle på ålderdomen.»

Utskottet.

Då, enligt vad direktionen över flottans pensionskassa erinrar, Qvarnström redan nu är berättigad att, i händelse han lämnar sin anställning å Vaxholms fästnings verkstäder, från nämnda kassa erhålla en årlig pension av 350 kronor, anser utskottet det icke vara nödigt att därutöver bereda Qvarnström någon särskild förmån, varför utskottet hemställer,

att förvarande motion II: 192 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

15:o) I en inom andra kammaren av herr *Pettersson* i Södertälje väck motion, nr 193, har anförts följande:

»Den 31 juli 1917 omkom genom olyckshändelse vid tyska ångaren 'Ingrid Horns' sänkning utanför Dalarö lotsförmanen Frans August Ögren från Södertälje. Den avlidnes efterlämnade änka Amanda Kristina Ögren, f. Brandt, är visserligen endast 33 år gammal, men kan på grund av sjuklighet och nedsatta krafter endast i ringa mån genom arbete försörja sig själv. Bouppteckningen efter lotsförmanen Ögren, varav transsumt bifogas, utvisar en behållning av 7,416.94 kronor som på grund av inbördes testamente tillfallit änkan. Räntan på detta ringa kapital jämte en från lotsverket utgående livränta av 180 kronor samt en pension från lotsverkets enskilda pensionskassa av 125 kronor är vad hon för framtiden har att leva på. Då detta under nuvarande dyrtid givetvis icke förslår ens till beredande av den mest anspråkslösa försörjning, tillåter jag mig härigenom, under åberopande av närslutna intyg, hemställa, att riksdagen måtte bevilja avlidne lotsförmanen *Frans August Ögrens* efterlämnade änka *Amanda Kristina Ögren*, f. Brandt, ett årligt understöd å allmänna pensions- och indragningsstaten av 300 kronor, att utgå så länge hon lever ogift.»

Angående
understöd åt
lotsförmanen
F. A. Ögrens
änka Amanda
Kristina
Ögren.

Vid motionen finnas fogade, bland annat, följande intyg:

»Att änkefru Amanda Ögren, som denna dag blivit av mig undersökt, befunnits lida av allmänt nedsatta krafter intygas.

Södertälje den 17 januari 1918.

Vilhelm Sjögren.

Legitimerad läkare.

Efter min man, lotsförmanen Frans August Ögren, som omkom vid tyska ångaren »Ingrid Horns» sänkning den 31 juli 1917, erhåller jag från lotsverket en pension av 305 kr. årligen. Nämligen en livränta av 180 kr. samt från lotsverkets enskilda pensionskassa 125 kr.

Södertälje den 18 januari 1918.

Amanda Ögren.

Med anledning av att fråga väcktes om framläggande inom Riksdagen av förslag om pension till den 31 juli 1917 genom olyckshändelse vid Dalarö omkomne, tjänsten då utövande kronolotsen Frans August Ögrens efterlämnade maka Amanda Kristina Ögren, f. Brandt, får undertecknad härmed meddela och betyga, att ovan nämnda familj är inom samhället väl aktad och uppskattad i alla avseenden, samt att den ekonomiska ställningen är sådan, att änkan för sitt uppehälle av lotsverket uppbär en årlig pension av 300 kr. samt äger i kontanter 7,000 kr., varav räntan pr år blir omkring 350 kr., vadan hon rekommenderas till erhållande av extra

pension, så mycket mer som hennes avlidna man föll på sin post i utövningen av sitt synnerligen svåra och maktpåliggande kall.

Södertälje den 17 jan. 1918.

K. Leijonhufvud.
Kyrkoherde.»

Lotsstyrelsen.

På anmodan av statskontoret har lotsstyrelsen i avgivet yttrande anfört följande:

»Enligt härstädes förda rullor var framlidne lotsförmannen Frans August Ögren född den 13 maj 1871, antogs till lotslärling den 5 oktober 1894 vid Södertälje lotsplats och konstituerades till lots därstädes den 22 februari 1901, varefter han nämnts till mästerlots den 19 december 1916 och den 12 juni 1917 förordnats till lotsförman vid Mälarens lotsplats, med vilken Södertälje lotsplats blivit sammanlagren genom kungl. brev den 17 april 1903.

Ögren tillhörde den lotspersonal, som åtnjuter avlöning enligt stat fastställd genom kungl. kungörelsen den 1 oktober 1914.

På grund av kungl. kungörelsen den 23 december 1914 angående ändring av § 2 mom. 2 i förnyade nådiga reglementet för lotsverkets enskilda pensionskassa den 28 september 1895, var Ögren skyldig att i sagda kassa bereda änkan pension, och för den skull har han ansetts befriad från att inträda såsom delägare i civilstatens änke- och pupillkassa. Visserligen har styrelsen för sistnämnda kassa enligt beslut den 4 december 1917 förklarat Ögren och åtskilliga andra, vilka efter tiden för den nya avlöningsstatens ikraftträdande nämnts till mästerlotsar, skyldiga att ingå såsom delägare i civilstatens änke- och pupillkassa, Ögren från och med den 1 januari 1917 med ett delaktighetsbelopp av 280 kronor, men då nämmandet till mästerlotsar icke är att anse såsom befordran till annan tjänst, har kungl. lotsstyrelsen i skrivelse till nyssnämnda styrelse den 1 februari innevarande år hemställt om upphävande av kassastyrelsens beslut rörande bemälda mästerlotsars delägarskap i civilstatens änke- och pupillkassa, å vilken hemställan svar ännu ej ingått.

Enligt ovanberörda stat för lotspersonalen har Ögrens avlöning med ålders-tillägg och arvode såsom lotsförman vid hans frånfälle uppgått till 2,100 kronor för år, vartill kom andel i lotspenningar.

Genom kungl. lotsstyrelsens beslut den 24 mars 1916 förordnades Ögren att tillfälligtvis med lotsning betjäna vid Landsorts lotsplats och under denna tjänstgöring omkom Ögren genom drunkning vid kollision den 31 juli 1917 mellan ångarna Bergvik och Ingrid Horn.

Ögrens inkomst av lotspenningar har, på grund av hans berörda tillfälliga tjänstgöring vid Landsorts lotsplats under ett års tid före hans död uppgått till 3,767 kronor 30 öre. Hans lotspenningeinkomst under tiden dessförinnan har emellertid varit avsevärt mindre.

Av en från kassören hos lotsverkets enskilda pensionskassa erhållen, här bifogad uppgift framgår, att änkan Ögren från denna kassa uppbär en årlig pension av 100 kronor jämte en årlig pensionsförstärkning av 28 kronor. Den henne av lotsverkets medel tillerkända livränta utgör 180 kronor för år, vilket senare understöd utgår jämlikt kungl. förordningen den 22 oktober 1909 angående ersättning åt efterlevande, då någon av lotsverkets betjäning till följd av tjänsteutövning ljutit döden.

I avseende å sistnämnda slags understöd får kungl. lotsstyrelsen meddela att styrelsen, i anledning av nådig remiss angående ett av riksförsäkringsanstalten framställt förslag till allmänna grunder rörande rätt för vissa statens livräntetagare att utfå tilläggsersättning till åtnjutna livräntor, i underdånig skrivelse (till civildepartementet) den 8 januari innevarande år framhållit billigheten av att de livräntor, som utbetalas jämlikt berörda 1909 års förordning, bleve höjda i så måtto att livräntorna ökades, de å 180 kronor med 60 kronor och de å 90 kronor med 30 kronor, allt årligen.

Genom kungl. kungörelsen den 30 november 1917 hava meddelats särskilda bestämmelser i fråga om tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 å arbetare, som användas i arbete för statens räkning under sådana förhållanden att staten är att anse såsom arbetsgivare enligt nämnda lag; men då det olycksfall, varigenom lotsförmannen Ögren bragts om livet, inträffat före ingången av innevarande år, kan änkan Ögren icke lagligen påkalla tillämpning av dessa bestämmelser.

Hade så varit förhållandet, synes änkan Ögren haft rätt att, utom ovanberörda nu utgående livränta från lotsverkets medel, uppbära från tionde huvudtiteln så stor ytterligare livränta att sammanlagda beloppet av bägge livräntorna uppgått till 450 kronor.

Å pensionsstat för lots- och fyrinrättningen finnes uppfört ett bestämt anslag å 10,000 kronor till beredande av understöd åt sådana förutvarande befattningshavare vid lotsverket eller deras änkor och barn, vilka icke äro berättigade till pension. Från detta anslag utgår, efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall, i allmänhet endast understöd på 100 å 200 kronor till personer av i anslagsrubriken angivna kategorier.

De grundsatser, som följts av kungl. lotsstyrelsen vid handläggning av frågor om understöd till änkor och barn från detta anslag, hava hittills i allmänhet varit, att den understödssökande skolat styrka medellöshet eller behov av understöd samt att den understödssökandes man eller fader tillhört lots- och fyrinrättningen under sådan tid eller uppnått sådan ålder, att han icke kunnat ingå såsom delägare i den under år 1885 bildade lotsverkets enskilda pensionskassa.

Understöd från sagda anslag till sådana personer, som åtnjuta livräntor enligt 1909 års förordning, kan så mycket mindre ifrågasättas som berörda stat upptager ett särskilt anslag för bestridande av dylika livräntor.

På grund av vad sålunda anförts och då för utbetalande av understöd icke stå till lotsverkets förfogande andra anslag än de bägge nyssnämnda, torde av lotsverkets medel icke kunna beredas tillgång till bestridande av ytterligare understöd åt änkan Ögren, vilket ju för övrigt icke heller i motionen avsetts.

För bedömande av huru stor ersättning som i ett fall, sådant som det förevarande, skäligen kan anses böra utgå av statsmedel, bör enligt kungl. lotsstyrelsens mening icke tagas i betraktande den s. k. pension jämte pensionsförstärkning, som utgår från lotsverkets enskilda pensionskassa, enär denna förmån är fotad på inbetalda avgifter och beräknad efter försäkringstekniska grunder.

Vid bifall till motionärens hemställan skulle änkan Ögren av statsverket erhålla livränta jämte understöd med ett sammanlagt belopp av 480 kronor. Då detta belopp nära överensstämmer med den sammanlagda livränta, som torde hava henne tillkommit, därest senast utfärdade föreskrifter angående ersättning vid olycks-

fall i statens tjänst varit i förevarande fall tillämpliga, har kungl. lotsstyrelsen för sin del intet annat att erinra beträffande den gjorda motionen än att ett bifall till densamma givetvis skulle föranleda anspråk på särskilda understöd från andra, som enligt 1909 års kungl. förordning uppbära livräntor och som måhända kunna påvisa ännu mera ömmande omständigheter än änkan Ögren för beviljande av dylika understöd.»

Statskontoret. För egen del har statskontoret i förenämnda yttrande anfört följande:

»Av lotsstyrelsens yttrande framgår: att förslag väckts om förhöjning av de livräntor, som utgå med tillämpning av kungl. förordningen den 22 oktober 1909 angående ersättning åt efterlevande, då någon av lotsverkets betjäning till följd av tjänstgöring ljugit döden, samt att vid bifall härtill änkan Ögren skulle erhålla förhöjning av den till henne utgående livränta. Vidare och då i motionen särskilt åberopas nu rådande dyrtid till stöd för förslaget om understöd, torde böra erinras, att, då änkan Ögren åtnjuter pension från lotsverkets enskilda pensionskassa, hon läser vara att hänföra till de änkor efter befattningshavare i statens tjänst, som bliva delaktiga av det åt sådana beviljade krigstidstillägg för innevarande år. Under sådana förhållanden och då änkan Ögren icke är obemedlad, torde med hänsyn till konsekvenserna vissa betänkligheter kunna resas mot beviljande av ytterligare understöd.»

Utskottet.

Av handlingarna i ärendet framgår, att änkan Ögren jämte pension och pensionsförstärkning från lotsverkets enskilda pensionskassa å tillhoppa 128 kronor om året uppbär en livränta av lotsverkets medel till belopp av 180 kronor årligen. På sätt statskontoret erinrar, är änkan Ögren vidare såsom pensionstagare i nyssnämnda pensionskassa berättigad att erhålla krigstidstillägg för innevarande år, vartill kommer, att vid bifall till väckt förslag om höjning av de enligt 1909 års förordning angående ersättning åt efterlevande, då någon av lotsverkets betjäning till följd av tjänsteutövning ljugit döden, kommer i åtnjutande av förhöjning av omförmälda livränta. Under sådana förhållanden och då såvitt handlingarna utvisa några särskilt ömmande omständigheter icke föreligga, har utskottet ausett sig böra avstyrka bifall till motionen.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II:193 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

IV. Ang. civildepartementet.

16:o) I en inom andra kammaren av herr *Hallén* väckt motion, nr 197, har hemställts, »att riksdagen ville besluta tilldela framlidne stationsinspektoren *Johan Alfred Carlborgs* änka *Hilda Charlotta Kristina Carlborg*, f. *Pettersson*, ett årligt understöd av 500 kronor».

Angående
årligt under-
stöd åt sta-
tionsinspek-
toren *J. A.*
Carlborgs
änka *Hilda*
Charlotta
Kristina
Carlborg

Till stöd för berörda hemställan har motionären anfört följande:

»Stationsinspektoren vid statens järnvägars station i Motala *Johan Alfred Carlborg*, född den 31 maj 1841, blev år 1901 i laga ordning förklarad pensionsberättigad. Han begagnade emellertid sin rätt att kvarstå i tjänsten till år 1906. Då han vid 65 års ålder avgick med pension. Han hade dessförinnan, år 1905, ingått äktenskap med hushållerskan *Hilda Charlotta Kristina Pettersson*. Vid sitt pensionstagande hade han varit i järnvägens tjänst i 41 år. Den 12 sistlidne december avled *Carlborg*, men på grund av bestämmelserna i reglementet för statens järnvägars änke- och pupillkassa kunde hans efterlämnade maka, med vilken han varit i äktenskap förenad i nära 12 år, icke erhålla någon pension efter honom. Därest denna pension hade kunnat i vanlig ordning tilldelats henne, skulle den hava uppgått till 713 kr.

Såsom av bifogade intyg framgår, befinner sig änkefru *Carlborg* i synnerligen knappa ekonomiska omständigheter. Hennes man var under hela sin pensionstid mycket sjuklig, så att redan då hade hans maka stora svårigheter att hålla hemmet uppe. Under sådana förhållanden kunde hon ej heller göra några besparingar för att möta den tid, då hon skulle lämnas ensam. Ej heller har hon i sitt äktenskap haft några barn. Hon är 50 år gammal och befinner sig alltså icke i den ålder, att hon har utsikt att genom upptagande av något nytt förvärvsarbete kunna bereda sig något uppehälle, så mycket mindre som hennes hälsa är svag och vacklande.

Då sådana ömmande omständigheter föreligga, har hon sökt på denna väg erhålla någon hjälp och anhåller om ett årligt understöd av 500 kr., det vill säga ett belopp, som med 213 kr. understiger, vad hon skulle ha erhållit i årlig pension. därest hon varit berättigad därtill.»

Beträffande vid motionen fogade bilagor får utskottet hänvisa till motionen.

På anmodan av statskontoret har järnvägsstyrelsen i avgivit yttrande anfört följande:

Järnvägs-
styrelsen.

»Det i motionen om årligt understöd åt stationsinspektoren *Johan Alfred Carlborgs* änka gjorda uttalandet, att på grund av bestämmelserna i reglementet för statens järnvägars änke- och pupillkassa änkan *Carlborg* icke kunnat vid manns död erhålla någon pension efter honom, giver styrelsen anledning framhålla, att *Carlborg*, som i saknad av pensionsberättigade anhöriga vid uppnående av 50 års ålder visserligen då upphört att vara delägare i denna kassa, dock kunnat efter äktenskapets ingående, jämlikt § 6 i nämnda reglemente, mot erläggande av där

stadgade avgifter förvärva pensionsrätt för sin hustru. Att änkan Carlborg på grund av mannens uraktlåtenhet att begagna sig härav icke blivit pensionsberättigad, synes icke utgöra ett tillräckligt bärande stöd för anspråket, att staten här skall träda hjälpande emellan.»

Statskontoret har för egen del åberopat järnvägsstyrelsens yttrande.

Utskottet

Med hänsyn till de särskilt ömmande omständigheter, som här föreligga, och vid det förhållande att, ehuru änkan Carlborg visserligen icke reglementsenligt är berättigad till någon pension, mannen Carlborg likväl under en följd av år erlagt avgifter till statens järnvägars änke- och pupillkassa, anser sig utskottet böra tillstyrka, att ett årligt understöd av statsmedel tilldelas änkan Carlborg; och synes detsamma skäligen böra bestämmas till 300 kronor att utgå från och med den 1 januari 1918 och anvisas å anslaget till allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 197, må medgiva, att stationsinspektoren Johan Alfred Carlborgs änka Hilda Charlotta Kristina Carlborg, född Pettersson, må under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten åtnjuta ett årligt understöd av trehundra kronor, att utgå från och med den 1 januari 1918.

*Angående
understöd åt
revisorn J.
Myhrmans
änka.*

17:o) I en inom andra kammaren av herr *Pettersson* i Södertälje väckt motion, nr 194, har anförts följande:

»Justus Myhrman, född 1822, erhöll år 1855 anställning som bokhållare vid statens järnvägsbyggnader, som sistnämnda år påbörjades. År 1873 befordrades Myhrman till revisor vid trafikstyrelsen. Tio år därefter erhöll han emellertid på egen begäran avsked från sistnämnda befattning för att ägna sig åt skötseln av sin fädernegård. Sedan han därefter måst avstå denna jämte sina övriga tillgångar till konkurs, vände han sig år 1880 ånyo till kungl. järnvägsstyrelsen med anhållan om arbete samt erhöll i anledning därav hemarbete med godsspecifikationer från statistiska kontoret mot en månatlig avlöning av omkring 100 kronor. Denna avlöning höjdes sedermera till 150 och därefter till 160 kronor samt utgick från och med år 1906 till Myhrmans död den 13 december 1908 med 200 kronor i månaden. Myhrman efterlämnade vid sin död änka och en omyndig dotter. Änkan Emilia (Lilly) Vilhelmina Myhrman, född Vifén, är född den 6 februari 1863 samt lider av lungtuberkulos och har i följd därav nedsatt arbetsförmåga.

Såsom av ovanstående redogörelse framgår, hade Justus Myhrman arbetat i statens järnvägars tjänst under ej mindre än 46 år. Oaktat han sålunda offrat sina

krafter i det allmännas tjänst, har hans familj icke något rättsanspråk på pension av statsmedel. Då detta synes innebära en omötkiverad hårdhet, som dock genom en särskild barmhärtighetsakt av riksdagen kan undvikas, hemställde jag till 1910 års riksdag, att riksdagen måtte bevilja änkan Emilia Vilhelmina Myhrman ett årligt understöd av 300 kronor, att utgå så länge hon levde ogift. Motionen blev av riksdagen icke bifallen. Då änkan Myhrmans utsikter att genom arbete försörja sig blivit under de 8 år som förflutit sedan år 1910 ytterligare förminskade samt hon befinner sig i en synnerligen nödställd belägenhet, dristar jag mig ånyo hemställa, att riksdagen måtte antingen av statens järnvägars trafikmedel eller å allmänna pensions- och indragningsstaten bevilja revisorn *Justus Myhrmans* änka *Emilia Vilhelmina Myhrman*, född Vifén, ett årligt understöd av fyrahundra kronor, att utgå, så länge hon lever ogift.»

Vid motionen finnas fogade, bland annat, följande intyg:

Kungl. järnvägsstyrelsen. Revisions-kontoret.

Stockholm d. 26/1 1910.

Enligt vad matriklar och räkenskapshandlingar giva vid handen, antogs framlidne revisorn Justus Myhrman, som var född d. 23/8 1822, såsom bokhållare vid statens järnvägsbyggnader d. 1/3 1858, befordrades till kontrollör vid västra stambanan från Stockholm d. 1/10 1860 och till revisor hos kungl. styrelsen för statens järnvägstrafik d. 1/3 1863, entledigad på egen begäran med utgången av år 1873, då han uppbar i arvode 3,000 kr. pr år. Fr. o. m. mars månad 1880 erhöll Myhrman arbete från kungl. styrelsens statistiska kontor; varmed han fortfor till sitt fränfalle. Hans ersättning från statistiska kontoret utgick med cirka 100 kr. pr mån. under första tiden.

Fritiof Hedström.

Att förre revisorn hos styrelsen för statens järnvägstrafik J. Myhrman under en lång följd av år åt kungl. järnvägsstyrelsens statistiska kontor och till dess belåtenhet utförde arbeten, avseende specifikation av vagnslastgods, och att han för detta sitt arbete, som verkställdes i Myhrmans hem, under de senare åren av sin livstid uppbar en ersättning av två tusen fyra hundra (2,400) kr. pr år, får jag härigenom intyga.

Stockholm den 26 januari 1910.

Ex officio.

Karl Key-Åberg.

Statistiska kontorets föreståndare.

Att fru Lilly Myhrman, som lider av höggradig allmän kraftnedsättning efter en mångårig lungtuberkulos, är oförmögen att genom arbete försörja sig annat än till mycket ringa del, varder härmed på heder och samvete intygat.

Södertelje den 24/1 1918.

Ivar Lundin.

Leg. läk.

Järnvägsstyrelsen har på anmodan av statskontoret i avgivet yttrande anfört:

*Järnvägs-
styrelsen.*

»Frågan om beredande av understöd av statsmedel åt revisorn Justus Myhrmans änka har, såsom påpekats i den nu föreliggande motionen i ämnet, varit föremål för 1910 års riksdags prövning. Styrelsen, som delar den då av statsutskottet i dess utlåtande nr 68 uttalade mening i frågan, tillåter sig att åberopa vad i detta utlåtande anförts.»

Statskontoret har för sin del förklarat sig icke hava något att tillägga till vad järnvägsstyrelsen anfört.

Det av järnvägsstyrelsen åberopade, av statsutskottet vid 1910 års riksdag avgivna utlåtandet var av följande lydelse:

Statsutskottets utlåtande nr 68 vid 1910 års riksdag.

»I en inom andra kammaren av herr J. Pettersson i Södertälje väckt, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad motion (nr 100) har föreslagits, att riksdagen måtte av statens järnvägars trafikmedel bevilja dels revisorn Justus Myhrmans änka Emilia Vilhelmina Myhrman, född Vifén, ett årligt understöd av 300 kronor, att utgå så länge hon lever ogift, dels ock Myhrmans dotter Karin Elisa Kristina ett årligt understöd av 100 kronor, att utgå till dess hon uppnår myndig ålder eller träder i äktenskap eller kan själv försörja sig.

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för det väckta förslaget, tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Vad av motionären anförts har emellertid icke syns utskottet innefatta giltig anledning att lämna de ifrågasatta understöden. Enligt vad intyg från järnvägsstyrelsens revisionskontor giver vid handen, omfattar nämligen den tid, varunder Myhrman innehåft anställning vid statens järnvägar, endast något över femton år, och det hemarbete, som Myhrman, efter det han erhållit begärt avsked från nämnda anställning, sedermera under en lång följd av år utfört för järnvägsstyrelsens räkning, har ej av utskottet kunnat tillmätas betydelse i av motionären avsedd riktning, utan har den omständigheten, att järnvägsstyrelsen under dessa år och allt intill Myhrmans vid en ålder av 86 år timade fränfalle låtit Myhrman mot relativt riklig ersättning för styrelsens räkning utföra arbete i hemmet, fastmera syns utskottet utvisa en strävan hos järnvägsstyrelsen att i största möjliga utsträckning tillgodose Myhrmans behov av existensmedel.

Att under sådana förhållanden och 36 år efter det Myhrman lämnat sin anställning i statens tjänst riksdagen må fatta beslut om beviljande av understöd åt hans efterlevande anhöriga, har utskottet icke ansett sig kunna förorda. Härtill kommer, att ett dylikt beslut skulle innebära ett prejudikat av betänklig beskaffenhet.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att herr Petterssons förevarande motion icke må vinna riksdagens bifall.»

Utskottet.

Med hänsyn dels till vad i ärendet blivit upplyst rörande Myhrmans arbete i statens järnvägars tjänst, dels ock till de ömmande omständigheter, som i detta fall äro för handen, anser sig utskottet, under åberopande därav att riksdagen, efter det denna pensionsfråga senast behandlades, vid flera tillfällen behjärtat framställningar under liknande

förhållanden, böra tillstyrka, att ett årligt underhåll av statsmedel beviljas änkan Myhrman under hennes återstående livstid. Beloppet torde lämpligen böra bestämmas till 300 kronor och anvisas att utgå från och med innevarande års början å anslaget till allmänna indragning-staten.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 194, må medgiva, att revisorn Justus Myhrmans änka Emilia Vilhelmina Myhrman, född Vifén, må under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten åtnjuta ett årligt understöd av trehundra kronor, att utgå från och med den 1 januari 1918.

18:o) I en inom andra kammaren av herr *E. Lindley* väckt motion, nr 140, har motionären anfört följande:

*Angående
årligt und-
erstöd åt förre
s. skaktmästare
N. J.
Lundberg.*

»Den 27 september 1915 överkördes och dödades tillfälliga bromsaren vid statens järnvägar Johan Henning Lundberg, då han på väg till tjänstgöring passerade bangården i Bollnäs. Henning Lundberg hade sedan sitt fjortonde år varit anställd i statens tjänst, i det att han den 15 september 1911 anställdes som telegrambärare vid telegrafverkets station i Söderhamn.

Beordrad till deltagande i en utbildningskurs för radiotelegrafister i Stockholm under tiden oktober 1914 till juni 1915 återkom han med bästa betyg till Söderhamn, men ansågs då oförklarligt nog ej längre lämplig till fortsatt anställning vid telegrafan och antog då i väntan på ny anställning plats vid statens järnvägar.

Som närmaste anhörig efterlämnade Henning Lundberg sin då sextioåriga fader Nils Johan Lundberg i Söderhamn, och då denna enligt trovärdiga intyg var medellös och i väsentlig grad beroende av sonens förtjänster, sökte han i en till kungl. järnvägsstyrelsen den 24 november s. å. ingiven vördsam ansökan att få sig tillerkänt ett årligt understöd jämte ersättning för vid olyckstillfället förlorade persedlar.

Till svar härå meddelade kungl. järnvägsstyrelsen, att då laglig rätt för fordran att erhålla skadestånd ej ansågs föreligga, den funnit sig förhindrad att bifalla framställningen i fråga.

Efter ånyo till Konungen ställd underdånig anhållan tillerkändes Lundberg den 23 februari 1917 en ersättning av 150 kronor i ett för allt.

Nils Johan Lundberg, som nu är kyrkoskriven i Engelbrekts församling i Stockholm, är enligt frejdebetyg 67 år och enligt intyg av roteman fortfarande medellös. Då jag personligen känner de förhållanden, under vilka bemälda Lundberg lever och då jag vet huru väl han är i behov av det begärda understödet, vågar jag påkalla riksdagens behjärtansvärda ingripande och hemställer jag vördsamt,

att riksdagen måtte besluta att tilldela f. skaktmästaren *Nils Johan Lundberg* ett årligt understöd av 300 kronor, att om möjligt utgå från och med 1918 års början och att utgå på allmän indragningsstat under hans återstående livstid.▶

Beträffande de vid motionen fogade bilagorna anhåller utskottet få hänvisa till motionen.

Järnvägsstyrelsen.

På anmodan av statskontoret har järnvägsstyrelsen i avgivet yttrande anfört följande:

»På sätt i motionen om årligt understöd åt förre schaktmästaren Nils Johan Lundberg framhållits, har styrelsen genom beslut den 30 november 1915 funnit sig förhindrad bifalla en av Lundberg i anledning av hans sons död gjord ansökning om skadestånd, enär någon laglig rätt därtill icke föreläge för sökanden. Sedermera har Kungl. Maj:t, i enlighet med hemställan av styrelsen, under vart och ett av åren 1916, 1917 och 1918 tilldelat Lundberg en gratifikation, som åren 1916 och 1917 utgått med 150 kronor samt år 1918 med 300 kronor.

Med hänsyn till att Lundberg alltså redan under innevarande år bekommit ett tillfälligt understöd av statsmedel till samma belopp, som i motionen föreslås skola tillerkännas honom såsom årligt understöd att utgå å allmänna indragningsstaten om möjligt från och med 1918 års början, synes han icke böra komma i åtnjutande av detta förrän från ingången av år 1919.»

Statskontoret.

För egen del har statskontoret på grund av de av järnvägsstyrelsen lämnade upplysningarna ansett understödet i detta fall icke böra anvisas att utgå redan under innevarande år.

Utskottet.

På grund av vad i ärendet förekommit, har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att ett årligt understöd å 300 kronor tilldelas Lundberg. Beloppet synes böra anvisas från anslaget till allmänna indragningsstaten och med hänsyn därtill, att Lundberg redan för innevarande år tillerkänts en gratifikation till samma belopp, utgå först från och med den 1 januari 1919.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 140, må medgiva, att förre schaktmästaren Nils Johan Lundberg må under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten erhålla ett årligt understöd av trehundra kronor, att utgå från och med den 1 januari 1919.

Angående pension åt konduktören L. P. Nordströms änka Maria Kristina Nordström.

19:0) I en inom andra kammaren av herr *Sävström* väckt motion, nr 11, har hemställts, »att riksdagen må tillerkänna konduktören *Lars Petter Nordströms* änka *Maria Kristina Nordström* att under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 300 kronor».

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Under tjänstgöring vid statens järnvägar ihjälkordes den 28 mars 1891 konduktören nr 381 Lars Petter Nordström. Nordström, som antogs i ordinarie tjänst vid statens järnvägar år 1869, åtnjöt före sin död en årslön av 1,080 kronor jämte fri bostad samt dessutom milpengar till ett belopp av cirka 20 kronor i månaden.

Den efterlämnade familjen, änkan Maria Kristina Nordström, född den 19 september 1848, samt tre söner, Valdemar, född den 2 oktober 1873, Hugo, född den 9 maj 1876, och Ragnar, född den 20 december 1879, erhöll såsom bidrag till uppehållet från statens järnvägars änke- och pupillkassa ett årligt anslag av 345 kronor.

På grund av okunnighet eller förbiseende hos vederbörande gjordes ingen framställning att med stöd av lagen av den 12 mars 1886 angående olycksfall i arbete utbekomma någon ersättning.

Under gångna år har änkan genom att bo tillsammans med en av sönerna kunnat försörja sig med den ovan angivna pensionen. Men då det nu är en tidsfråga, när hon blir ensam boende, och hon icke har några som helst tillgångar att leva av utöver den lilla pensionen samt till följd av sin höga ålder är oförmögen till allt arbete, vorø ett mindre bidrag till hennes underhåll synnerligen värdefullt.»

Vid motionen finnas fogade två bilagor, till vilka utskottet anholder få hänvisa.

Järnvägsstyrelsen, som av statskontoret anmodats att yttra sig i ärendet, har i avgivet utlåtande anført följande:

*Järnvägs-
styrelsen.*

»I anledning av motionen angående pension åt konduktören Lars Petter Nordströms änka Maria Kristina Nordström har styrelsen anmodat IV distriktsförvaltningen, där Nordström varit placerad till tjänstgöring, att inkomma med utredning rörande det sätt, varpå Nordström omkommit, samt de upplysningar i övrigt rörande Nordström, vartill motionen kunde giva anledning. Av den utredning, som jämlikt denna anmodan införskaffats, framgår, att Nordström blivit den 28 mars 1891 under tjänstgöring å tåg 232 överkörd vid Lingbo station. Vid tillfället skulle hava så tillgått, att Nordström, sedan han till förekommande av olyckshändelse avlägsnat en person från en i förhållande till det i gång varande tåget farlig belägenhet, råkat att halka på fotsteget till tågfinan och därvid bliva klämd mellan plattformen och fotsteget på en närmast efter finan gående vagn med påföljd, att han så gott som omedelbart avlidit. Den avlidnes änka, som med anledning av olyckshändelsen icke gjort någon framställning om att utbekomma skadestånd i enlighet med lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada till följd av järnvägsdrift, åtnjuter pension från statens järnvägars änke- och pupillkassa med 345 kronor om året. Hon har tre söner, vilka alla äro anställda vid statens järnvägar, en såsom förste stationsskrivare, en såsom lokomotivmästare och en såsom kontorsbiträde. Hon bor tillsammans med den sistnämnde, som är ogift. Vardera av de övriga har hustru och tre barn att försörja.

Den utredning, som sålunda kunnat vinnas rörande förloppet vid ifrågavarande olyckshändelse, synes giva vid handen, att mannens därav förorsakade död för änkan

och makarnas då minderåriga barn grundat rätt till skadestånd enligt förenämnda lag. Den omständigheten, att de icke begagnat sig av denna rätt inom den i lag stadgade tiden därför, synes icke böra inverka på avgörandet av nu föreliggande frågan om beviljande av understöd åt änkan i form av pension å allmänna indragningsstaten. Enligt styrelsens mening är det med billighet överensstämmande, att änkan Nordström beviljas detta understöd, vars belopp styrelsen med hänsyn till vad änkan redan åtnjuter i pension från statens järnvägars änke- och pupillkassa, finner vara skäligt.»

Statskontoret.

Till vad kungl. järnvägsstyrelsen sålunda anfört har statskontoret för egen del förklarat sig icke hava annat att tillägga än en erinran, att änkan Nordström redan på grund av de fastställda grunderna för krigstidstillägg för innevarande år åt änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst äger bekomma dylikt tillägg under detta år med 240 kronor, vilket belopp, därest den föreslagna pensionen beviljas att utgå från början av år 1918, skulle ökas till 300 kronor, så att hon i allt skulle för innevarande år bekomma 1,045 kronor.

Utskottet.

Enligt vad utredningen i ärendet givit vid handen, åtnjuter änkan Nordström såsom bidrag till sitt uppehälle från statens järnvägars änke- och pupillkassa ett årligt anslag av 345 kronor. Vidare äger hon, på sätt statskontoret erinrar, enligt de fastställda grunderna för krigstidstillägg för innevarande år åt änkor och barn efter f. d. befattningshavare i statens tjänst att erhålla dylikt tillägg för året med 240 kronor. De i ärendet anförda omständigheterna torde emellertid enligt utskottets mening vara av sådan art, att oavsett berörda krigstidstillägg änkan Nordström synes böra utöver sin pension från änke- och pupillkassa tillerkännas något ytterligare understöd av statsmedel; och har utskottet i sådant avseende ansett ett belopp av 200 kronor vara skäligt. Understödet torde böra utgå från och med den 1 januari 1919 och anvisas från anslaget allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, II: 11, må medgiva, att konduktören Lars Petter Nordströms änka Maria Kristina Nordström må, utöver henne tillkommande pension från statens järnvägars änke- och pupillkassa till belopp av 345 kronor, från och med den 1 januari 1919 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, uppbära årligen ytterligare tvåhundra kronor å allmänna indragningsstaten.

20:o) I en inom andra kammaren av herr *Edbom* väckt motion, nr 19, har hemställts, »det riksdagen måtte höja den av 1894 års riksdag beviljade pensionen till järnvägsarbetaren *Nils August Olsson* i Ljusdal från 160 kronor till 400 kronor.»

Angående förhöjd pension åt f. järnvägsarbetaren *N. A. Olsson.*

Till stöd för motionen har motionären anfört följande:

»På framställning av Kungl. Majt beviljade 1894 års riksdag järnvägsarbetaren *Nils August Olsson* från Ljusdal, som då hade en tjänstetid av 29 år, en pension av 160 kronor från och med månaden näst efter den, då han tog avsked ur järnvägarnas tjänst. Då bemälde *Olsson*, som nu uppnått en ålder av 71 år, på grund av ålderdomssvaghet är förhindrad att själv bidra till sitt uppehälle, är denna pension alldeles otillräcklig. Hans anhöriga äro också i den svaga ekonomiska ställning, att inget bidrag kan lämnas till hans uppehälle. Jag nödgas därför hemställa, att riksdagen måtte träda hjälpsamt emellan. Detta så mycket mer som 1917 års riksdag höjde pensionen till järnvägsarbetaren *Oskar Alsterlén*, vilken i likhet med bemälde *Olsson* av 1894 års riksdag beviljades en pension av 160 kronor.

Till vid motionen fogat frejdebetyg tillåter sig utskottet hänvisa.

Järnvägsstyrelsen har på anmodan av statskontoret i avgivet yttrande anfört:

Järnvägsstyrelsen.

»Beträffande den i motionen nr II: 19 föreslagna förhöjningen av den förre järnvägarbetaren *Nils August Olsson* i Ljusdal av 1894 års riksdag beviljade pensionen å 160 kronor vill styrelsen framhålla, att *Olsson* såvitt här tillgängliga handlingar utvisa, den 8 augusti 1894 — sålunda innan han uppnått 50 års ålder — lämnat sin tjänst vid statens järnvägsbyggnader och att han sedan nämnda tid uppburit den honom tillerkända pensionen. Det av motionären åberopade fallet *Alsterlén* är så tillvida olika mot det nu föreliggande, att *Alsterlén* efter tiden för hans pensionerande haft anställning vid statens järnvägsbyggnader i fem år.

Då inga omständigheter synas föreligga, som skulle giva anledning till att *Olsson* borde erhålla en bättre ställning i pensionshänseende än ett flertal andra f. d. arbetare vid statens järnvägsbyggnader, som pensionerats efter samma grunder som *Olsson*, håller styrelsen före, att åtminstone för närvarande ingen förhöjning bör äga rum av den *Olsson* tillerkända pensionen. I de särskilda fall, då riksdagen beviljat förhöjning av pensioner till förutvarande arbetare vid statens järnvägsbyggnader, hava i regel vederbörande liksom *Alsterlén*, efter det pension blivit dem tillerkänd, under längre eller kortare tid haft anställning vid statens järnvägar.»

För egen del har statskontoret hänvisat till järnvägsstyrelsens yttrande med erinran tillika att *Olsson* vore berättigad att i krigstidstillägg för innevarande år uppbära 253 kronor 33 öre och alltså redan därigenom komme i åtnjutande av ett sammanlagt belopp, överstigande den i motionen föreslagna, förhöjda pensionen.

Statskontoret.

Utskottet.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Olsson, vilken är född den 3 oktober 1845, den 8 augusti 1894 och således innan han uppnått 50 års ålder, lämnat sin tjänst vid statens järnvägsbyggnader ävensom att han sedan nämnda tid uppburit den av 1894 års riksdag honom tillerkända pensionen. Han har sedermera icke, såvitt handlingarna utmärka, innehåft någon anställning vid statens järnvägar. Under sådana förhållanden och då, såsom statskontoret erinrar, Olsson jämväl kommer i åtnjutande av krigstidstillägg för innevarande år, har utskottet funnit sig icke äga anledning att föreslå någon höjning av Olssons pension.

Utskottet, som alltså anser sig böra avstyrka bifall till motionen, hemställer,

att förevarande motion II:19 icke må av riksdagen bifallas.

Angående
pension åt
hospituls-
drängen O.
Borgströms
änka Emma
Sofia Borg-
ström.

21:o I en inom andra kammaren av herr *Törnkvist* väckt motion, nr 63, har anförts följande:

»Stalldrängen vid Göteborgs hospital, Olof Borgström, avled den 19 augusti 1914, efterlämnande änka och ett minderårigt barn i synnerligen torftiga omständigheter. Borgströms låga inkomst har icke tillåtit honom att avlägga några besparingar och ej heller till betalning för pensionsförsäkring, vadan hans död omedelbart försatte de efterlevande, maken och barnet, i djupaste nöd.

Med hänsyn därtill, att Borgström varit i hospitalets tjänst ända sedan 1 augusti 1881, eller i 33 år, synes det vara skäligt, att hans efterlevande änka av statsmedel tillerkännes ett årligt underhåll, som kan sätta henne i stånd att övervinna något av de svårigheter hon har att dragas med. Utan annan motivering och med hänvisning till här vidfogade två intyg dels av sysslomannen vid Göteborgs hospital och dels av kommunalordföranden i Backa församling av Göteborgs och Bohus län får jag hemställa, att riksdagen måtte besluta, att stalldrängen vid Göteborgs hospital *Olof Borgströms änka Emma Sofia Borgström* må från och med 1 januari 1918 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver änka, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 300 kronor.»

I motionen åberopade intyg äro av följande lydelse:

»Göteborgs hospital.

Sysslomannen.

Att i tjänsten härstädes den 19 augusti 1914 avlidne stalldrängen Olof Borgström, född den 7 januari 1854, anställdes i hospitalets tjänst den 1 augusti 1881

och enligt grunder för beräkning av årligt underhåll åt entledigad sjukvårds- och ekonomipersonal vid statens sinnessjukvårdsanstalter, av Kungl. Medicinalstyrelsen fastställda den 15 maj 1911, skulle erhållit en pension av Femhundra (500) kronor (62 levnads- och 30 tjänsteår 85 % å lön och ålderstillägg som var kr. 588 = 499.80, vilket avjämnas till 500 kr.) får jag härmed på begäran intyga.

Göteborgs hospital den 17 april 1917.

Henrik Rödning.

Emma Sofia Borgström, änka efter å Göteborgs hospital anställda stalldrängen Olof Borgström, boende Backa socken, är medellös samt har ett minderårigt barn. Intygas Backa den 29 november 1917.

Alfred Andersson.

Kommunalordförande i Backa »

På anmodan av statskontoret har medicinalstyrelsen i avgivet yttrande angående pension åt ej mindre änkan Borgström än även under punkt 22 här nedan omförmälda K. H. Karlsson-Kjells änka och minderåriga barn anfört följande:

*Medicinal-
styrelsen.*

»Enligt § 25 nämnda stadgan angående sinnesjuka den 14 juni 1901 äger medicinalstyrelsen befogenhet att bevilja understöd eller årligt underhåll åt »uppsyningsmän, föreständerskor och övrig betjäning, som längre tid med nit och trohet fullgjort sina åligganden, men till följd av ålder, sjukdom eller under tjänstgöring ådragen skada nödgats lämna tjänsten». Såsom av paragrafens ordalydelse framgår avser densamma endast personer, som själva varit anställda vid hospital. Någon rätt till pension för änkor efter hospitalsbetjäning föreligger icke.

Emellertid hava framställningar om understöd åt änkor efter befattningshavare vid hospitalen vid åtskilliga tillfällen varit föremål för statsmakternas prövning. Så beviljade 1902 års riksdag i anledning av kungl. proposition i ämnet ett årligt underhåll av 350 kronor åt uppsyningsmannen vid Uppsala hospital och asyl Karl Johan Walls änka Lovisa Charlotta, född Söderqvist, och genom kungl. brev den 23 oktober 1914 beviljades ett årligt underhåll av 300 kronor åt uppsyningsmannen vid Växjö hospital Jöns Bengtsson Härds änka Eva, född Nylander. Dessa två fall torde vara de enda, då änka efter befattningshavare vid hospital på Kungl. Maj:ts initiativ tillerkänts årligt underhåll. I flera fall hava framställningar om sådant underhåll blivit av Kungl. Maj:t avslagna. Så till exempel har Kungl. Maj:t enligt nädligt beslut den 8 april 1910 icke funnit skäl bifalla en framställning om årligt understöd åt maskinisten vid Växjö hospital N. J. Wärmbergs änka Christina Wärmberg.

I en del fall hava änkor efter befattningshavare vid hospital av Kungl. Maj:t tillerkänts visst belopp i understöd en gång för alla. Som exempel härå torde följande två fall kunna anföras.

Med underdånig skrivelse den 27 december 1915 överlämnade medicinalstyrelsen till Kungl. Maj:t en framställning om årligt understöd från portvakten vid Uppsala hospital och asyl Carl Teodor Sundqvists änka Kristina Sofia Sundqvist, född Rydin. I berörda underdåniga skrivelse anförde medicinalstyrelsen, att då

portvakterna vid hospitalen icke vore att betrakta såsom i egentlig mening befatthavare vid vederbörande anstalter, utan såsom självständiga hantverkare eller arbetare, vilka som binäring utövade ett uppdrag i anstaltens tjänst, samt årligt underhåll från hospitalens stater böra al enast med sparsamhet och på grund av särskilda omständigheter tilldelas personer, vilka icke själva innehaft befattning vid vederbörande anstalt, medicinalstyrelsen för sin del icke kunde tillstyrka att årligt underhåll tilldelades änkan Sundqvist. Genom nådigt brev den 18 februari 1916 tilldelades änkan Sundqvist ett understöd för en gång av etthundrafemtio kronor.

I slutet av år 1915 ingick stalldrängen vid Göteborgs hospital Olof Borgströms änka Emma Sofia, född Johansdotter, till Kungl. Maj:t med framställning om årligt underhåll. I den 8 april 1916 avgivet underdånigt utlåtande över denna framställning anförde medicinalstyrelsen, bland annat, att den av sökandens avlidne man i livstiden innehavda stalldrängssysslan uppenbarligen icke i någon mån kunde likställas med de befattningar, som innehafts av de här ovan omförmälda uppsyningsmännen Wall och Härd, vilkas änkor blivit tillerkända årligt underhåll. Med hänsyn härtill, och då årligt underhåll å hospitalens stater icke syntes böra annat än i starkt begränsad utsträckning tilldelas personer, vilka icke själva innehaft befattning vid vederbörande anstalt, ansåge sig medicinalstyrelsen icke kunna tillstyrka, att änkan Borgström tilldelades årligt underhåll. Då emellertid änkan Borgströms avlidne man under den betydande tidslängden av omkring 33 år varit anställd vid Göteborgs hospital och därunder varit helt upptagen av sin tjänst, funne medicinalstyrelsen det önskvärt, att änkan Borgström måtte erhålla något understöd för en gång. Beloppet av ett dylikt understöd syntes medicinalstyrelsen med hänsyn till föreliggande omständigheter skäligen böra sättas till 300 kronor. Genom nådigt brev den 28 april 1916 tilldelade Kungl. Maj:t änkan Borgström ett understöd för en gång av etthundrafemtio kronor.

Något understöd till barn efter befattningshavare vid hospital har hittills icke förekommit.

Såsom av ovanstående redogörelse framgår, torde Kungl. Maj:t vid avgörandet av hithörande ärenden hava tillämpat den principen, att årligt underhåll medgivits åt änkor efter uppsyningsmän vid hospitalen, men att änkor efter övriga befattningshavare vid hospitalsväsendet icke tillerkänts understöd i annan form än såsom ett belopp en gång för alla. Denna princip har emellertid på senare tid på riksdagens initiativ frångåtts, i det att 1917 års riksdag med föranledande av enskild motion i ämnet beviljat ovan omförmälda portvaksänkan Kristina Sofia Sundqvist ett årligt underhåll av trehundra kronor.

Vad angår de båda nu förevarande motionerna, torde det vara tydligt, att ett bifall till desamma skulle innebära ett frångående av hittills av Kungl. Maj:t tillämpade grundsatser. Frågan om pension åt den i motionen II: 63 omförmälda änkan Borgström har ju, som ovan meddelats, redan varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning, därvid änkan Borgström ansetts icke kunna tillerkännas årligt underhåll. Därest man emellertid avser att fullfölja den princip, som kommit till uttryck i riksdagens beslut om beviljande av pension åt ovan omnämnda portvaksänkan Sundqvist, föreligger icke någon anledning att motsätta sig pension åt de personer, som avses i de remitterade motionerna. Såväl stalldrängen Borgström som sjukskötaren Karlsson-Kjell hava nämligen, i olikhet mot portvaktaren Sundqvist, varit fullt upp-

tagna av sina respektive sysslor och kunna följaktligen betraktas såsom befattningshavare vid hospitalen i vida högre grad än portvakten Sundqvist. Emellertid torde det kunna sättas i fråga, huruvida icke de i motionerna föreslagna pensionsbeloppen äro något för höga, särskilt med hänsyn till den omständigheten, att pension till änkor efter uppsyningsmän hittills icke beviljats med högre belopp än i ett fall 350 kronor och i ett annat fall 300 kronor.

Av vad ovan anförts torde framgå, att ett bifall till de föreliggande motionerna skulle innebära en avsevärd utvidgning av hittills tillämpade regler och medföra icke obetydliga ekonomiska konsekvenser. Med avseende å de intressen medicinalstyrelsen har att bevaka, torde emellertid icke något vara att mot en sådan utvidgning erinra.»

För egen del har statskontoret framhållit, att, därest pensioner Statskontoret. funnes böra i detta fall beviljas, de föreslagna beloppen torde få anses för höga i jämförelse med vad som i allmänhet tillkomme efterlevande efter befattningshavare i liknande ställning.

Såsom medicinalstyrelsen erinrar, föreligger icke någon rätt till pension för änkor efter hospitalsbetjäning. Utskottet. Förlidet års riksdag beviljade emellertid änkan efter en hospitalsportvakt ett årligt understöd av 300 kronor. Beträffande såväl änkan Borgström som den under nästföljande punkt omförmälda änkan Kjell föreliggå ganska likartade omständigheter som i det nyss anförda fallet. Medicinalstyrelsen har också erinrat, att såväl Borgström som Karlsson-Kjell i likhet med portvakten Sundqvist varit fullt upptagna av sina respektive sysslor och följaktligen kunde betraktas såsom befattningshavare vid hospital i vida högre grad än Sundqvist. Under sådana förhållanden anser sig utskottet böra tillstyrka ett understödsbelopp av 300 kronor åt änkan Borgström och hennes minderårige son, att utgå från allmänna indragningsstaten samt fördelas med 200 kronor på änkan och 100 kronor på sonen Ejnar Fredrik, född den 3 juli 1904, och av honom uppbäras intill uppnådda 18 år.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, II: 63, må medgiva, att hospitalsdrängen Olof Borgströms änka Emma Sofia Borgström, född Johansdotter, samt makarnas minderårige son må från och med den 1 januari 1918 å allmänna indragningsstaten åtnjuta understöd, änkan under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, med tvåhundra kronor om året samt sonen intill uppnådd ålder av 18 år med etthundra kronor årligen.

Angående
pension a
sjukskötaren
K. H. Karlsson-Kjells
änka och
minderåriga
barn.

22:o) I en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Trollhättan väckt motion, nr 143, har motionären hemställt, »att riksdagen måtte bevilja sjukskötaren *Karl Herman Karlsson-Kjells änka, Elin Kjell, f. Vinter*, ett årligt understöd av 300 kronor, att utgå från 1 januari 1918 så länge hon lever ogift, samt 100 kronor till varje barn intill fyllda 18 år.

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Som hospitalspersonalens anställningsförhållanden hittills icke medgivit, att änkor efter avliden, vid hospitalen anställd personal kunnat erhålla någon pension, har vid sådana tillfällen särskild framställning därom måst göras till statsmakterna, som ock vid flera tillfällen trätt hjälpande emellan.

År 1917 den 17 november avled sjukskötaren *Karl Herman Karlsson-Kjell*, anställd vid Vänerborgs hospital och asyl.

Han efterlämnade vid sin död änkan *Elin Kjell, f. Vinter*, samt fyra minderåriga barn. Då medel saknas för familjens uppehälle och man dessutom betänker, att äldsta barnet nästa april fyller 11 år, kan änkan således icke mycket bidra till barnens underhåll emedan samtliga äro i behov av sin moders vård.»

Vid motionen finnas följande intyg:

»Att sjukskötaren *Karl Herman Kjell* tjänstgjort som elev för Vänerborgs hospital och asyl vid Nyköpings hospital den $17/4$ 1904— $1/10$ 1905 samt varit anställd som sjukskötare härstädes från den $4/11$ 1905 till sin död den $17/11$ 1917, intygas härmed.

Vänerborgs hospital och asyl den 11 januari 1918.

O. Jacobi.

t. f. överläkare.

Att *Elin Kjell, f. Vinter*, är född den 24 mars 1884 och sammanvigdes den 7 mars 1908 med *Karl Herman Karlsson Kjell*, skötare, som, född den 15 oktober 1879, avled den 17 november 1917 samt har i detta äktenskap följande barn, nämligen:

Karl Algot	född den	$17/4$	1907.
Rut Elin Margareta	»	$30/5$	1909.
Iris Anna Lovisa	»	$6/7$	1911.
Ingrid Hjärdis Irene	»	$2/8$	1915.

intygas. Vassända-Naglums församling i Älvsborgs län den 8 januari 1918.

C. E. Husselskog.
Komminister.»

På anmodan av statskontoret har medicinalstyrelsen avgivit yttrande i ärendet, och tillåter sig utskottet att beträffande såväl detta som statskontorets utlåtande hänvisa till punkt 21:o) här ovan.

Med hänvisning till vad utskottet här ovan under nästföregående punkt anført i fråga om pension åt änkan Borgström anser sig utskottet böra tillstyrka ett belopp av 200 kronor åt änkan Kjell samt 100 kronor åt vart och ett av hennes fyra minderåriga barn att till barnen utgå intill uppnådd ålder av 18 år. Beloppen torde böra anvisas från anslaget till allmänna indragningsstaten och beräknas från den 1 januari 1918.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II:143, må medgiva, att sjukskötaren Karl Herman Karlsson-Kjells änka Elin Kjell, född Vinter, och makarnas fyra minderåriga barn må från och med den 1 januari 1918 å allmänna indragningsstaten åtnjuta understöd, änkan under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, med tvåhundra kronor om året samt vart och ett av barnen intill uppnådd ålder av 18 år med etthundra kronor årligen.

V. Ang. ecklesiastikdepartementet.

23:o) I en inom första kammaren av herr *Holmquist* jämte ytterligare en av kammarens ledamöter väckt motion, nr 48, har hemställts, »att riksdagen måtte till avlidne professor *Gustav Sundbärgs* moder fru *Hedda Sundbärg* bevilja ett årligt understöd av 2,000 kronor, att utgå från och med innevarande år.

Angående
årligt unde-
stöd åt änka-
fru *Hedda*
Sundbärg.

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Det har blivit oss bekant, att framlidne professor *Gustav Sundbärgs* åldriga moder lever i brydsamma förhållanden. Hennes fasta inkomst uppgår till allenast 133 kronor 33 öre, utgörande hennes änkepension efter kronolänsmannen *Sundbärg*. Dessutom har hon under år 1916 erhållit något över 150 kronor, utgörande ränta å medel, som efter professor *Sundbärgs* död för henne insamlades bland beundrare och vänner till den avlidne, men vilka medel nu äro avsevärt förminskade. Under år 1917 igångsattes en insamling för resande av minnesvård å *Sundbärgs* grav och det vid denna insamling erhållna överskottet, 500 kronor, har överlämnats till *Sundbärgs* moder såsom hjälp under de brydsamma tiderna. I övrigt har hennes underhåll sedan sonens död den 20 november 1914, bestritts av en hennes dotter, som är lärarinna och som förutom modern har att underhålla en åldrig sjuklig syster.

Om det omfattande arbete professor *Sundbärg* utfört dels såsom tjänsteman, dels såsom enskild vetenskapsman, och som för honom dragit i förhållande till hans inkomster betydande utgifter, torde knappast behöva erinras. *Sundbärgs* livsgärning

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 8 saml. 45 häft. (Nr 55.)

är sådan, att nyttan av densamma torde bliva bestående. Hans »Sveriges land och folk» och »Det svenska folklynet», hans gedigna utredningar i emigrationsfrågan och i den svenska befolkningsstatistiken samt hans brett anlagda och sinnrikt utförda internationella statistiska översikter har gjort Sundbärg förtjänt icke blott av vetenskapsmännens och lagstiftarnas utan av hela folkets tacksamhet.

I betraktande härav torde det kunna anses vara en plikt för staten att komma Sundbärgs moder till hjälp i hennes svåra ekonomiska förhållanden, och torde detta lämpligen ske i form av ett av riksdagen beviljat årligt understöd. Storleken av detta torde med hänsyn dels till det låga penningvärdet, dels till fru Sundbärgs höga ålder — 88 år — icke böra sättas under 2,000 kronor.»

Statskontoret.

Statskontoret har i sitt förenämnda yttrande anfört följande:

»Denna fråga undandraget sig helt och hållet bedömande efter vanliga grunder för beviljande av pension. Såsom änka efter länsmanen Sundbärg är fru Sundbärg redan i åtnjutande av pension, ehuru till obetydligt belopp. Med motionen avses att såsom ett uttryck av erkänsla för sonens gagnande livsgärning bereda hans i knappa omständigheter stadda moder en i ekonomiskt hänseende bekymmerfri ålderdom. Något föregående liknande fall torde icke hava förekommit; men däremot har vid några tillfällen under likartade omständigheter pension beviljats änka såsom ett uttryck av erkänsla för mannens gagnande verksamhet. Nu förevarande förslag måste emellertid anses innebära en värdig hedersbetygelse åt minnet av en verksamhet, som i sällspord grad vunnit uppskattning inom vida kretsar.»

Utskottet.

I likhet med statskontoret anser utskottet förslaget om ett årligt understöd av statsmedel åt avlidne professor Sundbärgs moder innebära en värdig hedersbetygelse åt minnet av den avlidnes gagnande och med rätta högt uppskattade verksamhet. Det vill dock synas utskottet, som om det föreslagna beloppet vore väl högt och har utskottet för sin del stannat vid att förorda ett belopp av 1,000 kronor. Understödet torde böra anvisas från anslaget till allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion, I: 48, må medgiva, att avlidne professorn Gustav Sundbärgs moder änkan Hedda Sundbärg må från och med den 1 januari 1918 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av ettusen kronor.

*Angående
understöd åt
vissa äldre
behövande
folk-ko lärare
och små-
skollärare
m. fl.*

24:o) I punkt 41 under tionde huvudtiteln har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, att i avbidan på proposition angående understöd åt vissa äldre behövande folkskollärare och småskollärare, beräkna för ändamålet under tionde huvudtiteln å allmänna indragningsstaten för år 1919 ett belopp av 54,800 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 15 mars 1918 avlåten proposition, nr 177, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen dels medgiva, att för år 1919 understöd må enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t kan finna gott meddela, tillerkännas

a) äldre behövande folkskollärare, som oförvitligt skött sin tjänst men därifrån erhållit avsked före år 1867, till belopp av 800 kronor, samt

b) sådan behövande lärare och lärarinna vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande och extra ordinarie lärare och lärarinna vid folkskola, som efter oförvitlig tjänstgöring under sammanlagt minst femton års tid avgått från tjänsten före utgången av år 1891 samt uppnått en levnadsålder av minst femtiofem år, till belopp av 400 kronor;

dels ock för berörda ändamål anvisa för år 1919 på allmänna indragningsstaten ett förslagsanslag av 54,800 kronor.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokoll.

På grund av vad till stöd för förevarande förslag i statsrådsprotokollet förekommer, har utskottet ansett sig böra tillstyrka detsamma och får utskottet förty hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må vinna riksdagens bifall.

25:o) I en till riksdagen den 26 april 1918 avlåten proposition, nr 343, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att tonsättaren J. G. E. Sjögrens änka *Berta Elisabet Sjögren*, född Dahlman, må från och med år 1919 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten åtnjuta ett årligt understöd av 1,000 kronor.

Beträffande den till stöd för detta förslag förebragta utredningen tillåter sig utskottet hänvisa till ovanberörda statsrådsprotokoll.

Utskottet.

Angående
årligt under-
stöd åt ton-
sättaren J. G.
E. Sjögrens
änka Berta
Elisabet
Sjögren

Utskottet, som icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att ifrågavarande proposition må av riksdagen bifallas.

Angående
undersödd ut
vissa småskol-
läroveränkor.

26:o) I en till riksdagen den 22 mars 1918 avlåten proposition, nr 243, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, dels att en var av småskolläroveränkor *Kristina Katarina Andersson* i Öster-Lövsta församling, *Amanda Matilda Blomkvist* i Hinneryds församling, *Anna Ekman* i Envikens församling, *Margta Ögren* i Hamrånge församling, *Gertrud Bengtsson* i Hofterups församling, *Josefina Karolina Johansson* i Torsby församling och *Karolina Asklöf* i Frödinge församling må från och med den 1 januari 1918 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 300 kronor,

dels att understödet må, under i övrigt enahanda villkor, förhöjas med 50 procent för en var av ifrågavarande änkor, som styrker sig äga försörjningsplikt mot ett eller flera egna äkta barn, som icke fyllt 18 år,

dels ock att, för den händelse någon av sistnämnda änkor skulle avlida utan att hava trätt i nytt gifte och vid sitt frånfälle efterlämna äkta barn som icke uppnått 18 års ålder, understöd må utgå till barnen, tills de fyllt 18 år, med belopp av 150 kronor för ett, 300 kronor för två samt 450 kronor för tre eller flera barn.

Departementschefen har till statsrådsprotokollet i ärendet anført följande:

»I särskilda skrivelser till Kungl. Maj:t hava småskolläroveränkor *Kristina Katarina Andersson* i Öster-Lövsta församling, *Amanda Matilda Blomkvist* i Hinneryds församling, *Anna Ekman* i Envikens församling, *Margta Ögren* i Hamrånge församling och *Gertrud Bengtsson* i Hofterups församling anhållit om understöd. Därjämte hava småskolläroveränkor *Josefina Karolina Johansson* i Torsby församling och *Karolina Asklöf* i Frödinge församling i särskilda av folkskolöverstyrelsen till Kungl. Maj:t överlämnade ansökningar likaledes hemställt om understöd.

Innan jag närmare yttrar mig om nu nämnda ansökningar, torde jag böra erinra om en liknande framställning, som prövades och avgjordes av 1917 års riksdag.

Med anledning av underdånig ansökan föreslog Kungl. Maj:t i proposition till riksdagen den 23 april 1917, nr 270, att riksdagen måtte medgiva, att småskolläraren Johan Severin Peterssons änka Thilda Petersson måtte från och med den 1 januari 1917 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve ogift, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 300 kronor.

I sitt yttrande till statsrådsprotokollet i detta ärende lämnade föredragande departementschefen en utförlig redogörelse dels angående det särskilda fall, som givit anledning till propositionen, dels rörande frågan om småskollärarpersonalens änke- och pupillpensionering i dess helhet. Av denna redogörelse torde vid prövning av nu föreliggande ansökningar följande böra uppmärksammas.

Sedan riksdagen år 1875 anvisat medel till inrättande av en pensionsanstalt för folkskollärares änkor och barn, utfärdades samma år reglemente för folkskollärares änke- och pupillkassa, vilken trädde i verksamhet från och med år 1876. Någon motsvarande pensionsrätt hade däremot icke varit medgiven för änkor och barn efter avlidna småskollärare. Fråga om beviljande av dylik pension i särskilt fall hade dock varit föremål för riksdagens prövning.

I en vid 1911 års riksdag väckt motion hade föreslagits, att riksdagen måtte bevilja dels ett årligt bidrag av 300 kronor till ovannämnda änka Thilda Petersson. att utgå så länge hon levde ogift, dels ock till Peterssons två minderåriga döttrar vardera ett årligt understöd av 100 kronor, intill dess de fyllt 18 år. Motionären hade styrkt, bland annat, att småskolläraren Petersson hade varit anställd såsom lärare inom Södra Hestra församling i Jönköpings län under 34 år. då han år 1910 avled.

Motionen avslogs av riksdagen, i andra kammaren dock efter votering, varvid 73 röster tillfölo ett under överläggningen i frågan framställt yrkande, att ett årligt understöd av 240 kronor måtte åt änkan Petersson beviljas.

Hos Kungl. Maj:t hade änkan Petersson sedermera, under återopande av de vid ärendets behandling i riksdagen till förmån för understöds beviljande anförda skäl samt med förmälan, att hon vore i saknad av existensmedel, anhållit, att Kungl. Maj:t måtte åt henne och hennes omyndiga barn utverka pension med de i förberörda motion angivna belopp eller med de belopp, som kunde prövas skäliga.

Infordrat utlåtande i ärendet hade avgivits av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jönköpings län, som hört Södra Hestra församling och dess kyrkoherde samt vederbörande länsman och kronofogde. Församlingen och dess kyrkoherde samt länsmannen och kronofogden hade tillstyrkt bifall till framställningen. Kungl. Maj:ts befallningshavande hade förklarat sig allenast kunna vitsorda, att familjen befunde sig i behövande omständigheter.

Över ifrågavarande ansökning hade Kungl. Maj:t vidare infordrat underdåniga utlåtanden bland annat från statskontoret och den av Kungl. Maj:t år 1912 tillsatta lärarlönenämnden.

Statskontoret hade ansett billigt, med hänsyn till föreliggande ömmande omständigheter. att något årligt understöd av statsmedel bereddades änkan Petersson.

och förordade fördenskull åt henne en pension av 200 kronor att utgå från allmänna indragningsstaten.

Med en den 18 december 1915 dagtecknad skrivelse hade lärarlönenämnden till Kungl. Maj:t överlämnat sitt betänkande angående änke- och pupillpensionering för viss lärarpersonal. I denna skrivelse hade nämnden omförmålt, att den sett sig föranlåten upptaga till utredning även frågan om småskollärarpersonalens änke- och pupillpensionering samt att betänkandet utgjorde jämväl nämndens yttrande rörande änkan Peterssons ansökning. Nämndens utredning hade utmynnat i ett förslag till författning angående pensionering av änkor och barn efter avlidna småskollärare.

Detta förslag innebure väsentligen, att delaktighet av den ifrågasatta pensionsrätten skulle, utan särskilda avgifter, tillkomma icke blott änka och barn efter manlig lärare utan även barn efter lärarinna, som vore änka. Änkepensionerna skulle utgå med 30 procent av den för den avlidne läraren lagstadgade kontanta avlöningen i högsta lönegraden, men i övrigt efter samma grunder, som gällde för folkskollärarynas änke- och pupillkassa.

Yttranden över nämndens betänkande hade på grund av remiss avgivits av flera myndigheter, bland andra folkskolöverstyrelsen, som i sitt utlåtande den 30 november 1916 starkt betonat ifrågavarande pensionerings behövlighet och framhållit som lämplig en provisorisk lösning, som icke föregrepe ett framtida definitivt ordnande av frågan.

Statskontoret hade i yttrande över betänkandet framhållit, att den föreliggande frågan borde definitivt lösas först i samband med prövning av lärarlönenämndens förslag till fullständig löne- och pensionsreglering för småskollärare. I de säkerligen icke många fall, vilka, innan frågan finge sitt definitiva avgörande, kunde påkalla understöd från det allmännas sida till efterlevande efter avlidne delägare i småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, hade det synts statskontoret, att särskild framställning lämpligen borde göras vid varje tillfälle.

Föredragande departementschefen gav därefter uttryck åt sin uppfattning, att lösningen av frågan om änke- och pupillpensionering för småskollärarpersonalen i dess helhet borde tills vidare anstå och att änkan Peterssons föreliggande ansökning borde prövas för sig, liksom även andra framställningar av liknande natur, intill dess nämnda fråga fått sin definitiva lösning.

Rörande då förevarande ansökning anfördes, bland annat, att änkan Peterssons båda barn, för vilka understöd år 1911 ifrågasatts, överskridit 18 års ålder och att understöd för dem dämera icke borde ifrågakomma, men att understöd däremot torde tilldelas änkan Petersson, som styrkt sig fortfarande leva ogift och befinna sig i behövande omständigheter.

För det föreliggande fallet syntes lämpligast att, oberoende av då utgående eller föreslagen avlöning för småskollärarpersonalen, söka finna ett understödsbelopp, som kunde anses något så när motsvara understödets ändamål. Detta belopp syntes lämpligen kunna bestämmas till 300 kronor och borde i sin helhet utgå från allmänna indragningsstaten samt tillkomma änkan Petersson från och med den 1 januari 1917 under hennes återstående livstid, så länge hon förbleve ogift.

Riksdagen, som i samband med ovannämnda proposition förehaft till behandling

en i ärendet väckt motion, ansåg, i likhet med Kungl. Maj:t, att frågan om änke- och pupillpensioneringen för småskollärpersonalen i dess helhet borde lösas i dess naturliga sammanhang med det väntade förslaget till fullständig löne- och pensionsreglering för småskollärare och att frågan om understöd åt änkan Petersson borde bedömas fristående. Därvid fann riksdagen, som icke genom sitt beslut ville anses hava förgripit det slutliga resultatet av utredningen rörande frågan om pensionering av småskollärares efterlevande, att understöd till änkan Petersson borde utgå med något högre belopp, än vad Kungl. Maj:t föreslagit, och bestämde understödet till 400 kronor årligen.

Jag övergår härefter till de nu föreliggande ansökningarna.

Av dessa ansökningar jämte vid de samma fogade intyg och övriga handlingar inhämtas följande uppgifter beträffande de sökande:

Kristina Katarina Andersson, född Wennberg, är änka efter småskolläraren Anders Andersson, är 67 år gammal samt lever ogift. Anders Andersson, som under 37 år, väl vitsordad, tjänstgjort vid mindre folkskola i Öster Lövsta församling, erhöil avsked med utgången av år 1905 med rätt till helt understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt samt avled år 1914. Av skoldistriktet åtnjuter änkan Andersson ett årligt understöd av 150 kronor jämte bostad, dock utan vedbrand. Enligt intyg av kommunalnämndens ordförande har hon i övrigt ingen fast inkomst och ej heller någon förmögenhet, vilket ock vitsordats av vederbörande länsman och kronofogde.

Amanda Marita Blomkvist, född Fredlund, är änka efter småskolläraren Johan Blomkvist, är 53 år samt lever ogift. John Blomkvist hade vid sin död år 1916 tjänstgjort mer än 35 år såsom småskollärare i Hinnersyds församling, vilken tjänstgöring väl vitsordats av såväl vederbörande skolråds ordförande som folkskolinspektör. Med sin efterlevande maka hade Blomkvist fem barn, av vilka sonen Patrik Robert Verner, född den 27 november 1900, ännu är minderårig. Med avseende å stärbhusets ställning har vederbörande kronofogde meddelat, att enligt bouppteckning, upprättad den 27 juni 1916, boet visade en behållning av 940 kronor 98 öre. Enligt intyg av vederbörande kyrkoherde äro de äldre barnen kläna och sjukliga och synas icke nämnvärt kunna bidra till familjens underhåll, varför densamma befinner sig i mycket torftiga omständigheter.

Anna Ekman, född Jansdotter, är änka efter småskolläraren Hans Ekman. är 64 år gammal samt lever ogift. Hans Ekman, som i nämnda egenskap tjänstgjort i Envikens församling omkring 21 år, avled år 1904. Sedan mannens fråufälle har änkan måst försörja sig själv men är nu enligt intyg av vederbörande kyrkoherde och kommunalnämndsordförande på grund av sin ålder och till följd av genom olycksfall försvagad hälsa oförmögen härtill samt, då hon saknar tillräckliga medel för sin utkomst, beroende av andra.

Margta Ögren, född Sjölander, är änka efter småskolläraren Johan Adolf Ögren, är 34 år samt lever ogift. Johan Adolf Ögren, som tjänstgjort såsom lärare vid mindre folkskola i Hamrånge församling under 11 år, avled år 1911. Med sin efterlevande maka hade han fyra barn, samtliga ännu minderåriga, nämligen sonen Adolf Einar, född den 13 augusti 1905, sonen Gösta Emanuel, född den 9 november 1906, dottern Tea Helena, född den 23 mars 1909 och sonen Johan Adolf, född den 14 januari 1911. Skolrådet i ovannämnda församling har lämnat »sitt varmaste

förord till ansökningen med betygande, att änkefru Ögren är i största behov av det understöd, henne sålunda kan vara förunnat».

Gertrud Bengtsson, född Hansson, är änka efter småskolläraren Anders Bengtsson, är 70 år samt lever ogift. Anders Bengtsson, som tjänstgjort såsom småskollärare i Hofterups församling under 33 år, avled år 1911. Enligt intyg av församlingens kyrkoherde åtnjuter änkan Bengtsson icke något understöd vare sig av någon änkekassa eller av kommunen samt är medellös.

Josefina Karolina Johansson, född Kristiansdotter, är änka efter småskolläraren Andreas Johansson, är 66 år samt lever ogift. Andreas Johansson, som väl vitsordad tjänstgjort såsom småskollärare i Torsby församling under 19 år, avled år 1917. Med sin efterlevande maka hade han fyra barn, två söner och två döttrar, vilka samtliga överskridit 18 års ålder. Enligt ansökningen bifogat intyg befinner sig änkan Johansson i särdeles behövande omständigheter, och äro de två dottrarna, av vilka den ena är sjuklig, oförsörjda.

Karolina Asklöf, född Eriksdotter, är änka efter småskolläraren Karl Birger-son Asklöf, är 79 år gammal samt lever ogift. Karl Birger-son Asklöf, som tjänstgjort såsom småskollärare i Frödinge församling under 29 år, erhöll avsked med utgången av år 1901 med rätt till understöd från småskollärares m. fl. ålderdoms-understödsanstalt samt avled år 1910. Änkan Asklöf är utfattig. Hon är bosatt hos en son, vilken visserligen är ägare av en mindre hemmansdel inom Frödinge församling men dock befinner sig i små omständigheter. Från sina fyra övriga barn kan hon icke erhålla någon hjälp.

På grund av remiss hava utlåtanden avgivits 1) rörande Kristina Karolina Anderssons ansökning den 27 december 1917 av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Uppsala län, som hört vederbörande kronofogde och länsman, 2) beträffande Amanda Matilda Blomkvists ansökning den 22 september 1917 av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kronobergs län, som hört vederbörande folkskolinspektör och inhämtat vissa uppgifter av kronofogden i orten samt pensionsnämndens ordförande i Hinne-ryds socken, 3) angående Anna Ekmans ansökning den 14 december 1917 av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kopparbergs län, som hört vederbörande folkskolinspektör, 4) i fråga om Margta Ögrens ansökning den 30 oktober 1917 av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Gävleborgs län, som hört vederbörande folkskolinspektör, 5) i fråga om Gertrud Bengtssons ansökning den 21 januari 1918 av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län, 6) med avseende på Josefina Karolina Johanssons ansökning den 31 december 1917 av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län, som hört vederbörande länsman, 7) angående Karolina Asklöfs ansökning den 2 mars 1918 av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kalmar län, som hört vederbörande folkskolinspektör. Samtliga de hörda myndigheterna hava tillstyrkt bifall till respektive ansökningar utom Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län, som visserligen funnit Gertrud Bengtssons behov av

understöd vara till fullo styrkt men ifrågasatt, huruvida detta förhållande borde utgöra tillräcklig anledning för staten att bliva understödsgivare och om icke kommunen snarare borde träda emellan.

Vidare har folkskolöverstyrelsen den 24 januari 1918 avgivit infortrat utlåtande över de sex förstnämnda ansökningarna och den 7 mars 1918 över den sjunde. Med hänvisning till vad som förekommit vid behandlingen av änkan Thilda Peterssons ansökning om understöd hemställer överstyrelsen om förslag till riksdagen angående ett årligt understöd av 400 kronor åt en var av förutnämnda småskolläraryänkor samt en förhöjning av detta understöd med 50 procent för en var av sagda änkor, som styrker sig äga försörjningsplikt mot ett eller flera egna barn, som ej fyllt 18 år. Beträffande understödet åt dem av sökandena, som hava egna barn under 18 års ålder, yttrar överstyrelsen:

Av de änkor, vilkas ansökningar om understöd nu föreligga, hava Amanda Matilda Blomkvist och Margta Ögren styrkt sig äga försörjningsplikt mot egna barn, som ännu ej uppnått 18 års ålder. Såsom folkskolöverstyrelsen i sitt förut nämnda utlåtande den 30 november 1916 framhållit, synes det överstyrelsen rimligt, att änka, som har oförsörjda barn att underhålla, tillerkännes högre understöd än änka, som har att sörja allenast för sig själv. Då något förslag från Kungl. Maj:ts sida eller något beslut av riksdagen i fråga om understöd för minderåriga barn efter småskollärare hittills icke förekommit, torde det vara lämpligast att — såsom skett vid bestämmande av understödsbeloppet åt änkan Thilda Petersson — söka finna ett belopp, som kan anses något så när motsvara understödets ändamål, utan att det slutliga resultatet av utredningen angående småskollärarypersonalens familjepensionering därigenom må anses hava föregripits.

I det avseende, varom här är fråga, torde böra beaktas bestämmelserna i reglementet för folkskolläraarnas änke- och pupillkassa. Nämnda reglemente föreskriver, att pension för delägares änka med ett eller flera barn, som ej fyllt 18 år, förhöjes med halvparten eller med 50 procent. Det synes överstyrelsen skäligt, att även änka efter småskollärare med barn under fyllda 18 år tillerkännes ett årligt understöd, som med 50 procent överstiger det belopp, som skulle hava beviljats henne, därest hon icke haft försörjningsplikt mot egna minderåriga barn.

Slutligen har direktionen över småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt den 15 mars 1918 avgivit infortrat utlåtande över samtliga ifrågavarande ansökningar och därvid anfört bland annat:

Beträffande nu föreliggande ärende får direktionen vitsorda, att en var av småskollärarna Anders Andersson i Öster-Lövsta, Anders Bengtsson i Hofterup och Karl Birgeron Asklöf i Frödinge vid sitt frånfalle var i åtnjutande av helt understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt med 200 kronor för dem var. Småskollärarna John Blomkvist i Hinneryd, Hans Ekman i Enviken, Johan Adolf Ögren i Hamrånge och Andreas Johansson i Torsby avledo däremot under tjänstanställning, alla, med undantag av Blomkvist, efter kortare tids tjänstgöring än 30 år.

Vad understödsfrågan angår får direktionen förklara sig finna billigt, att åt ifrågavarande änkor beredes något understöd. Beträffande beloppet av detta understöd synes det ligga nära till hands att erinra om det förhållande, att för folkskollärarynkor, vilkas pensioner från folkskolläraernas änke- och pupillkassa understiga 300 kronor, genom statens mellankomst beretts möjlighet att erhålla understöd till sådant belopp, att understödet jämte pensionen tillsammans uppgår till 300 kronor. Det torde med hänsyn härtill saknas anledning att för småskollärarynkor ifrågasätta understöd till belopp överstigande 300 kronor. Den omständigheten, att 1917 års riksdag i ett särskilt fall tilldelat en småskollärarynka ett högre understöd, lär för övrigt så mycket mindre få anses bindande för framtida fall, som riksdagen därvid uttryckligen förklarat sig icke hava velat genom sitt beslut anses hava föregripit det slutliga resultatet av pågående utredning rörande frågan om pensionering av småskollärares efterlevande. Det torde ock i detta sammanhang förtjäna omnämnas, hurusom 1917 års riksdag i anledning av väckt motion (II: 36) tilldelat en folkskollärarynka Karna Nilsson, vilkens man ej varit delägare i änke- och pupillkassan, en årlig pension från allmänna indragningsstaten å allenast 200 kronor. Däremot är från direktionens sida intet att erinra mot det i ärendet framställda förslag, att understöd tilldelas efter de i gällande reglemente för folkskolläraernas änke- och pupillkassa stadgade grunder och alltså, därest och så länge jämte änka leva ett eller flera barn i ålder under 18 år, i sådant fall höjes med halvdelen eller 50 procent av ensam änkas understöd.

*Departements-
chefen.*

Såväl Kungl. Maj:t som riksdagen hava funnit frågan om småskolekårens änke- och pupillpensionering icke böra i sin helhet upptagas till prövning förrän i samband med frågan om en definitiv löne- och pensionsreglering för nämnda kår. I det vid statsverkspropositionen till innevarande års riksdag fogade utdrag av protokollet över ecklesiastik-ärenden den 14 januari 1918, punkten 177, uttalade jag en förhoppning, att proposition skulle kunna avlätas till årets riksdag angående ny löne- och pensionsreglering för, bland andra, småskolans lärarpersonal, vilken förhoppning intriats genom det beslut, Kungl. Maj:t nyss fattat i detta avseende. Frågan om änke- och pupillpensionering för nämnda lärarpersonal föreligger däremot icke i det skick, att den kan på samma gång föreläggas riksdagen. Under sådana omständigheter synes mig de nu föreliggande ansökningarna böra behandlas på samma sätt som äukan Thilda Peterssons ansökning under år 1917.

Jag anser således, att framställning bör göras till riksdagen om ett årligt understöd från allmänna indragningsstaten till var och en av de i det föregående omförmälda småskollärarynkor, som nu anhållit om sådant. Med hänsyn till vad direktionen över småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt anfört anser jag mig icke — detta framför allt till förekommande av att en framtida pensionsreglering föregripes — böra ifrågasätta högre understöd än 300 kronor för var och en av

ifrågavarande änkor. I likhet med folkskolöverstyrelsen anser jag dock med billighet överensstämmande, att de av sökandena, som hava att försörja egna äkta barn under 18 års ålder, erhålla en förhöjning av understödet med 50 procent. Därav synes ock böra följa, att för den händelse någon av sistnämnda sökande skulle avlida utan att hava trätt i nytt gifte och efterlämna äkta barn under 18 års ålder, understöd må utgå till barnen tills de fyllt 18 år, därvid de grunder, som i dylikt fall gälla beträffande barn efter avlidna änka, som tillhört folkskollärarnas änke- och pupillkassa, lämpligen torde böra tillämpas. Understödet skulle då bliva åt 1 barn 150 kronor, åt 2 barn 300 kronor samt åt 3 eller flera barn 450 kronor. Understödet torde böra utgå från och med den 1 januari 1918.»

I detta sammanhang har utskottet vidare till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Tumhult väckt motion, nr 42, däri hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att småskolläraren *Johan Blomqvists* änka *Amanda Mathilda Blomqvist*, född *Fredlund*, må från och med den 1 januari 1918 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver ogift, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 300 kronor.»

Angående
proposition
afslutad
småskol-
lärares
J. Blomqvists
änka
Mathilda
Blomqvist.

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Småskolläraren *Johan Blomqvist* i Hinneryds församling av Kronobergs län avled den 11 juni 1916 efter att under 35 år hava på ett oförvitligt sätt skött småskolläraretjänst därstädes och efterlämnande sin år 1864 födda hustru jämte fem barn. Barnen äro visserligen icke minderåriga, men två av dem äro sjukliga så att de ej kunna försörja sig själva, än mindre hjälpa sin moder.

Då bemålde småskollärares änka *Amanda Mathilda Blomqvist*, född *Fredlund*, är, såsom av bilagde intyg styrkes, i fattiga omständigheter, vågar jag anhålla, att riksdagen måtte behjarta hennes nödställda belägenhet och bevilja henne ett årligt understöd.

Till ytterligare stöd för denna min framställning ber jag få återropa Kungl. Maj:ts proposition nr 270 till nästlidet års riksdag jämte riksdagens i anledning därav fattade beslut.»

Beträffande i motionen återropade bilagor får utskottet hänvisa till motionen.

På anmodan av statskontoret har direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning avgivit yttrande i ärendet och tillåter sig utskottet att beträffande såväl detta som statskontorets utlåtande hänvisa till punkt 29 här nedan.

Utskottet har slutligen i samband med dessa frågor till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Berggren* väckt motion, nr 386,

Motion 11:
387.

vari motionären — efter att hava återgivit innehållet av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 243 framställda förslag — vidare anfört följande:

»Såsom framgår av det till Kungl. Maj:ts proposition fogade protokollet över ecklesiastikären, har denna framställning till riksdagen föranletts av inkomna ansökningar från småskolläraryänkorna i fråga.

Givet är det emellertid, att det finnes andra småskolläraryänkor, som befinna sig i samma nödläge som de sex i Kungl. Maj:ts proposition uppräknade, och som därför i likhet med dessa böra komma i åtnjutande av dylikt understöd, fast de på grund av bristande kännedom om denna utväg ej inkommit med ansökan därom. Till belysande av detta förhållande närslutes intyg som jämte handskrivelse i anledning av Kungl. Maj:ts proposition kommit mig tillhanda från den valkrets jag representerar.

Rättvisa och billighet synas kräva, att jämväl dessa småskolläraryänkor, därest de därom göra framställning, komma i åtnjutande av understöd enligt samma grunder, som angivits i Kungl. Maj:ts förslag.

Några för statskassan synnerligen betungande utgifter torde ett sådant medgivande ej medföra, då antalet småskolläraryänkor på grund av den manliga småskolläraryänkarens fåtalighet är ytterst ringa.

I anledning av detta förhållande synes det ock, som skulle riksdagen kunna utan tvekan lägga i Kungl. Maj:ts hand att efter vederbörande myndigheters hörande i varje särskilt fall pröva de ansökningar, som i detta avseende möjligen inkomma.

På grund av vad sålunda anförts, får jag härigenom hemställa, att riksdagen måtte, enligt de grunder Kungl. Maj:t i här åberopade proposition föreslagit, bevilja understöd — förutom till de i propositionen uppräknade sex småskolläraryänkorna — jämväl till övriga småskolläraryänkor, som därom inkomma med ansökan, samt uppdraga åt Kungl. Maj:t att efter vederbörande myndigheters hörande pröva ansökningarna i fråga.»

Beträffande i motionen åberopade intyg får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet.

På de i statsrådsprotokollet anförda skäl och under åberopande av 1917 års riksdags i samma protokoll jämväl omförmälda beslut om understöd åt änkan Thilda Petterson finner utskottet sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning. Den av herr Magnusson i detta ämne väckta motionen torde vid sådant förhållande få anses vara besvarad.

Beträffande åter det i motionen II: 386 framställda förslaget om beviljande av understöd jämväl till övriga småskolläraryänkor, som därom göra ansökning, har utskottet ansett sig böra avstyrka bifall till detsamma, då utredning saknas såväl angående antalet dylika änkor som ock rörande de kostnader, vilka vid bifall till motionen skulle åsamkas statsverket.

Utskottet hemställer,

a) *dels* att en var av småskollärarynkorna Kristina Katarina Andersson i Öster-Lövsta församling, Amanda Matilda Blomkvist i Hinneryds församling, Auna Ekman i Envikens församling, Margta Ögren i Hamrånge församling, Gertrud Bengtsson i Hofterups församling, Josefina Karolina Johansson i Torsby församling och Karolina Asklöf i Frödinge församling må från och med den 1 januari 1918 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsskatten uppbära ett årligt understöd av trehundra kronor,

dels att understödet må, under i övrigt enahanda villkor, förhöjas med 50 procent för en var av ifrågasvarande änkor, som styrker sig äga försörjningsplikt mot ett eller flera egna äkta barn, som icke fyllt 18 år,

dels ock att, för den händelse någon av sistnämnda änkor skulle avlida utan att hava trätt i nytt gifte och vid sitt frånfälle efterlämna äkta barn, som icke uppnått 18 års ålder, understöd må utgå åt barnen, tills de fyllt 18 år, med belopp av 150 kronor för ett, 300 kronor för två samt 450 kronor för tre eller flera barn;

b) att den av herr Magnusson i Tumhult väckta motionen II:42 må anses besvarad genom vad utskottet under a) här ovan hemställt samt

c) att förevarande motion II:386 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

27:o) I en inom första kammaren av herr *Johannes Åkesson* väckt motion, nr 47, har hemställts, »att riksdagen ville besluta, att, i enlighet med grunderna i Kungl. Maj:ts reglemente den 15 oktober 1875 för folkskollärarynkens änke- och pupillkassa och på därstädes stadgade villkor, en årlig pension av 300 kronor må från och med den 1 januari 1918 å allmänna indragningsskatten utgå till avlidne småskollärare *Per Hansson Sjölin*s änka *Hanna Sjölin*.»

*Angående
pension åt avl.
småskol-ära-
ren P. H.
Sjölin's änka
Hanna Sjölin.*

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Såsom av bifogade intyg framgår, avled i Östra Vemmerlöf församling år 1913 småskollärare *Per Hansson Sjölin* efter att innehaft lärarbefattning sedan år 1873 eller 40 år. *Sjölin* har sålunda varit lärare i Näs småskola år 1873, innehaft lärarbefattning i V. Karaby norra fortsättningsskola under 2 år, i Ottarps försam-

lings ersättningsskola 2 år, samt antagits till lärare i Östraby församlings mindre folkskola år 1883 och sedan den 1 nov. 1892 till sin död varit anställd vid Grönhults mindre folkskola i Ö. Vemmerlöfs församling.

Under hela sin läraretid har han väl vitsordats för nitiskt och förtjänstfullt arbete men har icke varit berättigad att ingå i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, då han ej avlagt folkskollärarexamen och ej heller sökt dispens för densamma, varför beklagligt nog hans efterlevande änka icke kan erhålla pension.

De små inkomster, som Sjölin under sin läraretid haft, torde också helt och hållet åtgått till underhåll av familjen, som bestod av hustru och 8 barn.

Riksdagen har vid flera liknande tillfällen trätt hjälpsamt emellan, och vill jag i sådant hänseende hänvisa till beslut vid 1915 års riksdag i anledning av motion I: 25 och bankoutskottets utlåtande nr 20, punkt 14, samt år 1917 motion II: 36 och samma utskotts utlåtande nr 36, punkt 28.»

Beträffande vid motionen fogade bilagor får utskottet hänvisa till motionen.

På anmodan av statskontoret har direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning avgivit yttrande i ärendet och tillåter sig utskottet att beträffande såväl detta som statskontorets utlåtande hänvisa till punkt 29 här nedan.

Utskottet.

Med hänvisning till vad utskottet här ovan under punkt 26 anført med anledning av Kungl. Maj:ts framställning i propositionen nr 243 angående understöd åt småskollärarynkan Andersson m. fl. anser sig utskottet böra tillstyrka motionärens förslag om ett understödsbelopp av 300 kronor om året att utgå från och med den 1 januari 1918. Enligt vad ett vid motionen fogat bouppteckningsinstrument utvisar, har änkan Sjölin icke några barn under 18 års ålder att försörja.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 47, må medgiva, att avlidne småskolläraren Per Hansson Sjölin's änka Hanna Sjölin, född Nordström, må från och med den 1 januari 1918 under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av trehundra kronor.

*Angående
understöd åt
vissa folkskol-
lärarynkor.*

28:o) I en till riksdagen den 26 april 1918 avlåten proposition, nr 352, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att envar av folkskollärarynkorna *Märta Fredrika Sundblad* i Göteborgs Vasa-församling, *Charlotta Jansson*

Misterhults församling, *Elna Andersson* i Degeberga församling, *Maria Lindholm* i Sventorps församling, *Inga Modéen* i Åsenhöga församling och *Inga Helena Norlander* i Norra Fågelås församling må under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 300 kronor, att utgå till Charlotta Jansson från och med den 1 februari 1918 och till de övriga från och med den 1 januari 1918.

Åberopade statsrådsprotokollet är av följande lydelse:

»I särskilda skrivelser till Kungl. Maj:t hava folkskolläraränkorna Märta Fredrika Sundblad i Göteborgs Vasa-församling, Charlotta Jansson i Misterhults församling, Elna Andersson i Degeberga församling, Maria Lindholm i Sventorps församling, Inga Modéen i Åsenhöga församling och Inga Helena Norlander i Norra Fågelås församling anhållit om understöd.

Innan jag närmare yttrar mig om nämnda ansökningar, anser jag mig böra erinra om riksdagens beslut år 1917 i ett liknande ärende.

Enligt riksdagens skrivelse den 12 juni 1917 angående regleringen av utgifterna under riksstatsens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna, medgav riksdagen, i anledning av en inom riksdagen väckt motion, att i enlighet med grunderna i Kungl. Maj:ts reglemente den 15 oktober 1875 för folkskollärarnas änke- och pupillkassa och på därstädes stadgade villkor en årlig pension av 300 kronor finge från och med den 1 januari 1917 å allmänna indragningsstaten utgå till folkskolläraren Nils Nilssons i Vik änka Karna Nilsson.

Riksdagen anförde därvid bland annat:

Såsom av utredningen i ärendet framgår, har Nilsson visserligen icke begagnat sig av det tillfälle, som varit honom liksom övriga samtida folkskollärare berett, att genom inträde i folkskollärarnas änke- och pupillkassa sörja för ankans underhåll och därtill erhålla bidrag av statsmedel. Enligt riksdagens mening tala emellertid starka billighetsskäl för att staten i detta fall träder hjälpande emellan, och har riksdagen därför ansett sig böra bevilja pension åt änkan Nilsson. Beträffande beloppet må först erinras, att, såsom också direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning i avgivet yttrande framhåller, om Nilsson inträtt i kassan, hans änka skulle från den 1 april 1914 hava kommit i åtnjutande av en årlig pension från kassan till belopp av 150 kronor. I detta sammanhang må vidare erinras, hurusom förlidet års riksdag, i anledning av enskild motionärs framställning, beviljade ett förslagsanslag å 65,000 kronor att från och med den 1 januari 1917 utgå till sådana behövande folkskolläraränkor med eller utan barn, vilka från

folkskollärarnas änke- och pupillkassa åtnjöte lägre pension än 300 kronor, och med sådant belopp, att pensionen och understödet för envar av dem komme att tillsammans utgöra 300 kronor. Den pension å 150 kronor, som under här ovan angivna förutsättning skulle hava tillfallit änkan Nilsson, hade alltså med tillämpning av sistnämnda grunder från och med början av innevarande år kommit att utfyllas med understöd av statsmedel till enahanda belopp. Under sådana förhållanden har riksdagen ansett sig böra medgiva, att pensionen för änkan Nilsson bestämmes till 300 kronor, att utgå på sätt i motionen blivit föreslaget.

Jag övergår härefter till förberörda ansökningar.

Av dessa ansökningar jämte vid desamma fogade intyg och övriga handlingar inhämtas följande uppgifter beträffande de sökande:

Märta Fredrika Sundblad, född Svensdotter, änka efter folkskolläraren Per Gustaf Sundblad, är 63 år samt lever ogift. Per Gustaf Sundblad, som under 31 år tjänstgjort såsom folkskollärare i Vinköls församling, erhöll avsked från och med den 1 juni 1891 med pension från folkskollärarnas pensionsinrättning samt avled år 1914. Från fattigvården i Göteborg, där änkan Sundblad nu är bosatt, åtnjuter hon ett månatligt understöd såsom bidrag till sin försörjning. Enligt intyg av vederbörande pastor befinner hon sig i behövande omständigheter.

Charlotta Jansson, född Kjöhl, änka efter folkskolläraren Johan Gustaf Jansson, är 78 år samt lever ogift. Mannen som under 38 år tjänstgjort som folkskollärare inom Misterhults skoldistrikt, erhöll avsked med pension år 1901 samt avled i januari 1918. Enligt intyg av vederbörande kommunalnämndsordförande är änkan Jansson medellös och kan ej av barn eller andra närstående anförvanter vänta någon hjälp. Jämlikt företedd bouppteckning uppgick behållningen i boet efter mannen till 1,001 kronor 10 öre att fördelas mellan änkan och 15 makarnas bröst- arvingar.

Elna Andersson, änka efter folkskolläraren Ola Andersson, är 83 år samt lever ogift. Ola Andersson som under 33 år tjänstgjort som folkskollärare i Östra Sönnarslövs församling, erhöll avsked med pension år 1888 samt avled år 1909. allt enligt sökandens egna uppgifter. Änkan saknar annan tillgång än avkastningen av stärbhusets efter mannen till 1,000 kronor taxerade fastighet.

Maria Lindholm, född Pettersson, änka efter folkskolläraren Erik Lindholm, är 84 år samt lever ogift. Erik Lindholm som i nämnda egenskap tjänstgjort i Luttra församling 4 år, i Kungslena församling 3 år och i Tängs församling 24 år, avgick med pension år 1897 samt avled år 1913. Enligt intyg av kyrkoherden i Sventorps församling, där änkan Lindholm nu är bosatt, är hon medellös och befinner sig i behövande omständigheter, varför hennes ansökning om understöd från det allmänna synes kyrkoherden väl grundad.

Inga Modéen, född Andersdotter, änka efter folkskolläraren Johannes Modéen, är 89 år samt lever ogift. Johannes Modéen, som tjänstgjort som folkskollärare i i Dannäs församling 9 år och i Åsenhöga församling 16 år, avgick utan pension från sistnämnda tjänst år 1867, varvid han dock bibehöll organist- och klockartjänst till sin död år 1902. Enligt intyg av vederbörande vice pastor och kommunalstämmeordförande åtnjöt Modéen under hela sin tjänstetid som folkskollärare en

årlig lön av 200 kronor. Mannen efterlämnade vid sin död inga tillgångar, varför änkan därefter för sitt uppehälle varit beroende av vad hennes barn bisträckt henne. Sagda uppgifter vitsordas även av kommunalstämman ordförande.

Inga Helena Norlander, född Svensson, änka efter folkskolläraren Johan Fredrik Norlander, är 76 år samt lever ogift. Johan Fredrik Norlander, som i nämnda egenskap tjänstgjort sammanlagt 46 år, därav först i Fröjereds församling 1 år och sedermera i Norra Fågelås församling intill sitt avskedstagande med pension vid utgången av år 1909, avled år 1917. Enligt intyg av vederbörande kyrkoherde befinner sig änkan Norlander i medellösa omständigheter.

På grund av remiss hava utlåtanden avgivits angående Märta Fredrika Sundblads ansökning den 17 november 1917 av direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning och den 31 december 1917 av Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län samt rörande Charlotta Janssons ansökning den 24 april 1918 av direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning och den 25 april 1918 av statskontoret.

Beträffande de övriga sökandena har verkställande direktören hos folkskollärarnas pensionsinrättning Carl Widström den 24 april 1918 avgivit intyg, att ingen av dem kunnat återfinnas i matrikeln över folkskollärarnas änke- och pupillkassas pensionstagare.

Slutligen har folkskoleöverstyrelsen i skrivelse den 24 april 1918 yttrat sig över samtliga ifragavarande ansökningar.

Direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning har i fråga om änkan Märta Fredrika Sundblad intygat, att hennes man icke varit delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa samt att, därest han ägt delaktighet i nämnda kassa, änkan skulle varit berättigad att från den 1 mars 1914 komma i åtnjutande av en årlig pension från kassan till belopp av 175 kronor, varjämte direktionen förklarar sig förhindrad att tillstyrka bifall till ansökningen, såvitt med densamma avsåges, att pension skulle beredas sökanden från berörda kassa. Däremot har direktionen erinrat, att pension i liknande fall av riksdagen beviljats från allmänna indragningsstaten. Beträffande samma änka har Kungl. Maj:ts befallningshavande i Göteborgs och Bohus län tillstyrkt, att henne måtte tillerkännas ett tillfälligt understöd.

Vad angår änkan Charlotta Jansson har direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning anfört:

Sökandens man, numera den 20 januari 1918 avlidne pensionerade förre folkskolläraren i Misterhults församling Johan Gustaf Jansson, vilken sedan 1902 års ingång enligt pensionsbrev den 16 november 1901 nr 2,267 åtnjöt årlig pension å 750 kronor från folkskollärarnas pensionsinrättning, var icke delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Sökanden är således utesluten från rätt till pension från

denna kassa. Därest emellertid mannen begagnat sig av sin rätt att ingå såsom delägare i kassan, i vilket fall hans delaktighet skulle hava utgjort samma belopp, 1,000 kronor, som låg till grund för den av honom innehavda tjänstens delaktighet i pensionsinrättningen, skulle sökanden hava ägt att från den 1 februari 1918 tillträda en årlig pension från kassan av 25 procent av sagda belopp eller 250 kronor.

Med erinran att 1917 års riksdag i anledning av väckt motion (II: 36) beviljat en folkskolläraryänka Karna Nilsson, vilkens man ej heller var delägare i änke- och pupillkassan, en pension å 300 kronor från allmänna indragningsstaten ävensom att uti vid 1918 års riksdag väckta motioner (I: 46, I: 70 och II: 72) hemställts om beredande av pensioner med samma belopp, 300 kronor, å allmänna indragningsstaten åt ytterligare tre folkskolläraryänkor Hanna Nilsson, Amalia Augusta Mogren och Kristina Larsson, vilka likaledes äro uteslutna från rätt till pension från änke- pupillkassan, får direktionen beträffande nu förevarande framställning allenast hänvisa till vad sålunda förut i likartade fall förekommit; varjämte direktionen — vad särskilt angår det i ansökningen begärda beloppet, 400 kronor — får anmärka *dels* att, därest i ovan antydda fall delaktighet i änke- och pupillkassan hade förvärvats, pensionen skulle hava utgjorts för Karna Nilsson och Hanna Nilsson 150 kronor för vardera samt för en var av änkorna Mogren och Larsson 250 kronor, *dels ock* hurusom på senare tid, senast genom kungl. kungörelse den 11 december 1917, medgivits i behövande levnadsvillkor stadda folkskolläraryänkor med pension understigande 300 kronor att på särskild ansökning erhålla understöd av därtill anvisat statsanslag till så stort belopp, att pensionen och understödet tillsammans uppgå till 300 kronor.

Beträffande änkan Charlotta Jansson har statskontoret i sitt förenämnda utlåtande den 25 april 1918 — under åberopande av 1917 års riksdagsbeslut om pension å 300 kronor till folkskolläraryänkan Karna Nilsson — hemställt om förslag till riksdagen angående en årlig pension åt henne å 300 kronor att utgå å allmänna indragningsstaten från och med den 1 februari 1918, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd.

Folkskoleöverstyrelsen har hemställt om förslag till riksdagen angående ett årligt understöd av 400 kronor åt en var av ifrågavarande sex folkskolläraryänkor, så länge hon lever ogift, att utgå från och med den 1 januari 1918 å allmänna indragningsstaten. Till stöd härför har överstyrelsen anfört:

Vid vissa föregående tillfällen har riksdagen i fall av enahanda art som de här förevarande trätt hjälpande emellan. I sådant hänseende tillåter sig överstyrelsen erinra därom, att 1915 års riksdag med bifall till en i ämnet inom riksdagen väckt motion medgivit, att i enlighet med grunderna i Kungl. Maj:ts reglemente den 15 oktober 1875 för folkskolläraernas änke- och pupillkassa och på därstädes stadgade villkor en årlig pension av 338 kronor finge från och med den 1 januari 1915 å allmänna indragningsstaten utgå till avlidne folkskolläraren Jöns Holms efterlevande änka Maria Holm, samt att 1917 års riksdag, likaledes i anledning av en inom riksdagen väckt motion, beslöt medgiva, att i enlighet med ovan-

berörda grunder och villkor en årlig pension av 300 kronor finge från och med den 1 januari 1917 å allmänna indragningsstaten utgå till folkskolläraren Nils Nilssons i Vik änka Karna Nilsson.

Enligt överstyrelsens mening synes jämväl i de nu förevarande fallen starka billighetsskäl tala för att understöd å allmänna indragningsstaten beredes en var av de sökande. Med hänsyn till den långa tid av mer än 40 år, som numera förflutit, sedan inträdet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa blev obligatorisk för därefter antagna folkskollärare, torde några mera vittgående konsekvenser av ett beslut om understöd av statsmedel till ovanberörda sökande icke vara att befara. De upplysningar, som överstyrelsen vunnit i samband med den omfattande prövning av ansökningar om understöd av olika art, som överstyrelsen haft att under de senare åren verkställa, styrker överstyrelsen i denna förmodan. Beträffande beloppet av de ifrågasatta understöden får överstyrelsen erinra därom, att 1917 års riksdag tillerkänt småskolläraryänkan Thilda Petersson ett årligt understöd av 400 kronor ävensom att överstyrelsen i underdändig skrivelse den 24 januari 1918 med hänvisning till riksdagens ifrågavarande beslut hemställt om avlåtande av framställning till riksdagen rörande beredande av ett årligt understöd av 400 kronor åt vissa småskolläraryänkor med en förhöjning av 50 procent för en var av ifrågavarande änkor, som styrkte sig äga försörjningsplikt mot ett eller flera egna barn, som ej fyllt 18 år. Då understöden till de nu förevarande sökandena lämpligen icke lära kunna sättas till lägre belopp än det för nyssberörda småskolläraryänkor föreslagna beloppet, och då samtliga de sökande icke synas hava någon försörjningsplikt, får överstyrelsen uttala sig för att understöden till ifrågavarande folkskolläraryänkor må bestämmas till 400 kronor årligen för en var av dem.

Av det föregående framgår, att ingen av de ifrågavarande folkskolläraryänkoras män ägt delaktighet i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Anledningen härtill torde visserligen delvis kunna sägas bero på oförstånd från vederbörande lärares sida, men den lär i väsentlig mån hava bestått i oförmåga att med den knappa avlöningen komma ut med avgifterna till änke- och pupillkassan, i synnerhet då många barn funnits att uppfostra. Av ansökningshandlingarna finner man, att en av de lärare, varom här är fråga, haft 6, en 8, två 9 och en 16 barn. En av sökandena fäster också uppmärksamheten på familjens bekymmersamma ställning. I sin ansökningsyttring uttrycker hon därom, att hon och hennes man på grund av tryckta ekonomiska förhållanden ej ansett rådligt att söka delaktighet i änkekassan vid dennas bildande, enär detta varit förenat med efter deras förhållanden stora utgifter.

Såsom förut nämnts, har riksdagen tidigare av billighetsskäl beviljat understöd åt folkskolläraryänkor, vilkas män icke varit delaktiga i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Samma skäl föreligga för beviljande av understöd åt nu ifrågavarande änkor. Jag anser därför, att framställning i sådant hänseende bör göras hos riksdagen.

Folkskolöverstyrelsen har föreslagit, att det årliga beloppet för

*Departements-
chefen.*

sagda understöd skulle bestämmas till 400 kronor. Med hänsyn till vad statskontoret anfört och i betraktande därav, att riksdagen år 1917 bestämde det årliga understödet åt folkskolläraryänkan Karna Nilsson till 300 kronor, torde understödet åt en var av nu ifrågavarande änkor böra sättas till samma belopp eller 300 kronor. Berörda understöd torde böra utgå å allmänna indragningsstaten, understödet till änkan Charlotta Jansson från och med den 1 februari 1918 och de övriga understöden från och med den 1 januari 1918.

Utskottet.

Såsom i statsrådsprotokollet erinras, har riksdagen tillförne av billighetsskäl beviljat understöd åt folkskolläraryänkor, vilkas män icke varit delaktiga i folkskolläraryänkans änke- och pupillkassa. Även i nu förevarande fall föreligga samma skäl för beviljande av dylika understöd och utskottet har därför med åberopande jämväl av förliedet års riksdags beslut om understöd av 300 kronor åt änkan Nilsson funnit sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts föreliggande förslag.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, må medgiva, att en var av folkskolläraryänkorna Märta Fredrika Sundblad i Göteborgs Vasa-församling, Charlotta Jansson i Misterhults församling, Elna Andersson i Degeberga församling, Maria Lindholm i Sventorps församling, Inga Modéen i Åsenhöga församling och Inga Helena Norlander i Norra Fågelås församling må under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av trehundra kronor, att utgå till Charlotta Jansson från och med den 1 februari 1918 och till de övriga från och med den 1 januari 1918.

Angående
pension åt avl.
folkskollära-
ren N. Nils-
sons änka
Hanna Nils-
son.

29:o) I en inom första kammaren av herr *Johannes Åkesson* väckt motion, nr 46, har hemställts, »att riksdagen ville besluta, att, i enlighet med grunderna i Kungl. Maj:ts reglemente den 15 oktober 1875 för folkskolläraryänkans änke- och pupillkassa och på därstädes stadgade villkor, en årlig pension av trehundra kronor må från och med den 1 januari 1918 å allmänna indragningsstaten utgå till avlidne folkskollärare *Nils Nilssons* efterlevande änka *Hanna Nilsson*.»

Till stöd för berörda hemställan har motionären anfört följande:

»År 1916 avled i Simrishamn folkskollärare Nils Nilsson efter att hava varit anställd i folkskolans tjänst från år 1856 till 1897 eller 41 år, då han erhöll pension. Nilsson, som efterlämnar åldrig änka, har varit gift tvenne gånger och i äktenskap haft 10 barn att uppfostra. Det torde därför lätt vara förklarligt, varför Nilsson icke under sin levnad ingått i folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Lönen har fullt och helt åtgått till underhåll av familjen.

Emellertid har hans efterlevande änka på grund av mannens försumlighet icke kunnat erhålla någon pension i annan form än det lilla understöd, som genom lagen om allmän pensionsförsäkring tilldelats henne eller 70 kronor och 80 öre för år.

Riksdagen har vid föregående liknande fall trätt hjälpande emellan och vill jag i sådant hänseende hänvisa till beslut vid 1915 års riksdag i anledning av motion I: 25 och bankoutskottets utlåtande nr 20, punkt 14, samt år 1917 motion II: 36 och samma utskotts utlåtande nr 36, punkt 28.»

På anmodan av statskontoret har direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning i avgivet yttrande angående pension åt ej mindre folkskolläraryänkan Hanna Nilsson än även de under punkterna 26 och 27 här ovan samt 30 och 31 här nedan omförmälda änkor efter folk- och småskollärare anfört följande:

*Direktionen
över folkskol-
lärnarnas pen-
sionsinrätt-
ning.*

»Beträffande i förevarande motioner avsedda folkskolläraryänkor får direktionen till en början vitsorda, att av deras män ingen varit delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, och att således dessa änkor äro uteslutna från rätt till pension från kassan.

Den i Johannes Åkessons motion (I: 46) avsedda folkskolläraryänkan Hanna Nilsson skulle, med hänsyn därtill att hennes mans delaktighet i folkskollärarnas pensionsinrättning utgjorde 600 kronor, vilket belopp skulle hava legat till grund för delaktighet jämväl i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, om sådan delaktighet förvärvats, under sådan förutsättning hava erhållit pension från änke- och pupillkassan 25 procent av nämnda belopp eller 150 kronor, att utgå, då mannen dog den 30 december 1916, från 1917 års ingång.

I Elof Ljunggrens motion (I: 70) omförmälda folkskolläraryänkan Amalia Augusta Mogren, vilkens man avled den 14 november 1916, skulle under enahanda förutsättning hava erhållit pension med 250 kronor, utgörande 25 procent av ett delaktighetsbelopp av 1,000 kronor, räknat från ingången av december månad 1916.

Samma pension, 250 kronor, skulle hava tillkommit den i Axel Pehrssons motion (II: 72) avsedda folkskolläraryänkan Kristina (Kerstin) Larsson, att utgå från och med den 1 augusti 1916, därest hennes, den 21 juli 1916 avlidne man varit delägare i änke- och pupillkassan.

I nu omförmälda motioner yrkas emellertid pensioner å allmänna indragningsstaten med belopp av 300 kronor åt en var av ifrågavarande tre änkor, alltså med högre belopp än som skulle utgått från änke- och pupillkassan; och får direktionen i avseende härå erinra, dels att 1917 års riksdag i anledning av en i remiss-

handlingarna omförmäld motion (II: 36) tillerkänt en folkskolläraryänka Karna Nilsson, vilken, om hennes man varit delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa, skulle därifrån hava erhållit pension med 150 kronor en pension å 300 kronor från allmänna indragningsstaten, och dels hurusom på senare tid, senast genom nådig kungörelse den 11 december 1917, medgivits i behövande levnadsvillkor stadda folkskolläraryänkor med pensioner, understigande 300 kronor, att på särskild ansökning erhålla understöd, av därtill anvisat statsanslag, till så stort belopp, att pensionen och understödet tillsammans uppgå till 300 kronor.

Beträffande slutligen i Johannes Åkessons motion (I: 47) avsedda småskolläraryänkan Hanna Sjölin och i E. O. Magnussons motion (II: 42) omförmälda småskolläraryänkan Amanda Mathilda Blomqvist, vilkas män avledo respektive den 22 juli 1913 och den 11 juni 1916, båda i tjänst, har direktionen, vid det förhållande att för småskollärare hittills ej stadgats rättighet att tillhöra någon änke- och pupillkassa, endast att erinra att småskollärares egen pension eller — såsom benämningen lyder — understöd från småskollärares med flera ålderdomsunderstödsanstalt utgör högst 450 kronor och att detta högsta understöd synes hava bort tillkomma en var av småskollärarna Sjölin och Blomqvist, därest de avgått från tjänsten efter därifrån erhållit avsked. Direktionen får likaledes erinra om det i Magnussons motion antydda beslut vid 1917 års riksdag, varigenom en småskolläraryänka Thilda Petersson tillerkänts ett årligt understöd å 400 kronor från allmänna indragningsstaten att utgå från och med den 1 januari 1917.»

Statskontoret.

Statskontoret har för egen del åberopat vad direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning anfört med erinran tillika att i händelse av bifall till ovan berörda motioner krigstidstillägg till de särskilda pensionerna komme att utgå med 225 kronor.

Utskottet.

Med hänvisning till vad utskottet här ovan under punkt 28 anfört i fråga om föreslaget understöd åt änkan Sundblad m. fl. anser sig utskottet böra biträda motionärens förslag om ett årligt understödsbelopp av 300 kronor åt änkan Nilsson att utgå från och med den 1 januari 1918 och anvisas å allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 46, må medgiva, att avlidne folkskolläraren Nils Nilssons änka Hanna Nilsson må under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av trehundra kronor att utgå från den 1 januari 1918.

30:o) I en inom första kammaren av herr *Elof Ljunggren* väckt motion, nr 70, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta att bevilja folkskollärare *A. J. Mogrens* efterlämnade maka fru *Amalia Augusta Mogren* ett årligt understöd av 300 kronor.»

Till stöd för berörda hemställan har anförts följande:

»Folkskolläraren *Albert Julius Mogren*, född den 13 september 1847, avlade folkskollärarexamen 1866. Första ordinarie anställning erhöi han den 1 januari 1867 och tjänstgjorde såsom ordinarie till och med år 1902, då han avgick. Hela tjänstetiden såsom ordinarie lärare uppgick sålunda till 35 år. Under större delen av denna tid — åren 1874—1902 — tjänstgjorde han i Lerbäckes skoldistrikt, Örebro län. Efter att hava avgått som ordinarie tjänstgjorde M. som vikarie i 4 år. Den 14 november 1916 avled han.

Den 11 september 1874 ingick Mogren äktenskap med *Amalia Augusta Mogren*, född *Hagström*, född den 24 december 1854. Omkring ett år senare utkom kungl. reglementet rörande folkskollärarnas änke- och pupillkassa. Vid denna tidpunkt var fru M. svårt sjuk och utdömd av läkare. Denna omständighet, stora kostnader för läkarvård samt den ringa lönen, 600 kronor, gjorde, att M. ej begagnade sig av rätten att då inträda i kassan enligt § 1:2 av reglementet. För att sedan erhålla inträde skulle han enligt § 1:1 blivit innehavare av ordinarie tjänst. M. gjorde också efter hustruns tillfrisknande flera försök att genom platsombyte vinna inträde i kassan, men lyckades ej erhålla ny plats. Följaktligen stod änkan vid hans frånfalle utan pension. Makarna M. flyttade, då M. frånträtt sin befattning i Lerbäck, till Fjugesta och ägde där en lägenhet taxerad till 4,300 kronor. Fru M. har ännu kvar denna lägenhet och har av densamma en hyresinkomst av 175 kronor per år. Dessutom äger fru M. något litet kapital, som under 1916 lämnade en ränteinkomst av 100 kronor. Men då hon givetvis måste använda en del av detta kapital årligen för sitt uppehälle minskas det hastigt.

Det kan tilläggas att fru M. före sitt giftermål varit lärarinna i 2 år. Av barnen äro en son och två döttrar i skolans tjänst och en dotter, nu gift, var före sitt äktenskap lärarinna i 7 år.

Då fru M. uppenbarligen är i behov av något tillskott i inkomster för sitt uppehälle och hennes avlidne man en lång följd av år på ett förtjänstfullt sätt utövat sin lärarbefattning men av vidriga omständigheter, som redan relaterats, icke kommit att ingå i änke- och pupillkassan, torde det kunna anses rättvist, att riksdagen lämna änkan något understöd.»

Beträffande vid motionen fogade bilagor tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

På anmodan av statskontoret har direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning avgivit yttrande i ärendet och tillåter sig utskottet att beträffande såväl detta som statskontorets utlåtande hänvisa till punkt 29 här ovan.

Under återopande av vad utskottet här ovan vid punkt 28 anført i fråga om föreslaget understöd åt änkan *Sundblad m. fl.* anser sig ut-

Angående
pen-sion åt
fru J. J. Mo-
grens änka
*Amalia Au-
gusta Mogren.*

Utskottet.

skottet böra biträda motionärens framställning om ett årligt understöd av 300 kronor åt änkan Mogren. Understödet synes böra utgå från och med den 1 januari 1918 och anvisas å allmänna indragningsstaten.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 70, må medgiva, att avlidne folkskolläraren Albert Julius Mogrens änka Amalia Augusta Mogren, född Hagström, må under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av trehundra kronor att utgå från och med den 1 januari 1918.

Angående
pension åt
folkskollära-
ren Jöns
Larssons
änka.

31:o) I en inom andra kammaren av herr *Pehrsson* i Bramstorp väckt motion, nr 72, har hemställts, »att riksdagen må besluta, att i enlighet med grunderna i Kungl Maj:ts reglemente den 15 oktober 1875 för folkskollärarnas änke- och pupillkassa och på där stadgade villkor en årlig pension av 300 kronor måtte från och med den 1 januari 1918 å allmänna indragningsstaten utgå till avlidna folkskolläraren *Jöns Larssons* efterlevande änka *Kerstin Larsson*.»

Till stöd för motionen har anförts följande:

»Som av bifogade handlingar framgår avled förre folkskolläraren vid Norra Möinge folkskola i Asmundtorps församling Jöns Larsson den 21 juli 1916, efterlämnande änkan Kristina Larsson, född Nilsson.

Som ordinarie lärare vid nämnda skola tillträdde Larsson sin befattning den 24 mars 1872 och lämnade densamma, mot åtnjutande av årlig pension, den 1 juni 1902. Vid början av den ordinarie befattningen utgjorde lönen 501:64 kronor, höjdes sedermera och utgjorde de sista åren av tjänsten 1,000 kronor. Under äkten-skap med Kristina Larsson, född Nilsson, hade han haft 9 barn.

Det är ju uppenbart, att Larsson med dessa små löneförhöjningar endast genom största sparsamhet varit i stånd att försörja sin ganska stora familj och det därigenom icke varit möjligt att åstadkomma medel för delägarskap i folkskollärarnas änke- och pupillkassa eller på annat sätt säkerställa änkan vid sitt fränfalle.

Hade Larsson tillhört förenämnda änke- och pupillkassa, hade änkan under sin återstående livstid jämligt § 21 Kungl. Maj:ts reglemente av den 15 oktober 1875 och sedermera av riksdagen beslutade ändringar och tillägg varit tillförsäkrad ett årligt belopp av 300 kronor, visserligen blygsamt i dessa tider, men säkerligen ändå en lättnad i bekymren för hennes återstående levnad.

Riksdagen har tidigare i liknande fall trätt hjälpande emellan. Vill i sådant avseende hänvisa till beslut bland andra vid 1917 års riksdag, grundat på motion II: 36 och bankoutskottets utlåtande nr 36 punkt 28, och på grund av förevarande ömmande omständigheter vågar jag anhålla, att pension måtte beviljas änkan Lars-

son av allmänna indragningsstaten efter samma grunder som varit gällande, därest Larsson varit delägare i förenämnda kassa.»

Vid motionen finnas fogade åtskilliga bilagor, till vilka utskottet anhåller få hänvisa.

På anmodan av statskontoret har direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning avgivit yttrande i ärendet och tillåter sig utskottet att beträffande såväl detta som statskontorets utlåtande hänvisa till punkt 29 här ovan.

Under åberopande av vad utskottet här ovan vid punkt 28 anfört i fråga om föreslaget understöd åt änkan Sundblad m. fl. anser sig utskottet böra biträda motionärens framställning om ett årligt understöd av 300 kronor åt änkan Larsson.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 72, må medgiva, att avlidne folkskolläraren Jöns Larssons änka Kristina Larsson, född Nilsson, må under sin återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av trehundra kronor att utgå från och med den 1 januari 1918.

VI. Angående jordbruksdepartementet.

32:o) I en till riksdagen den 26 april 1918 avlåten proposition, nr 344, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att vaktmästaren vid lantbruksinstitutet vid Ultuna Lars Fredrik Nybergs änka *Emma Nyberg*, född Johansson, samt makarnas minderåriga barn *Johan Edvard* och *Dagny Elisabet* må från allmänna indragningsstaten från och med den 1 juli 1917 åtnjuta årliga understöd, änkan Nyberg, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, till belopp av 250 kronor samt vart och ett av nyssnämnda barn intill uppnådd ålder av 18 år till belopp av 50 kronor.

Angående understöd till vaktmästaren L. F. Nybergs änka och minderåriga barn.

Beträffande de till stöd för denna framställning anförda skäl tillåter sig utskottet hänvisa till ovanberörda statsrådsprotokoll.

Utskottet, som icke funnit något att erinra emot Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, hemställer,

att riksdagen må medgiva, att vaktmästaren vid lantbruksinstitutet vid Ultuna Lars Fredrik Nybergs änka Emma Nyberg, född Johansson, samt makarnas minderåriga barn Johan Edvard och Dagny Elisabet må från allmänna indragningsstaten från och med den 1 juli 1917 åtnjuta årliga understöd, änkan Nyberg, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, till belopp av tvåhundrafemtio kronor samt vart och ett av nyssnämnda barn intill uppnådd ålder av 18 år till belopp av femtio kronor.

Angående
anslaget till
allmänna
indragnings-
staten.

33:o) Kungl. Maj:t har i punkt 54 under tionde huvudtiteln föreslagit riksdagen, »att det under tionde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten måtte ökas med 10 kronor eller från 2,315,581 kronor till 2,315,591 kronor».

Chefen för finansdepartementet har till statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1918 anfört följande:

»Förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten är i riksstaten för år 1918 upptaget till 2,315,581 kronor.

Utgifterna från detta anslag hava nedannämnda år uppgått till i runda tal följande belopp:

år 1904	kronor	2,299,200	år 1911	kronor	2,336,200
» 1905	»	2,403,800	» 1912	»	2,208,600
» 1906	»	2,488,900	» 1913	»	2,139,900
» 1907	»	2,596,600	» 1914	»	2,026,500
» 1908	»	2,609,600	» 1915	»	1,910,200
» 1909	»	2,483,200	» 1916	»	1,849,500
» 1910	»	2,420,000				

Härjämte tillåter jag mig anmärka, att anslaget, som för år 1917 utgick med ett belopp av 2,013,935 kronor, för innevarande år blivit höjt till ovannämnda belopp av 2,315,581 kronor. Denna förhöjning i anslaget berodde därpå, att åren 1917 och 1918 anslagets utgiftssida tillförts vissa betydande nya poster, som beräknades för år 1918 uppgå till sammanlagt omkring 600,000 kronor. Då emellertid av äldre utgifter från anslaget beräknades bortfalla ett belopp av omkring 300,000 kronor, blev anslagsförhöjningen begränsad till ett lika stort belopp.

Jag finner icke anledning för närvarande föreslå annan ändring i anslagets belopp än som erfordras för utjämnande av riksstatens slutsumma, för vilket ändamål anslaget torde upptagas med ett belopp av 2,315,591 kronor.»

Utskottet hemställer,

att riksdagen må medgiva, att det under tionde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten ökas med 10 kronor eller från 2,315,581 kronor till 2,315,591 kronor; dock med rätt för statsutskottet att vid uppgörande av förslag till riksstaten för år 1919 i anslagets slutsumma vidtaga den jämkning, som för jämnande av riksstatens slutsumma kan finnas erforderlig.

Stockholm den 6 maj 1918.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.

Reservationer:

vid punkt 3 (angående fyllnadspension åt löjtnanten friherre H. G. Pfeiffs änka och minderåriga barn)

av herrar *Nilsson* i Kristinehamn, *Berg* i Munkfors, *Bogren*, *Lindley*, *Borggren* och *Lovén*, vilka anført:

»Beträffande punkten 3 hava vi med anslutning till flygkommissionens framställning kap. VII rörande flygpersonalens särskilda förmåner, ansett, att utskottet bort hemställa, att tilläggspension till genom olyckshändelse omkomne löjtnanten Pfeiffs efterlämnade barn må utgå till och med det år, varunder vardera av dessa fyller 18 år.»

vid punkt 4 (angående fyllnadspension åt löjtnanten friherre H. G. von Blixen-Fineckes änka och minderåriga barn)

av herrar *Nilsson* i Kristinehamn, *Berg* i Munkfors, *Bogren*, *Lindley*, *Borggren* och *Lovén*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att tilläggspension till genom olyckshändelse omkomne löjtnanten von Blixen-Fineckes minderårige son må utgå till och med det år, varunder han fyller 18 år.

vid punkt 23 (angående årligt understöd åt änkefru Hedda Sundbärg)

av herrar *Borg*, *Bäcklund* och *Lovén*.